

Vesihuoltolakiopas 2015

Maa- ja metsätalousministeriö 5/2015

Julkaisun nimi:
Vesihuoltolakiopas 2015

Julkaisija:
Maa- ja metsätalousministeriö

Kannen kuvat:
Tapio Katko, Osmo Seppälä, Erkki Santala, ja Mika Rontu

978-952-453-906-7 (verkkojulkaisu)
1797-397X (verkkojulkaisu)

Graafinen suunnittelu: Z Design Oy

Taitto: Valtioneuvosto hallintoyksikkö

Kuvailulehti

Julkaisija	Maa- ja metsätalousministeriö	Julkaisuaika
		30.4.2015
Tekijä(t)	Antti Belinskij	
Julkaisun nimi	Vesihuoltolakiopas 2015	
Tiivistelmä	Vesihuoltolakiopas 2015 on tarkoitettu vesihuoltolaitosten, kuntien ja viranomaisten avuksi vesihuoltolain (119/2001) ja erityisesti siihen 1.9.2014 tehtyjen muutosten toimeenpanossa. Se on päivitetty versio vuoden 2002 Vesihuoltolakioppaasta (MMM:n julkaisu 1/2002), jonka tekijöinä olivat Jukka Pekka Tolvanen, Kai Kaatra ja Markku Maunula. Päivittämisestä on vastannut Antti Belinskij. Vesihuoltolaissa on säännökset vesihuollon kehittämisestä, järjestämisestä ja hoitamisesta, sade- ja sulamisvesien (hulevedet) viemäroinnistä, vesihuoltolaitoksen taloushallinnosta sekä vesihuollon maksuista ja sopimuksista. Vesihuoltolakiin 1.9.2014 tehtyjen muutosten tavoitteena on varmistaa turvallisten ja kohtuuhintaisten vesihuoltopalvelujen saatavuus. Lisäksi niillä pyritään osaltaan parantamaan hulevesien hallintaa sään ja vesiolojen ääri-ilmiöiden lisääntyessä sekä päälystettyjen pintojen määrän kasvaessa yhdyskunnissa. Muutoksissa on otettu huomioon, että vesihuollon tuotantoketjussa on tapahtunut eriytymistä vesihuoltolaitoksille vettä toimittaviin ja niiden jätevesiä käsitteleviin laitoksiin. Oppaassa käsitellään vesihuollon eri toimijoiden vesihuoltolain mukaisia velvollisuuksia ja oikeuksia. Kunnan tehtävänä on kehittää vesihuoltoa alueellaan ja tarvittaessa järjestää vesihuollon palvelut määrittämällä vesihuoltolaitokselle toiminta-alue. Vesihuoltolaitoksen tulee huolehtia vesihuollosta toiminta-alueellaan, ja kiinteistön omistajan tai haltijan on pääsäännön mukaan liitettävä kiinteistö vesihuoltolaitoksen verkostoon. Vesihuoltolaitoksen ja sen asiakkaan välinen suhde on yksityisoikeudellinen sopimussuhde, jonka vesihuoltolain mukaisessa sääntelyssä on otettu myös laitoksen luonnollinen monopoliasema ja asiakkaan suojaan liittyvät näkökohdat huomioon.	
Asiasanat	Vesihuolto, vesihuoltolaki, vesihuoltolaitos	
Julkaisusarjan nimi ja numero	Maa- ja metsätalousministeriön julkaisu 5/2015	
Julkaisun teema	Vesihuoltolaki	
	ISSN 1797-397X	ISBN 978-952-453-906-7
	Sivuja 50	Kieli suomi
	Luottamuksellisuus julkinen	Hinta -
Julkaisun myynti/ jakaja	Maa- ja metsätalousministeriö www.mmm.fi	
Julkaisun kustantaja	Maa- ja metsätalousministeriö	
Painopaikka ja -aika	-	
Muut tiedot	-	

Presentationsblad

Utgivare	Jord- och skogsbruksministeriet	Publikationsdatum 30.4.2015
Handläggare	Antti Belinskij	
Publikationens titel	Handbok i lagen om vattentjänster 2015	
Sammanfattning	Handboken i lagen om vattentjänster 2015 är avsedd att hjälpa vattentjänstverk, kommuner och myndigheter vid tillämpningen av lagen om vattentjänster (119/2001) och de ändringar som gjordes i lagen 1.9.2014. Handboken är en uppdatering av 2002 års handbok (jord- och skogsbruksministeriets publikationer 1/2002) med Jukka Pekka Tolvanen, Kai Kaatra och Markku Maunula som författare. För uppdateringen har svarat Antti Belinskij. I lagen om vattentjänster finns bestämmelser om utveckling, organisering och skötsel av vattentjänsterna, avloppshantering av regn- och smältvatten (dräneringsvatten), ekonomiförvaltning i ett vattentjänstverk samt om avgifter för och avtal om vattentjänster. Målet med de ändringar som gjordes i lagen 1.9.2014 är att trygga tillgången till säkra vattentjänster till ett skäligt pris. Ett ytterligare mål är att förbättra hanteringen av dräneringsvatten när extremt väder och extrema vattenförhållanden blir vanligare och belagda ytor växer i samhällen. Ändringarna tar hänsyn till att i vattentjänsternas produktionskedja har skett en separering, det vill säga att det finns verk som levererar vatten till vattentjänstverken och verk som behandlar verkens avloppsvatten. I handboken behandlas de olika vattentjänstaktörernas skyldigheter och rättigheter enligt lagen om vattentjänster. Kommunens uppgift är att utveckla vattentjänsterna inom sitt område och vid behov organisera vattentjänsterna genom att godkänna ett verksamhetsområde för ett vattentjänstverk. Ett vattentjänstverk ska sköta vattentjänsterna inom sitt verksamhetsområde och ägaren eller innehavaren av en fastighet ska i regel ansluta fastigheten till vattentjänstverkets ledningsnät. Förhållandet mellan vattentjänstverket och dess kund är ett privaträttsligt avtalsförhållande. I regleringen av det enligt lagen om vattentjänster har man också beaktat verkets naturliga monopolställning och de synpunkter som gäller kundskyddet.	
Ämnesord	Vattentjänster, lag om vattentjänster, vattentjänstverk	
Publikationsseriens namn och nummer	Publikationer av Jord- och skogsbruksministeriet 5/2015	
Publikationstema	Lag om vattentjänster	
	ISSN 1797-397X	ISBN 978-952-453-906-7
	Sidor 50	Språk finska
	Sekretessgrad Offentlig	Pris -
Försäljning av publikationen/ distributör	Jord- och skogsbruksministeriet www.mmm.fi	
Publikationens förläggare	Jord- och skogsbruksministeriet	
Tryckort och -datum:	-	
Övriga uppgifter	-	

Sisällys

1	Johdanto	7
2	Lain soveltamisala	8
2.1	Säätelyn muutokset 2014	8
2.2	Vesihuollon ja huleveden viemäröinnin käsitteet	8
2.3	Vesihuoltolaitoksen käsite	8
2.4	Vesihuoltolain soveltamisalaan kuuluvat toiminnot	9
2.5	Muu lainsäädäntö	9
3	Kunnan tehtävät vesihuollossa	10
3.1	Säätelyn muutokset 2014	10
3.2	Kunnan tehtävät suhteessa muihin vesihuollon toimijoihin	10
3.3	Velvollisuus kehittää vesihuoltoa	10
3.4	Vesihuollon kehittämisen sisältö	11
3.5	Vesihuollon alueellinen yleissuunnittelu	11
3.6	Vesihuollon järjestämisvelvollisuus	12
4	Vesihuoltolaitosten toiminta-alueet	13
4.1	Säätelyn muutokset 2014	13
4.2	Toiminta-alueisiin sisällytettävät alueet	13
4.3	Toiminta-alueen hyväksyminen	14
4.4	Verkostoalueiden ja rakentamisaikataulun määrittäminen	15
4.5	Toiminta-alueen supistaminen	15
5	Vesihuoltolaitoksen huolehtimisvelvollisuus vesihuollosta	17
5.1	Säätelyn muutokset 2014	17
5.2	Huolehtiminen	17
5.3	Selvilläolo ja tarkkailu	18
5.4	Palvelujen turvaaminen häiriötilanteissa	18
5.5	Tiedottaminen ja asiakirjojen julkisuus	20
6	Verkostoon liittäminen	21
6.1	Säätelyn muutokset 2014	21
6.2	Liittämisvelvollisuus	21
6.3	Liittämisvelvollisuuden lievennys taajaman ulkopuolella	21
6.4	Liittämisvelvollisuudesta vapauttaminen	23
6.5	Liittämiskohta	23
6.6	Kiinteistön vesihuoltolaitteisto	24
7	Huleveden viemäröinti	25
7.1	Säätelyn muutokset 2014	25
7.2	Huleveden viemäröinnin järjestäminen	25
7.3	Vesihuoltolaitoksen huolehtimisvelvollisuus	26
7.4	Liittämisvelvollisuus ja siitä vapauttaminen	26
7.5	Kielto johtaa hulevesiä jätevesiviemäriin	26
7.6	Muut säännökset huleveden viemäröinnistä	27

8	Sopimukset	28
8.1	Sääntelyn muutokset 2014	28
8.2	Liittämis- ja käyttösopimus	28
8.3	Yleiset toimitusehdot	28
8.4	Sopimusehtojen muuttaminen	28
8.5	Sopimuksen irtisanominen	29
9	Asiakkaan- ja kuluttajansuojasäännökset	31
9.1	Sääntelyn muutokset 2014	31
9.2	Asiakkaansuojasäännösten pakottavuus	31
9.3	Palvelun keskeyttäminen	32
9.4	Virhe ja hinnanalennus	32
9.5	Vahingonkorvaus	33
10	Vesihuoltolaitoksen maksut ja taloushallinto	34
10.1	Sääntelyn muutokset 2014	34
10.2	Maksujen perusteet	34
10.3	Eri maksut	35
10.4	Vesihuollon eriyttäminen kirjanpidossa	35
10.5	Vesihuoltolaitoksen toimintakertomus	36
10.6	Tietojen tarkastaminen ja julkistaminen	36
10.7	Vesihuollon tietojärjestelmä	37
11	Viranomaiset ja valvonta	38
11.1	Sääntelyn muutokset 2014	38
11.2	Viranomaiset	38
11.3	Pakkokeinot	38
11.4	Vireillepano-oikeus	39
12	Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset	40
12.1	Vuonna 2014 tehtyjen muutosten voimaantulo	40
12.2	Siirtymäsäännökset 2014	40
	Liite: Vesihuoltolaki	41

1 Johdanto

Tämä opas on tarkoitettu avuksi vesihuoltolain (119/2001, VHL) säännösten toimeenpanoon vesihuoltolaitoksissa, kunnissa ja valtion viranomaisissa. Se on vuonna 2002 julkaistun Vesihuoltolakioppaan (MMM:n julkaisuja 1/2002) päivitetty versio, jossa valaistaan muun ohella lakiin vuonna 2014 tehtyjä useita muutoksia. Oppaan valmistelussa on otettu huomioon muun muassa aluehallinnon, Kilpailu- ja kuluttajaviraston, Vesilaitosyhdistyksen ja Suomen kuntaliiton edustajien opasluonnoksesta antamat kommentit.

Vesihuoltolaissa on säännökset vesihuollon kehittämisestä, järjestämisestä ja hoitamisesta, sade- ja sulamisvesien (hulevedet) viemäroinnistä, vesihuoltolaitoksen taloushallinnosta sekä vesihuollon maksuista ja sopimuksista. Lain tavoitteena on turvata sellainen vesihuolto, että kohtuullisin kustannuksin on saatavissa riittävästi terveydellisesti ja muutenkin moitteetonta talousvettä sekä terveyden- ja ympäristönsuojelun kannalta asianmukainen viemärointi. Vesihuolto nähdään siinä pikemmin välttämättömyyspalveluna kuin kunnallistekniikkana.

Vesihuoltolain mukaisia keskeisiä toimijoita ovat kunnat, vesihuoltolaitokset, kiinteistön omistajat ja haltijat sekä viranomaiset. Kunta kehittää vesihuoltoa alueellaan ja tarvittaessa järjestää vesihuoltopalvelut ja huleveden viemäroinnin. Tavalisesti kunta täyttää järjestämisvelvollisuuden hyväksymällä vesihuoltolaitokselle toiminta-alueen, jolla vesihuoltolaitos huolehtii vesihuollosta ja jolla kiinteistöt liitetään laitoksen verkostoon. Vesihuoltolaitos tekee kiinteistön omistajan tai haltijan kanssa sopimuksen kiinteistön vesihuollosta ja huleveden viemäroinnistä. Vesihuoltolain mukaisia valvontaviranomaisia ovat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, kunnan terveyden- suojeluviranomainen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen.

Vesihuoltolain sekä maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999, MRL) muutokset tulivat voimaan 1.9.2014 (laki vesihuoltolain muuttamisesta 681/2014 ja laki maankäyttö ja rakennuslain muuttamisesta 682/2014). Ne pohjautuvat hallituksen esitykseen HE 218/2013 vp eduskunnalle laeiksi vesihuoltolain sekä maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta.

Muutoksilla saatettiin vesihuoltolaki vastaamaan sen säätämisen jälkeen ilmenneitä tarpeita sekä lisättiin maankäyttö- ja rakennuslakiin 13 a luku hulevesien hallinnasta. Muutosten tavoitteena on varmistaa turvallisten ja kohtuuhintaisten vesihuoltopalvelujen saatavuus. Lisäksi niillä pyritään parantamaan hulevesien hallintaa sään ja vesiolojen ääri-ilmiöiden lisääntyessä sekä päälystettyjen pintojen määrän kasvaessa yhdyskunnissa. Muutoksissa on otettu huomioon, että vesihuollon tuotantoketjussa on tapahtunut eriytymistä vesihuoltolaitoksille vettä toimittaviin ja niiden jätevesiä käsitteleviin laitoksiin.

Vesihuoltolain keskeisimmät vuoden 2014 muutokset voidaan jakaa neljään ryhmään. Ensiksi lain sääntelyä vesihuollon riskien hallinnasta on tarkennettu. Toiseksi vesihuoltolaitoksen taloushallinto tulee jatkossa eriyttää muista toiminnoista riippumatta laitoksen toimintamuodosta. Kolmanneksi taajamien ulkopuolella sijaitsevien kiinteistöjen liittämismuutoksia vesihuoltolaitoksen verkostoon on lievennetty. Neljänneksi huleveden viemäroinnistä vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäreissä säädetään erikseen uudessa vesihuoltolain 3 a luvussa.

2 Lain soveltamisala

Vesihuoltolain soveltamisalasta säädetään VHL 2 §:ssä. Soveltamisalan kannalta keskeiset käsitteet vesihuolto, vesihuoltolaitos ja huleveden viemärointi määritellään VHL 3 §:ssä.

2.1 Sääntelyn muutokset 2014

Vesihuoltolain soveltamisalaa on eräiltä kohdin tarkistettu 1.9.2014 voimaan tulleilla lakimuutoksilla:

1. Huleveden viemärointi ei enää ole VHL 3 §:n perusteella vesihuoltoa. Siihen kuitenkin sovelletaan VHL 2 §:n mukaan vesihuoltolakia siltä osin kuin vesihuoltolaitos huolehtii huleveden viemäroinnistä.
2. VHL 2 §:n mukaan elinkeino- tai vapaa-ajantoiminnan tulee rinnastua asutukseen nimenomaan vesihuollon kannalta, jotta se kuuluisi lain soveltamisalaan.
3. VHL 3 §:ssä vesihuoltolaitoksen määritelmä on sidottu siihen, että laitoksella on kunnan hyväksymä toiminta-alue.

Näistä muutoksista periaatteellisesti tärkein on huleveden viemäroinnin irrottaminen vesihuollon käsitteestä. Vesihuoltolain säännöksiä vesihuollosta ei ilman erillistä mainintaa enää sovelleta huleveden viemärointiin. Kunnan tehtävänä olevasta hulevesien hallinnan järjestämisestä säädetään maankäyttö- ja rakennuslain uudessa 13 a luvussa.

2.2 Vesihuollon ja huleveden viemäroinnin käsitteet

Vesihuoltolain soveltamisala ja siten laista seuraavat velvoitteet määritellään VHL 2 §:ssä vesihuollon ja huleveden viemäroinnin käsitteiden avulla. VHL 3 §:n 1 kohdan mukaan vesihuollolla tarkoitetaan yhtäältä veden johtamista, käsittelyä ja toimittamista talousvetenä käytettäväksi ja toisaalta jäteveden poisjohtamista ja käsittelyä. Huleveden ja perustusten kuivatusveden poisjohtaminen ja käsittely eivät enää kuulu vesihuollon määritelmään.

VHL 3 §:n 1 kohdassa tarkoitettu talousvesi määritellään pykälän 2 kohdassa viittaamalla terveydensuojelulakiin (763/1994). Terveydensuojelulain 16 §:n nojalla talousvedellä tarkoitetaan eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta kaikkea kotitaloustarkoituksiin tai elintarvikealan yrityksessä käytettävää vettä.

Jätevesien käsittelyyn viitataan VHL 3 §:n 1 kohdassa noudattaen vastaavaa terminologiaa kuin ympäristönsuojelulaissa (527/2014) ja yhdyskuntajätevesistä annetussa asetuksessa (888/2006, yhdyskuntajätevesiasetus). Jätevettä ei vesihuoltolaissa määritellä, mutta sillä tarkoitetaan kaikkea käytöstä poistettua tai muuta jätevetenä pidettävää vettä ja nestettä. Huleveden viemäroinnillä tarkoitetaan VHL 3 §:n 7 kohdan mukaan huleveden ja perustusten kuivatusveden poisjohtamista

vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäriissä ja käsittelyä. Hulevesi on rakennetulla alueella maan pinnalle, rakennuksen katolle tai muulle pinnalle kertyvää sade- tai sulamisvettä. Hulevesistä vesihuoltolaissa säädetty koskee myös perustusten kuivatusvesiä (VHL 2 §). Vesihuoltolakia ei kuitenkaan sovelleta maan kuivatamiseen, josta säädetään vesilaissa (587/2011).

Huleveden ja perustusten kuivatusveden poisjohtamiseen vesihuoltolain säännöksiä sovelletaan silloin, kun niitä johdetaan kiinteistöltä vesihuoltolaitoksen viemäriin. Huleveden viemäroinnistä on kysymys, jos hulevesiä tai perustusten kuivatusvesiä johdetaan laitoksen erilliseen hulevesiviemäriin, johon voi putki- viemäriin lisäksi kuulua siihen välittömästi yhdistyvä avoviemäri. Jos hulevesiä johdetaan poikkeuksellisesti vesihuoltolaitoksen jätevesiviemäriin (ks. VHL 17 d §:n 2 mom.), mukaan lukien huleveden ja jäteveden yhdessä johtamista varten rakennetut sekaviemärit, sovelletaan tähän vesihuoltolain säännöksiä jäteveden viemäroinnistä. Jos hulevesiviemärit ovat kunnan, eivät vesihuoltolaitoksen viemäreitä, sovelletaan huleveden viemärointiin vesihuoltolain sijaan maankäyttö- ja rakennuslain 13 a luvun säännöksiä.

2.3 Vesihuoltolaitoksen käsite

Vesihuoltolaitos määritellään VHL 3 §:n 3 kohdassa. Sen perusteella vesihuoltolakia sovelletaan yhdyskunnan vesihuollosta kunnan hyväksymällä toiminta-alueella huolehtiviin laitoksiin. Omistuspohjasta tai yhtiömuodosta riippumatta kaikki tällaiset laitokset kuuluvat lain soveltamisalaan. Vesihuoltolakia sovelletaan myös sellaisiin laitoksiin, jotka huolehtivat toiminta-alueella vain talousvesihuollosta tai viemäroinnistä.

Edellytyksinä vesihuoltolaitokseksi lukemiselle siten on, että laitos huolehtii yhdyskunnan vesihuollosta ja että sillä on kunnan hyväksymä toiminta-alue. Vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden kattavuus on vesihuoltolaissa sidottu toteutuneen tai suunnitellun yhdyskuntakehityksen tarpeisiin (VHL 7 §), mutta sitä ei ole määritelty, kuinka monta kiinteistöä yhdyskunnalla tarkoitetaan. Tällä perusteella kaikki laitokset, joille toiminta-alue on hyväksytty ja jotka huolehtivat vesihuollosta ovat vesihuoltolain piirissä.

Näin ollen ratkaisevaa vesihuoltolaitoksen määrittelyssä on laitoksen koon sijaan päätös toiminta-alueesta, jonka tekemiseen laitoksen koko toki osaltaan vaikuttaa. Käytännössä toiminta-alueita ei tavallisesti ole hyväksytty vain muutaman kiinteistön vesihuollosta huolehtiville laitoksille, kuten matkailuyritysten tai varuskuntien omille laitoksille. Yhtenä huomioon otettavana kriteerinä toiminta-alueen hyväksymisen tarpeelle ja siten vesihuoltolaitokselle voidaan pitää juomavesidirektiivissä (98/83/EY) olevaa rajausta laitoksesta, joka toimittaa vettä tai vastaanottaa jätevettä yli 10 m³ päivässä tai palvelee yli 50 henkilöä useammalla kuin muutamalla kiinteistöllä.

Myös pientä, muutaman kiinteistön vesihuollosta huolehtivaa laitosta suuremmat laitokset voivat jäädä vesihuoltolaitoksen määritelmän ulkopuolelle sillä perusteella, että niillä ei ole vesihuoltolain mukaista toiminta-aluetta. Toiminta-alueen rajaus on VHL 6 ja 7 §:ssä sidottu suurehkon asukasjoukon tarpeisiin tai terveydellisiin tai ympäristönsuojellisiin syihin sekä verkostoratkaisujen tarpeisiin. Jos tällaiset tarpeet eivät ole käsillä, voi muukin kuin aivan pieni laitos toimia yksityisoikeudelliselta pohjalta ilman kunnan sille hyväksymää toiminta-aluetta.

Vesihuoltolain mukaisia vesihuoltolaitoksia eivät ole niin sanotut tukkulaitokset, jotka toimittavat vesihuoltolaitoksille vettä, eivätkä erilliset vesihuoltolaitosten jätevesien puhdistamot. Näiden laitosten asiakkaina eivät ole vesihuoltolaissa tarkoitetut kiinteistön omistajat ja haltijat vaan vesihuoltolaitokset. Vesihuoltolain useiden säännösten soveltamisalaa on kuitenkin laajennettu laitoksiin, jotka toimittavat vettä vesihuoltolaitokselle tai käsittelevät vesihuoltolaitoksen jätevesiä. Tällaisia laajennuksia on tehty muun muassa vesihuoltolaitoksen selvällö- ja tarkkailuvelvollisuuksiin (VHL 15 §), vesihuoltopalvelujen turvaamiseen häiriötilanteissa (VHL 15 a §), vesihuollon eriyttämiseen kirjanpidossa (VHL 20 §) sekä vesihuollon tietojärjestelmään (VHL 20 d §).

Vaikka vesihuoltolakia ei sovellettaisi vesihuollosta ilman toiminta-aluetta huolehtivan tai siihen liittyviä toimia suorittavan laitoksen toimintaan, soveltuvat useat muut lait siihen. Näistä voidaan mainita esimerkiksi vesilaki, terveydensuojelulaki, ympäristönsuojelulaki, kilpailulaki (948/2011) ja kuluttajansuojalaki (38/1978).

2.4 Vesihuoltolain soveltamisalaan kuuluvat toiminnot

Vesihuoltolain 2 §:ssä määritellään toiminnot, joiden vesihuoltoon lakia sovelletaan. Asutuksen vesihuollon lisäksi soveltamisalaan kuuluu asutukseen vesihuollon kannalta rinnastuvan elinkeino- ja vapaa-ajantoiminnan vesihuolto. Rinnastus asutukseen tapahtuu nimenomaan vesihuollon näkökulmasta, minkä perusteella lain soveltamisalan piirissä ovat sellaiset elinkeino- ja vapaa-ajantoiminnot, joiden talousveden saannin tarpeet ja jätevesihuollon vaatimukset rinnastuvat asutukseen. Vesihuoltolakia ei sovelleta vesihuoltolaitosten väliseen palveluiden myyntiin ja ostamiseen.

Asutukseen rinnastuvana elinkeinotoimintana voidaan pitää esimerkiksi sellaisia palveluyrityksiä, jotka enimmäkseen ostavat vetensä vesihuoltolaitokselta ja johtavat jätevetensä laitoksen viemäriin ilman, että yrityksen vesihuolto aiheuttaa tarpeen vesihuoltolaitokselle ryhtyä erityisiin toimenpiteisiin. Vedentarpeen tai jätevesien laadun tai määrän suhteen asutuksesta poikkeava elinkeinotoiminta on rajattu vesihuoltolain soveltamisalan ulkopuolelle.

Vesihuoltolain soveltamisalan määrittely suhteessa elinkeino- ja vapaa-ajantoimintaan voi edellyttää tapauskohtaista harkintaa. Harkinnassa keskeinen kriteeri on, tarvitseeko vesihuoltolaitoksen ryhtyä toiminnan vesihuollosta huolehtiakseen erityisiin toimenpiteisiin. Kehityssuuntana esimerkiksi elintarviketeollisuudessa ja kotieläintaloudessa on ollut siirtyminen suurempiin tuotantoyksiköihin, joiden vesihuollon tarpeet voivat poiketa asutuksen tarpeista. Suuri osa elinkeinotoiminnoista sijoittuu kuitenkin asunto- tai kiinteistöosakeyhtiöiden yhteyteen eikä tällaisen yrityksen vesihuolto tavallisesti edellytä erityisiin toimenpiteisiin ryhtymistä. Tarve erityisiin toimenpiteisiin riippuu osaltaan vesihuoltolaitoksen koosta ja kapasiteetista.

Maa- ja metsätalousministeriö on julkaissut oppaan *Elintarviketeollisuus vesihuoltolaitoksen asiakkaana* (Maa- ja metsätalousministeriö 7/2014). Siihen on koottu vesihuoltolaitoksen ja elintarvikeyrityksen välisen yhteistyön järjestämisen suuntaviivat, joita voidaan hyödyntää laajemminkin elinkeinotoiminnan, kuten suurten kotieläintilojen vesihuollossa.

2.5 Muu lainsäädäntö

Vesihuoltolakia ei ole tarkoitettu tyhjentäväksi vesihuoltoon ja hulevesien hallintaan liittyviä asioita säänteleväksi laiksi. Siinä säädetään ainoastaan vesihuollon kehittämisestä, järjestämisestä ja hoitamisesta, huleveden viemäroinnin järjestämisestä ja hoitamisesta sekä vesihuoltolaitoksen ja asiakkaan välisestä suhteesta. Muuta lainsäädäntöä sovelletaan samanaikaisesti rinnakkain vesihuoltolain kanssa.

Muita vesihuollon ja hulevesien hallinnan kannalta merkityksellisiä lakeja ovat erityisesti vesilaki, terveydensuojelulaki, maankäyttö- ja rakennuslaki ja ympäristönsuojelulaki. Vesilaisissa säännellään veden ottamista ja vesijohtojen sijoittamista. Maankäyttö ja rakennuslaissa on niin ikään säännöksiä vesihuoltoverkostojen sijoittamisesta, minkä lisäksi siinä säädetään kokonaisvaltaisesta hulevesien hallinnasta. Terveydensuojelulaissa asetetaan talousveden laatuvaatimukset ja säädetään jäteveden johtamisesta ja puhdistamisesta sekä viemäroinnistä siten, että niistä ei saa aiheutua haittaa ihmisten terveydelle. Ympäristönsuojelulakia sovelletaan jäte- tai hulevesien aiheuttaman ympäristön pilaantumisen tai sen vaaran ehkäisemiseen.

3 Kunnan tehtävät vesihuollossa

Kunnan tehtävistä vesihuollossa säädetään VHL 5 - 8 §:ssä. Vesihuollon kehittämistä säädetään VHL 5 §:ssä ja kunnan velvollisuudesta järjestää vesihuolto 6 §:ssä. Vesihuollon järjestämiseen liittyvät olennaisesti VHL 7 ja 8 §:n mukaiset vesihuoltolaitoksen toiminta-alueista ja niiden hyväksymisestä annetut säännökset, joita käsitellään tarkemmin omassa pääluvussa. Kunnan vesihuoltolain mukaisista tehtävistä huleveden viemäröinnin järjestämisessä säädetään uudessa VHL 17 a §:ssä.

3.1 Sääntelyn muutokset 2014

Kunnan tehtäviä vesihuollon kehittämisessä ja järjestämisessä ei ole olennaisesti muutettu 1.9.2014 voimaan tulleilla lakimuutoksilla. VHL 5 §:n mukaan kunnan tulee edelleen kehittää alueensa vesihuoltoa, mutta sillä ei ole enää lakisääteistä velvollisuutta laatia nimenomaista vesihuollon kehittämissuunnitelmaa. Pykälässä tarkoitettu kunnan yhteistyö vesihuollon kehittämisessä ulotettiin myös vesihuoltolaitoksille vettä toimittaviin ja niiden jätevesiä käsitteleviin laitoksiin. VHL 7 ja 8 §:ään tehtiin vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksymiseen liittyviä tarkistuksia, joita käsitellään tarkemmin jäljempänä.

Huleveden viemäröinnin irrottaminen VHL 3 §:n mukaisesta vesihuollon määritelmästä sekä uuden maankäyttö- ja rakennuslain 13 a luvun säätäminen hulevesien hallinnasta heijastuivat myös vesihuoltolain säännöksiin kunnan tehtävistä. Kunnan tehtävät hulevesien hallinnassa määrittyvät jatkossa maankäyttö- ja rakennuslain perusteella ja VHL 17 a §:ssä säädetään kunnan mahdollisuudesta järjestää huleveden viemärintä vesihuoltolaitoksen palvelujen avulla.

3.2 Kunnan tehtävät suhteessa muihin vesihuollon toimijoihin

Vesihuoltolaissa keskeiset vesihuollon toimijat ovat kunta, vesihuoltolaitos ja kiinteistön omistaja tai haltija. Kunta vastaa vesihuollon yleisestä kehittämisestä ja järjestämisestä alueellaan (VHL 5 - 8 §), vesihuoltolaitos huolehtii vesihuoltopalveluista kunnan sille hyväksymällä toiminta-alueella (VHL 9 §) ja kiinteistön omistaja tai haltija vastaa kiinteistönsä vesihuollosta (VHL 6 §). Kunnan ja laitoksen roolit ovat vesihuoltolaissa itsenäisiä riippumatta siitä, omistaako kunta laitoksen.

Kunnan tai vesihuoltolaitoksen vesihuoltoon liittyvät velvoitteet eivät poista kiinteistön omistajan tai haltijan yleistä velvollisuutta huolehtia kiinteistönsä vesihuollosta (VHL 6 §). Kiinteistön omistajan tai haltijan velvollisuuden sisällön kannalta on kuitenkin olennaista, sijaitseeko kiinteistö vesihuoltolaitoksen

toiminta-alueella. Toiminta-alueella sijaitseva kiinteistö liitetään pääsäännön mukaan vesihuoltolaitoksen verkostoon (VHL 10 §), kun taas toiminta-alueen ulkopuolisilla kiinteistöillä vesihuollon kiinteistökohtaiset velvoitteet seuraavat muusta lainsäädännöstä kuin vesihuoltolaista.

3.3 Velvollisuus kehittää vesihuoltoa

Kunnan tehtävänä on VHL 5 §:n mukaan vesihuollon kehittäminen yhdyskuntakehitystä vastaavasti koko alueellaan. Kunta toimii tässä tarkoituksessa yhteistyössä alueensa vesihuoltolaitosten, laitoksille vettä toimittavien ja niiden jätevesiä käsittelevien ja muiden kuntien kanssa. Se myös osallistuu vesihuollon alueelliseen yleissuunnitteluun.

Kunnan on VHL 5 §:n perusteella suunniteltava alueensa vesihuollon kehittämistä, vaikka sillä ei enää ole velvollisuutta erityisen vesihuollon kehittämissuunnitelman laatimiseen ja ajan tasalla pitämiseen. Vesihuoltolakia säädettäessä kehittämissuunnitelmavelvoitteen avulla haluttiin saattaa kattaviksi hyviksi havaitut vesihuollon suunnittelu- ja yhteistyömenettelyt. Nykyisin kaikilla kunnilla on vesihuollon kehittämissuunnitelma, minkä pohjalta oikeusvaikutuksettoman suunnitelman erityisestä sääntelystä voitiin luopua. Vesihuollon kehittämisen suunnittelun yhtenä tärkeimmistä tavoitteista on, että vesihuollon tarpeiden pohjalta voidaan alueellisesti ja ajallisesti tämentää kunnan VHL 6 §:ssä tarkoitettua velvollisuutta vesihuollon järjestämiseen.

Jatkossa vesihuollon kehittämisen suunnittelun keinona on vesihuollon kehittämissuunnitelman päivittäminen tai vesihuollon kehittämisen suunnittelu muun kunnan suunnitelman yhteydessä. Suunnitelmissa on kirjallisesti ja karttapohjien avulla syytä tarkastella esimerkiksi vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden laajentamisen ja toiminnan kehittämisen tarpeita koko kunnan alueella. Kehittämisen suunnittelussa on otettava myös vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden ulkopuoliset, kiinteistökohtaisen vesihuollon varassa olevat taloudet huomioon. Suunnitelmissa ei kuitenkaan ole oikeusvaikutuksia, vaan ne liittyvät vasta VHL 8 §:n mukaiseen toiminta-aluepäätökseen.

Kunnan tulee tehdä yhteistyötä vesihuollon kehittämisessä alueensa kaikkien vesihuoltolaitosten, niille vettä toimittavien ja niiden jätevesiä käsittelevien laitosten sekä muiden kuntien kanssa. Vesihuollon kehittämisen suunnitelma voidaan laatia yhdessä muiden kuntien kanssa ja tarvittaessa yhteisenä. Kuntien yhteistyö on tärkeää esimerkiksi kuntien rajat ylittävien verkostojen rakentamiseksi, vesihuoltolaitosten toimintavarmuuden parantamiseksi ja vedenhankinnan turvaamiseksi häiriötilanteissa. Yhteistyö myös vesihuoltolaitoksille vettä toimittavien ja niiden jätevesiä käsittelevien laitosten kanssa palvelee vesihuollon koko toimintaketjun huomioon ottamista kunnan vesihuoltoa kehitettäessä. Erityisesti jätevesihuollossa on tapahtunut eriytymistä jätevesiä johtaviin vesihuoltolaitoksiin ja jätevesiä käsitteleviin puhdistuslaitoksiin.

3.4 Vesihuollon kehittämisen sisältö

Kunnan tulee arvioida vesihuollon kehittämisen tarpeita suhteessa VHL 1 §:ssä määriteltyihin vesihuoltolain tavoitteisiin ja VHL 6 - 8 §:ssä asetettuihin vesihuollon järjestämisvelvollisuuksiin. Kehittämisen suunnitelmasta tulee ilmetä, millä alueilla, miten ja milloin kunta järjestää vesihuollon. Vesihuoltolaitosten toiminta-alueisiin sisällytettävät alueet samoin kuin toiminta-alueiden ulkopuolisten alueiden vesihuollon tarpeet on syytä arvioida kattavasti ja perusteellisesti vesihuoltoa kehitettäessä. Vesihuollon kehittämisen ja järjestämisen tulee muodostaa johdonmukainen kokonaisuus kehittämisen suunnittelusta toiminta-aluepäätöksiin.

Vesihuoltolaitosten toiminta-alueisiin sisällytettävät alueet on tarkoituksenmukaista rajata samanaikaisesti koko kunnan alueelle. Vesihuoltolaitoksille sekä kiinteistön omistajille ja haltijoille on syytä ilmaista hyvissä ajoin, mitkä alueet kunnassa tulevat vesihuoltolaitosten vesijohtoverkoston ja jätevesiviemäriverkoston piiriin ja millä aikataululla verkostot on tarkoitus rakentaa. Tämä palvelee niin kunnan ja laitosten kuin kiinteistöjen vesihuoltoratkaisujen pitkäjänteistä suunnittelua. Oikeusvaikutteiset päätökset toiminta-alueista tehdään erikseen VHL 8 §:n nojalla.

Vesihuollon kehittämisen suunnittelussa on syytä kiinnittää huomiota myös vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden ulkopuolelle jäävien alueiden vesihuollon ratkaisuihin. Monesti näillä alueilla on terveydensuojelulain 16 §:ssä tarkoitettuja talousvettä toimittavia laitoksia, joille ei kuitenkaan hyväksytty vesihuoltolain mukaista toiminta-aluetta. Tällaisten laitosten, jotka eivät ole vesihuoltolaissa tarkoitettuja vesihuoltolaitoksia, toimittaman talousveden laadun valvonta kuuluu terveydensuojelulain 20 §:n nojalla kunnan terveydensuojeluviranomaiselle.

Kunnan vesihuollon kehittämisen tulee hyödyntää ja täydentää maankäyttö- ja rakennuslain mukaista alueidenkäytön suunnittelun järjestelmää. Siksi vesihuoltoa kehitettäessä on syytä edelleen kiinnittää erityistä huomiota vesihuollon järjestämiseen alueilla, joilla on voimassa maankäyttö- ja rakennuslaissa tarkoitettu yleis- tai asemakaava tai joilla sen laatiminen on vireillä, vaikka tästä ei VHL 5 §:ssä enää erikseen säädetä. VHL 7 §:n valossa alueidenkäytön tavoitteiden tulee ohjata vesihuollon kehittämistä eikä päinvastoin.

Vesihuollon kehittämisen tulisi edelleen tukea myös ympäristönsuojelulain toimeenpanoa, vaikka tästäkään ei enää erikseen säädetä. Vesihuoltoa kehitettäessä on syytä kiinnittää erityistä huomiota vesihuollon järjestämiseen sellaisilla alueilla, joita koskevat ympäristönsuojelulain 202 §:n nojalla annetut ympäristönsuojelumääräykset. Näillä määräyksillä voidaan muun muassa asettaa normaalia ankarampia jätevesien puhdistuksen vaatimuksia.

Vesihuollon kehittämisen suunnittelussa on syytä selvittää vesihuollon ratkaisuvaihtoehdot kunnan eri alueilla ja ottaa huomioon vesihuoltolaitosten toimintavarmuuden ja kriisivalmiuden tarpeet sekä haja-asutuksen vedenjakelun ja jätevesien käsittelyn kehittämistarpeet. Vesihuoltoa kehitettäessä voidaan tarkastella myös vesihuoltolaitosten yhteistyömuotoja ja organisaatiomalleja kunnan alueella sekä vesihuolto-osuuskuntien yhteistyön lisäämistä tai osuuskuntien yhdistämistä keskenään tai niiden liittymistä kunnalliseen vesihuoltolaitokseen. Tarpeen mukaan, jos esimerkiksi vesihuoltolaitoksen on tarkoituksenmukaista toimia tietyllä alueella yli kuntarajojen, kehittämisen suunnittelussa on syytä tehdä yhteistyötä naapurikunnan kanssa.

3.5 Vesihuollon alueellinen yleissuunnittelu

Vesihuollon alueellisella yleissuunnittelulla tarkoitetaan usean kunnan kattavaa seudullista, maakunnallista tai muulla tavoin rajattua ylikunnallista vesihuollon suunnittelua. Kunnan tulee VHL 5 §:n perusteella osallistua vesihuollon alueelliseen yleissuunnitteluun, jos tällainen suunnittelu on käynnissä. Säännöksen tarkoituksena on, että kaikki kunnat saadaan mukaan yleissuunnitteluun, kun siihen on tarvetta alueellisesta näkökulmasta.

Vesihuollon alueellisia yleissuunnitelmia on tehty usean vuosikymmenen ajan. Suunnitelmissa selvitetään samaan tapaan kuin kuntatason suunnittelussa, mutta laajemmalla alueella vesihuollon ratkaisuvaihtoehdot, jotta vesihuoltolaitosten vedenhankinta ja jakelu sekä viemärointi ja jätevesien käsittely voidaan järjestää parhaalla mahdollisella tavalla. Suunnitelmissa otetaan huomioon myös vesihuoltolaitosten toimintavarmuuden ja kriisivalmiuden tarpeet sekä usein myös haja-asutuksen vedenjakelun ja jätevesien käsittelyn kehittämistarpeet.

Alueellisissa yleissuunnitelmissa voidaan tarkastella myös kuntien ja vesihuoltolaitosten alueellisia yhteistyömuotoja ja organisaatiomalleja sekä vesihuolto-osuuskuntien yhteistyön lisäämistä tai osuuskuntien yhdistämistä keskenään tai liittymistä kunnalliseen vesihuoltolaitokseen. Tarvittavat investoinnit esitetään 5 - 10 vuodeksi eteenpäin. Suunnitelmien pohjalta kunnat ovat toteuttaneet alueellisia yhteistyöhankkeita.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus järjestää tavallisesti vesihuollon alueellisen yleissuunnittelun ja asettaa sille ohjausryhmän. Suunnittelualaue rajataan tarpeiden mukaan ja yhteistyöhön osallistuvien kuntien kesken. Ohjausryhmään osallistuu alueen kuntien ja vesihuoltolaitosten ohella usein maakunnan liitto. Useimmiten kaikki edellä mainitut tahot kattavat yhdessä suunnittelun kustannukset. Valtion rahoituksen ohella alueellista yleissuunnittelua on tuettu myös Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) varoista. Maakunnissa yleissuunnittelua pidetään tärkeänä ja sen katsotaan toteuttavan myös EU:n aluekehitysohjelmien tavoitteita. Alueellisen yleissuunnittelun luontevana järjestäjänä voi toimia myös maakunnan liitto esimerkiksi tilanteessa, jossa suunnittelun kohteena ovat vesihuoltolaitosten alueelliset yhteistyö- ja organisaatiomallit.

3.6 Vesihuollon järjestämisvelvollisuus

VHL 6 §:n nojalla kunnalla on velvollisuus huolehtia siitä, että ryhdytään toimenpiteisiin vesihuollon palvelun saatavuuden turvaamiseksi, jos suurehkon asukasjoukon tarve tai terveydelliset tai ympäristönsuojelulliset syyt sitä vaativat. Tarpeellisen vesihuollon palvelun saatavuuden turvaamiseksi voidaan perustaa vesihuoltolaitos, laajentaa olemassa olevan vesihuoltolaitoksen toiminta-aluetta tai ryhtyä muihin toimenpiteisiin.

Kunta voi valita parhaaksi katsomansa tavan vesihuollon järjestämiseen. VHL 7 §:ssä tarkoitetut alueet kunnan tulee kuitenkin saattaa vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden piiriin joko laajentamalla jo toimivan vesihuoltolaitoksen toiminta-aluetta tai huolehtimalla uuden vesihuoltolaitoksen perustamisesta. Kunnan ei tarvitse ryhtyä oman laitoksen perustamiseen tai laajentamiseen, jos palvelujen saatavuus on turvattavissa muun laitoksen toiminta-alueesta päättämällä.

Jos vesihuollon järjestäminen ei edellytä vesihuoltolaitoksen toiminta-alueesta päättämistä, voi kunta järjestää vesihuollon muiden toimenpiteiden avulla. Muita kuin vesihuoltolaitoksen toiminta-alueajauksiin perustuvia vesihuollon järjestämisen toimenpiteitä ei vesihuoltolaissa ole yksilöity, mutta kyseeseen voi tulla esimerkiksi kiinteistökohtaisten ratkaisujen tai kiinteistöjen yhteisten ratkaisujen edesauttaminen.

Kunnan järjestämisvelvollisuuteen liittyy VHL 31 §:ssä tarkoitettu vireillepano-oikeus, jonka nojalla kiinteistönomistaja tai muu jonka oikeutta tai etua asia koskee sekä yleistä etua valvova viranomainen voi saattaa vesihuollon järjestämisasian vireille.

4 Vesihuoltolaitosten toiminta-alueet

Vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden kattavuudesta säädetään VHL 7 §:ssä. Kunnan päätöksestä hyväksyä toiminta-alue ja hyväksymispäätöksessä huomioon otettavista näkökohdista on säännökset VHL 8 §:ssä. Vesihuollon turvaamisesta toiminta-alueita supistettaessa säädetään VHL 8 a §:ssä ja oikeudesta valittaa toiminta-alueen hyväksymispäätöksestä VHL 32 §:ssä.

4.1 Sääntelyn muutokset 2014

VHL 7 ja 8 §:n mukaiseen sääntelyyn vesihuoltolaitosten toiminta-alueista ja niiden hyväksymisestä tehtiin useita tarkistuksia 1.9.2014 voimaan tulleilla lakimuutoksilla. Sääntelyn keskeiset periaatteet säilyivät kuitenkin entisenlaisina. Vesihuollon turvaamisesta toiminta-alueita supistettaessa säädettiin uusi VHL 8 a §.

VHL 7 §:ään tehtiin kaksi muutosta. Ensinnäkin vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden kattavuus liitettiin toteutuneeseen tai suunniteltuun yhdyskuntakehitykseen, kun aikaisemmin kriteerinä oli asutuksen tai vesihuollon kannalta asutukseen rinnastuvan elinkeino- ja vapaa-ajantoiminnan määrä tai laatu. Toiseksi viittaus viemäriin tarkennettiin jätevesiviemäriksi, koska huleveden viemäroinnin alueista säädetään erikseen uudessa VHL 17 a §:ssä.

VHL 8 §:ää muutettiin seuraavasti:

1. Pykälän 1 momentin nojalla kunta hyväksyy vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen vesihuollosta huolehtimiseen soveltuvan laitoksen esityksestä tai sitä kuultuaan, kun aikaisemmin kunta hyväksyi alueellaan toimivalle vesihuoltolaitokselle toiminta-alueen vesihuoltolaitoksen esityksestä tai sitä kuultuaan.
2. Pykälän 1 ja 4 momenttiin lisättiin vaatimukset tiedottaa riittävässä laajuudessa toiminta-alueen hyväksymisestä tai muuttamisesta ennen päätöksen tekemistä sekä itse hyväksymispäätöksestä.
3. Pykälän 1 momentin perusteella valvontaviranomaisille varataan mahdollisuus antaa lausunto ennen toiminta-alueen hyväksymistä tai muuttamista, kun aikaisemmin lausunto oli pyydettyä.
4. Pykälän 2 momenttiin lisättiin toiminta-alueen hyväksymisen edellytykseksi se, että vesihuollon kustannusten kattamiseksi perittävät vesihuollon maksut muodostuvat kohtuullisiksi ja tasapuoliksi.
5. Pykälän 3 momentissa viitataan viemäriverkostojen sijaan jätevesiviemäriverkoston hulevesisääntelyn muuttamisen takia. Jatkossa kunta päättää alueista, joilla vesihuoltolaitos huolehtii huleveden viemäroinnistä, VHL 17 a §:n perusteella.

6. Pykälän 3 momentissa tarkoitettu tavoitteellinen aikataulu toiminta-alueen eri osien saattamiselle vesihuoltolaitoksen vesijohto- ja jätevesiviemäriverkoston piiriin sidotaan yhdyskuntakehityksen tarpeisiin.
7. Uudessa 4 momentissa asetetaan kunnalle vaatimus esittää toiminta-alue, sillä sijaitsevat taajamat sekä vesijohtoverkoston ja jätevesiviemäriverkoston piiriin saatettavat alueet kartalla, joka on yleisesti saatavilla tietoverkossa.

4.2 Toiminta-alueisiin sisällytettävät alueet

VHL 7 §:ssä määritellään, mitkä alueet kunnan on sisällytettävä vesihuoltolaitosten toiminta-alueisiin. Säännöksen mukaan toiminta-alueiden tulee kattaa kaikki alueet, joilla kiinteistöjen liittäminen vesihuoltolaitoksen vesijohtoon tai jätevesiviemäriin on tarpeen toteutuneen tai suunnitellun yhdyskuntakehityksen vuoksi. VHL 8 §:n 2 momentin perusteella toiminta-alueen tulee olla sellainen, että vesihuoltolaitos kykenee huolehtimaan vastuullaan olevasta vesihuollosta taloudellisesti ja asianmukaisesti ja että vesihuollon maksut muodostuvat kohtuullisiksi ja tasapuolisiksi. Sellaisten alueiden määrittämisestä, joilla vesihuoltolaitos huolehtii huleveden viemäroinnistä, säädetään erikseen VHL 17 a §:ssä.

VHL 7 §:ssä täsmennetään, millä alueilla kunnan tulee täyttää VHL 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu vesihuollon järjestämisvelvollisuus vesihuoltolaitoksen toiminta-alueiden määrittämisen ja siten vesihuoltolaitoksen palvelujen avulla. Toiminta-alueellaan vesihuoltolaitoksella on velvollisuus huolehtia vesihuollosta. Toinen keskeinen toiminta-alueen oikeusvaikutus on velvollisuus liittää toiminta-alueella sijaitsevat kiinteistöt laitoksen verkostoon.

VHL 7 §:n perusteella vesihuoltoverkosto on tarkoitus ulottaa kaikille alueille, joilla sitä pidetään tarpeellisenä toteutuneen tai suunnitellun yhdyskuntakehityksen vuoksi. Lähtökohtana on, että kaikki asemakaava-alueet täyttävät nämä kriteerit. Muita säännöksessä tarkoitettuja alueita ovat esimerkiksi yhdyskuntajätevesiasetuksen (888/2006) 2 §:ssä ja yhdyskuntajätevesidirektiivissä (91/271/ETY) tarkoitettut yli 2000 asukasvastineluvun taajamat, jotka on asetuksen 3 §:n mukaan sisällytettävä vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen jätevesiviemäriverkoston piiriin saatettaviin alueisiin. Tämänkaltaiset alueluokittelut antavat suuntaviivoja toiminta-alueiden rajaamiseen, mutta viime kädessä toiminta-alueiden kattavuus ratkaistaan vesihuollon palvelun järjestämistarpeiden perusteella.

Yhdyskuntakehityksellä tarkoitetaan VHL 7 §:ssä asutuksen ja vesihuollon kannalta asutukseen rinnastuvan elinkeino- ja vapaa-ajantoiminnan (ks. VHL 2 §) kehitystä. Suunnitellun yhdyskuntakehityksen, josta saadaan tietoa alueidenkäytön suunnittelusta, huomioon ottaminen ja toteutumisen ennakointi edistää toiminta-alueiden ennakoivaa määrittelyä ja alueidenkäytön

suunnitelmallisuutta. Toiminta-alueiden ennakoinnissa määrittäminen ei kuitenkaan vaikuta oikeudellisesti sitovalla tavalla vesihuoltoverkoston rakentamisen aikatauluun. Rakentamisen aikataulu määräytyy VHL 9 §:n mukaisen vesihuoltolaitoksen huolehtimisvelvollisuuden nojalla paitsi toiminta-aluepäätöksen myös alueen yhdyskuntakehityksen tarpeiden perusteella.

Kunnan on VHL 8 §:n 2 momentin mukaisesti varmistettava, että toiminta-alueiden rajaukset ovat asianmukaiset vesihuoltolaitoksen sekä kiinteistöjen omistajien ja haltijoiden kannalta. Lainkohdan nojalla toiminta-alueen tulee olla sellainen, että vesihuoltolaitos kykenee huolehtimaan sen vesihuollosta taloudellisesti ja asianmukaisesti ja että vesihuollon kustannusten kattamiseksi perittävät maksut muodostuvat kohtuullisiksi ja tasapuolisiksi. Siten kunnan tulee toiminta-alueen hyväksymisen yhteydessä kiinnittää huomiota siihen, että vesihuollon maksut sekä turvaavat vesihuoltolaitoksen toimintaedellytykset että muodostuvat VHL 18 §:n mukaisiksi, vaikka maksujen täsmällistä määrää ei voitaisi ennakoida. Maksujen kustannuskattavuuden ja kohtuullisuuden ennakoinnin kautta voidaan osaltaan varmistua siitä, että alueen vesihuollon järjestäminen vesihuoltolaitoksen palvelujen avulla on kestävä ratkaisu verrattuna esimerkiksi kiinteistökohtaisiin ratkaisuihin.

Kun vesihuoltolaitoksen toimintaedellytyksiin ja vesihuollon maksujen kohtuullisuuteen kiinnitetään riittävästi huomiota toiminta-alueen hyväksymisen yhteydessä, ei esimerkiksi yksittäisten vapautusten myöntämisen liittämismahdollisuudesta (VHL 11 §) tulisi vaarantaa vesihuollon taloudellista ja asianmukaista hoitamista toiminta-alueella. Tarve kiinnittää huomiota etukäteen laitoksen toimintaedellytyksiin ja maksujen kohtuullisuuteen korostuu VHL 10 §:n mukaisen liittämismahdollisuuden väljentämisen takia erityisesti silloin, kun toiminta-alueita harkitaan ulotettaviksi VHL 3 §:ssä tarkoitettujen taajamien ulkopuolelle.

Pelastuslain (379/2011) 30 §:n mukaan kunnalla on velvollisuus huolehtia alueellaan sammutusveden hankinnasta pelastuslaitoksen tarpeisiin sammutusvesisuunnitelmassa määritellyllä tavalla ja sen tulee ottaa sammutusveden hankinta huomioon hyväksyessään vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen. Sammutusvesitarpeiden huomioon ottaminen voi osaltaan vaikuttaa VHL 7 §:ssä tarkoitettuihin yhdyskuntakehityksen tarpeiden ja siten toiminta-alueiden kattavuuden arviointiin.

Uuden VHL 8 §:n 4 momentin mukaan toiminta-alue, sillä sijaitsevat taajamat sekä vesijohtoverkoston ja jätevesiviemäriverkoston piiriin saatettavat alueet tulee esittää kartalla, joka on yleisesti saatavilla tietoverkossa. Kunnan tulee huolehtia asiasta. Kartalla esittämisen perusteella toiminta-alueiden rajoista saadaan yksiselitteinen käsitys. Siirtymäsäännösten perusteella aikaisemmin hyväksytyt toiminta-alueet tulee esittää kartalla tietoverkossa viimeistään vuoden 2016 loppuun mennessä.

Taajamien esittäminen kartalla on yhteydessä VHL 10 §:n mukaiseen liittämismahdollisuuteen, joka on taajamien ulkopuolella lievempi kuin taajamissa. Vesihuoltolaitos taajamilla viitataan tilastollisiin taajamiin. Jos toiminta-alueella sijaitsevat taajama-alueet muuttuvat, on karttoja päivitettävä. Taajamarajaukset päivitetään vuosittain syyskuussa ja raja-aineisto on saatavissa Suomen ympäristökeskukselta.

4.3 Toiminta-alueen hyväksyminen

Toiminta-alueen hyväksymispäätöksestä säädetään VHL 8 §:ssä. Pykälän mukaan toiminta-alueen hyväksyy kunta. Kunnan hyväksyntä on katsottu tarpeelliseksi toiminta-alueen määrittämisestä seuraavien merkittävien oikeusvaikutusten (vesihuoltolaitoksen huolehtimisvelvollisuus ja kiinteistön liittämismahdollisuus) takia. Toiminta-alueen hyväksymisestä päättää kunnanvaltuusto tai kunnan muu elin, jolle valtuusto on johtosäännöllä siirtänyt päätösvalan.

Vesihuoltolaitos ei estä toiminta-alueen ulottamista usean kunnan alueelle. Hyvin toimivien vesihuoltolaitosten aikaansaamiseksi voi olla tarkoituksenmukaista, että toiminta-alue ylittää kunnan rajat. Jos toiminta-alue ulottuu kahden tai useamman kunnan alueelle, kukin kunta hyväksyy toiminta-alueen omalta osaltaan.

Hyväksymispäätös tehdään VHL 8 §:n 1 momentin mukaan joko vesihuollosta huolehtimiseen soveltuvan laitoksen esityksestä tai, jos laitos ei tällaista esitystä ole tehnyt, laitoksen kuulemisen jälkeen. Näin laitoksella on aina mahdollisuus ottaa kantaa sille määritettävän toiminta-alueen rajaukseen. Kunta voi hyväksyä toiminta-alueen muullekin laitokselle ja myös muun laitoksen kuin kunnan alueella valmiiksi toimivan vesihuoltolaitoksen esityksestä. Vesihuollosta huolehtimiseen soveltuvan laitoksen tulee muodostaa tarkoituksenmukaisen vaihtoehto alueen vesihuollosta huolehtimiseen. Jos useampi laitos esittää samaa aluetta toiminta-alueeksi, kunta päättää, mille laitokselle se toiminta-alueen hyväksyy.

Ennen hyväksymispäätöstä asiasta on varattava valvontaviranomaisille mahdollisuus antaa lausunto ja alueen kiinteistöjen omistajille ja haltijoille tilaisuus tulla kuulluiksi (VHL 8 § 1 mom.). Vesihuoltolain mukaisia valvontaviranomaisia ovat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus sekä kunnan terveys- ja suojeluviranomainen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen (VHL 4 §). Valvontaviranomaisen ei ole välttämätöntä antaa lausuntoa asiasta, jos se ei pidä tätä tarpeellisena.

Toiminta-alueen hyväksymisestä tai muuttamisesta on tiedotettava riittävässä laajuudessa ennen päätöksen tekemistä (VHL 8 §:n 1 mom.). Samoin riittävässä laajuudessa on tiedotettava itse hyväksymispäätöksestä (VHL 8 §:n 4 mom.). Tiedottamisen tarkoituksena on osaltaan turvata alueen kiinteistöjen omistajien ja haltijoiden mahdollisuus tulla kuulluiksi asiasta ennen hyväksymispäätöksen tekemistä sekä hakea muutosta päätökseen. Tiedottaminen voidaan järjestää esimerkiksi kunnan verkkosivuilla, sanomalehdissä ja erillisten tiedotteiden avulla. On kuitenkin huomattava, että yleisellä tiedottamisella ei voida korvata tai kattaa alueen kiinteistöjen omistajien ja haltijoiden kuulemista, jossa noudatetaan myös hallintolain (424/2003) 6 luvun mukaista sääntelyä.

Toiminta-alueen hyväksymispäätös on valituskelpoinen päätös, johon haetaan muutosta siten kuin kuntalaissa säädetään (VHL 32 § 3 mom.). Kuntalain 90 §:n mukaisesti muutoksenhakukeinona on kunnallisvalitus hallinto-oikeudelle. Valituksen voi tehdä sillä perusteella, että päätös on lainvastainen. Valitusperusteena voi olla esimerkiksi se, että päätöstä tehtäessä ei ole otettu huomioon laitoksen edellytyksiä huolehtia vesihuollosta taloudellisesti. Valitusoikeus on asianosaisella, joihin vesihuoltolaitos ja alueen kiinteistön omistajat ja haltijat kuuluvat, kunnan jäsenellä (kuntalain 92 §) ja VHL 32 §:n 3 momentin perusteella myös valvontaviranomaisella.

VHL 6 §:n 2 momentissa tarkoitetun järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvan alueen tai edes sellaisen alueen, joka on VHL 7 §:n nojalla sisällytettävä toiminta-alueisiin, jättäminen toiminta-alueerajauksen ulkopuolella ei sellaisenaan tee toiminta-alueen hyväksymispäätöksestä lainvastaista. Tällainen alue voidaan sisällyttää jonkin toisen laitoksen toiminta-alueeseen tai -muissa kuin VHL 7 §:n mukaisissa tapauksissa - kunta voi täyttää järjestämisvelvollisuutensa muuten kuin vesihuoltolaitoksen palvelujen avulla.

4.4 Verkostoalueiden ja rakentamisaikataulun määrittäminen

Kunta hyväksyy vesihuoltolaitokselle yhden toiminta-alueen - ei erillisiä toiminta-alueita vedenhankinnalle ja jäteveden viemäröinnille. Ratkaisevaa vesijohtoverkoston ja jätevesiviemäriverkoston kattavuuden kannalta on toiminta-alueerajauksen saattaminen alueiden yksilöinti. Vesihuoltolaitoksen vesijohto- ja viemäriverkkojen ei tarvitse olla toiminta-alueella yhtä laajoja, ja laitosten toiminta-alueet voivat myös olla päällekkäisiä, jos eri laitokset huolehtivat vedenhankinnasta ja viemäröinnistä.

Kunta määrittää VHL 8 §:n 3 momentissa edellytetyllä tavalla ja vesihuollon tarpeiden perusteella, mitkä alueet toiminta-alueesta on saatettava laitoksen vesijohtoverkoston ja mitkä jätevesiviemäriverkoston piiriin. Alueiden rajat määritetään yleensä kiinteistörajojen mukaan. Toiminta-alueen sisälle voidaan jättää myös alueita, joilla vesihuollosta huolehtiminen ei välttämättä

edellytä vesijohto- tai jätevesiviemäriverkoston rakentamista. Siten esimerkiksi puistoja ei tarvitse rajata toiminta-alueen ulkopuolelle, vaikka niitä ei olisikaan tarpeen saattaa laitoksen verkostojen piiriin.

Hyväksymispäätöksessä on alueiden yksilöinnin lisäksi asetettava VHL 8 §:n 3 momentin mukaan tavoitteellinen aikataulu toiminta-alueen eri osien saattamiselle verkostojen piiriin. Kysymyksessä ei ole sitova, vaan suuntaa-antava aikataulu, jonka perusteella toiminta-alueella sijaitsevien kiinteistöjen omistajat ja haltijat voivat arvioida, millä ajanjaksolla verkosto on tarkoitus ulottaa heidän kiinteistönsä läheisyyteen. Toiminta-aluepäätöksessä asetettavan aikataulun on syytä joka tapauksessa olla realistinen eikä sen tule ulottua tarpeettoman pitkälle tulevaisuuteen; verkostojen laajentamista pitkällä esimerkiksi yli 10 vuoden aikajänteellä on tarkoituksenmukaista linjata vesihuollon kehittämisen suunnittelun yhteydessä. Vesijohto- ja viemäriverkostojen velvoittava rakentamisaikataulu määräytyy sekä toiminta-alueen hyväksymispäätöksen että VHL 9 §:ssä tarkoitetun vesihuoltolain huolehtimisvelvollisuuden mukaisesti yhdyskuntakehityksen tarpeita vastaavasti.

4.5 Toiminta-alueen supistaminen

VHL 8 §:n 1 momentin nojalla kunta voi tarvittaessa muuttaa ja siten myös supistaa hyväksyttyä toiminta-aluetta. Toiminta-alueen muuttamisessa noudatetaan samaa menettelyä kuin sen hyväksymisessä.

Toiminta-alueen supistaminen saattaa olla tarpeen, jos olosuhteet ovat muuttuneet siten, että kunnalla ei enää ole VHL 6 ja 7 §:n perusteella velvollisuutta järjestää vesihuoltoa vesihuoltolaitoksen palvelujen avulla eikä vesihuoltolaitoksella ole mahdollisuuksia huolehtia vesihuollosta VHL 8 §:n 2 momentin mukaisesti taloudellisesti ja asianmukaisesti. Laitoksen palvelujen tarve ja toimintaedellytykset voivat olla poistuneet esimerkiksi sen takia, että yhdyskuntakehitys ei toteudu aikaisempien suunnitelmien mukaisesti tai että alueen asutus ja muut toiminnot ovat voimakkaasti vähentyneet.

Toiminta-alueen supistamisen edellytykset ovat vesihuoltolaissa sidoksissa siihen, onko supistettavalla alueella vesihuoltolaitoksen verkostoon liitettyjä kiinteistöjä. Jos näin ei ole, on supistamispäätöksen yhteydessä riittävää todeta muutos vesihuoltopalveluiden tarpeessa. Sellaisten toiminta-alueiden, joilla sijaitsee vesihuoltolaitoksen verkostoon liitettyjä kiinteistöjä, supistaminen edellyttää lisäksi, että kunta päättää VHL 8 a §:n mukaisesti verkostoihin liitettyjen kiinteistöjen vesihuollon turvaamisesta. Vesihuollosta tehdyn sopimuksen irtisanomisesta toiminta-aluetta supistettaessa säädetään VHL 24 §:n 5 momentissa, jossa myös tarkennetaan sääntelyä kiinteistön vesihuollon turvaamisesta.

VHL 8 a §:n nojalla kunnan on tehdessään päätöksen vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen supistamisesta samalla päätettävä,

miten vesihuolto turvataan niillä laitoksen verkostoihin liitetyillä kiinteistöillä, jotka jäävät toiminta-alueen ulkopuolelle. Vesihuollon turvaamisen vähimmäisvaatimuksina ovat, että kiinteistöllä käytettävissä oleva talousvesi täyttää terveydensuojelulainsäädännön ja jätevesien käsittely ympäristönsuojelulainsäädännön mukaiset vaatimukset.

Kiinteistön vesihuolto voidaan turvata supistamisen jälkeen kiinteistökohtaisin tai useamman kiinteistön yhteisin järjestelyin. Kiinteistön omistajan tai haltijan ja vesihuoltolaitoksen kesken saattaa olla mahdollista myös sopia laitoksen palvelujen toimitamisen jatkamisesta, vaikka kiinteistö jäisikin toiminta-alueen ulkopuolelle.

VHL 24 §:n 5 momentin mukaan vesihuoltolaitoksen ja sen asiakkaan välisten vesihuoltosopimusten irtisanominen toiminta-alueen supistamistilanteessa edellyttää, että vesihuoltolaitos tai kunta turvaa kiinteistön vesihuollon siten, että asiakkaalle ei aiheudu tästä ylimääräisiä kustannuksia (ks. tarkemmin luku 8.5). Kunnan tulee ennen toiminta-alueen supistamisesta päättämistä arvioida, onko sillä edelleen VHL 6 §:n 2 momentin perusteella velvollisuus järjestää alueelle vesihuoltolaitoksen palvelujen sijaan muu tarpeellinen vesihuollon palvelu. Jos kunnalla on edelleen järjestämisvelvollisuus, tulee sen vastata kiinteistön vesihuollon turvaamisesta. Muussa tapauksessa kiinteistön vesihuollon turvaamisesta vastaa vesihuoltolaitos vesihuoltosopimusten irtisanomisen yhteydessä.

5 Vesihuoltolaitoksen huolehtimisvelvollisuus vesihuollosta

Vesihuoltolaitoksen huolehtimisvelvollisuudesta vesihuollosta säädetään VHL 9 §:ssä. Vesihuoltolaitoksen velvollisuudesta huolehtia talousveden laadusta säädetään puolestaan VHL 14 §:ssä, selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuudesta 15 §:ssä sekä tiedottamisvelvollisuudesta ja asiakirjojen julkisuudesta 16 §:ssä. Uudessa 15 a §:ssä on säännökset vesihuoltolaitoksen palvelujen turvaamisesta häiriötilanteissa. Huleveden viemäroinnistä huolehtimisesta säädetään erikseen uudessa 3 a luvussa.

Lakisääteisten velvoitteiden lisäksi vesihuoltolaitos voi luonnollisesti ottaa sopimusperusteisesti tuotettavakseen muitakin palveluja. Tällainen voi olla esimerkiksi sammutusveden saataavuudesta tai yleisten alueiden hulevesien hallinnasta huolehtiminen pelastuslaissa (379/2011) tai vesihuoltolain 3 a luvussa säädettyä laajemmin. Laitos voi myös toimittaa vesihuoltopalveluja toiminta-alueen ulkopuolella sijaitseville kiinteistöille.

5.1 Sääntelyn muutokset 2014

Vesihuoltolaitoksen velvollisuuksia huolehtia vesihuollosta tarkennettiin 1.9.2014 voimaan tulleilla lakimuutoksilla ensinnäkin siten, että VHL 15 §:ssä laajennettiin tarkkailuvelvoitteita ja säädettiin selvilläolovelvollisuuksista. Toiseksi vesihuoltolaitoksen palvelujen turvaamisesta häiriötilanteissa säädettiin uusi VHL 15 a §. Myös sääntelyä huleveden viemäroinnistä huolehtimisesta täydennettiin ja se siirrettiin vesihuoltolain 3 a lukuun.

VHL 15 §:ään tehtiin seuraavat muutokset:

1. Pykälän otsikkoon lisättiin maininta vesihuoltolaitoksen selvilläolovelvollisuudesta ja 1 momenttiin säännökset laitoksen velvollisuuksista olla selvillä raakaveden määrään ja laatuun kohdistuvista riskeistä sekä laitteistonsa kunnosta.
2. Pykälän 1 momentin perusteella vesihuoltolaitoksen tulee tarkkailla aikaisempien raakaveden määrän ja laadun sekä veden hävikin tarkkailun lisäksi vesihuoltolaitteiston kuntoa ja viemäriverkoston vuotovesien määrää.
3. Pykälän 1 momentissa asetetun uuden vaatimuksen perusteella vesihuoltolaitoksen on saatettava tiedot verkostojen sijainnista sähköiseen muotoon.
4. Pykälän 2 momentissa sen 1 momentin mukainen sääntely ulotettiin vesihuoltolaitoksille vettä toimittavien lisäksi vesihuoltolaitoksen jätevesiä käsitteleviin.
5. Pykälän 3 momenttiin lisättiin VHL 36 §:n mukaista asetuksenantovaltuutta tarkempi valtuus antaa asetuksella tarkempia säännöksiä selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuudesta.

5.2 Huolehtiminen

VHL 9 §:n mukaan vesihuoltolaitos huolehtii vesihuollosta toiminta-alueellaan yhdyskuntakehityksen tarpeita vastaavasti kunnan tekemän toiminta-alueen hyväksymispäätöksen mukaisesti. Vesihuoltolaitoksen huolehtimisvelvollisuuden sisältö määräytyy siis yhtäältä VHL 8 §:n mukaisen toiminta-alueen hyväksymispäätöksen ja toisaalta vesihuoltolain säännösten nojalla. Huolehtimisella tarkoitetaan VHL 9 §:ssä talousveden jakeluverkoston sekä jäteveden viemäriverkoston rakentamista ja ylläpitämistä samoin kuin veden johtamista, käsittelyä ja toimittamista talousvetenä käytettäväksi ja jäteveden poisjohtamista ja käsittelyä sekä näihin liittyviä tehtäviä.

Huolehtimisvelvollisuuden laajuus ja velvollisuuden täyttämiseksi tarpeellisten toimenpiteiden toteuttamisaikataulu määräytyvät toiminta-alueiden eri osien vesihuollon tarpeiden perusteella. Esimerkiksi laitoksen verkostoa tulee rakentaa sitä mukaa kuin verkoston piiriin saatettavaksi määräytyjä alueita rakennetaan. Huolehtimisvelvollisuuden sisältöä ei ole VHL 9 §:ssä kytketty suoraan laitoksen taloudellisiin edellytyksiin, joihin on tullut kiinnittää VHL 8 §:n 2 momentin mukaan huomiota jo hyväksyttäessä laitoksen toiminta-alueita.

Toiminta-alueella sijaitsevat kiinteistöt tulee pääsäännön mukaan liittää vesihuoltolaitoksen verkostoon. Vesihuoltolaitoksen tulee sallia kiinteistön liittäminen laitoksen vesijohtoon tai jätevesiviemäriin, elleivät kiinteistön vedenkulutus tai jätevedet vaikeuta laitoksen toimintaa tai sen edellytyksiä huolehtia tyydyttävästi muiden kiinteistöjen vesihuollosta VHL 10 §:n 4 momentissa tarkoitettulla tavalla.

Kiinteistön omistajalla tai haltijalla on yleinen velvollisuus huolehtia kiinteistön vesihuollosta. Sen paremmin kunnan kuin vesihuoltolaitoksen velvoitteet eivät tätä velvollisuutta poista. Selvyyden vuoksi tästä on VHL 6 §:n 1 momentissa säännös, jonka merkitys on informatiivinen. Kiinteistön omistajan tai haltijan huolehtimisvelvollisuuden ulottuvuuden kannalta olennaista on, sijaitseeko kiinteistö vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella ja tuleeko se siten liittää laitoksen verkostoon. Omistajan tai haltijan velvollisuus huolehtia toiminta-alueen ulkopuolella sijaitsevan kiinteistön kiinteistökohtaisesta vesihuollosta ja tälle huolehtimiselle asetetut tarkemmat vaatimukset pohjautuvat terveydensuojelulakiin, ympäristönsuojelulakiin sekä maankäyttö- ja rakennuslakiin.

Yleiset alueet eivät ole kiinteistön käsitteen kannalta vesihuoltolaitoksissa poikkeusasemassa, sillä ne lukeutuvat kiinteistörekisterilain (392/1985) 2 §:n mukaisesti kiinteistöihin. Vastuu yleisten alueiden vesihuollosta kuuluu muiden kiinteistöjen tapaan alueen omistajalle tai haltijalle eli yleensä kunnalle. Tätä velvollisuutta eivät vesihuoltolaitoksen velvoitteet poista. Eri asia on, että laitos voi ottaa sopimusperusteisesti huolehdittavakseen yleisten alueiden vesihuollosta laajemminkin kuin pelkkä kiinteistön liittäminen laitoksen verkostoon edellyttäisi.

VHL 14 §:n mukaan vesihuoltolaitoksella on velvollisuus huolehtia siitä, että laitoksen toimittama talousvesi täyttää terveys- ja suojelulain vaatimukset. Vastuiden rajauksen suhteen on syytä huomata, että laitos ei luonnollisestikaan vastaa kiinteistön vesihuoltolaitteiston aiheuttamista talousveden laatuongelmista, joita voi syntyä, jos esimerkiksi vesi seisoo pitkään aikaa kiinteistön verkostossa kiinteistön epäsäännöllisen käytön takia. VHL 13 §:n nojalla vesihuoltolaitoksen verkostoon liitettävän kiinteistön omistaja tai haltija vastaa kiinteistön vesihuoltolaitteistosta liittämiskohtaan saakka.

5.3 Selvillääolo ja tarkkailu

VHL 15 §:n 1 momentin mukaan vesihuoltolaitoksen on oltava selvillä käyttämänsä raakaveden määrään tai laatuun kohdistuvista riskeistä sekä laitteistonsa kunnosta. Tässä tarkoituksessa laitoksen on tarkkailtava käyttämänsä raakaveden määrää ja laatua, laitteistonsa kuntoa sekä vuotovesien määrää laitoksen vesijohto- ja viemäriverkostoissa. Tiedot verkostojen sijainnista on saatettava sähköiseen muotoon. VHL 15 §:n 2 momentissa nämä velvoitteet laajennetaan myös laitoksiin, jotka toimittavat vettä vesihuoltolaitoksille tai käsittelevät niiden jätevesiä.

Selvillääolo- ja tarkkailuvelvollisuuden tarkoituksena on edistää vesihuollon riskien ennakointia ja huomioon ottamista vesihuoltolaitoksen tai VHL 15 §:n 2 momentissa tarkoitetun muun laitoksen toiminnassa ja sen suunnittelussa sekä laitoksen laitteiston pitämistä asianmukaisessa kunnossa. Laitoksen selvillääolo- ja tarkkailuvelvollisuus pohjautuu VHL 1 ja 9 §:n mukaisiin vesihuollon turvaamistavoitteeseen ja huolehtimisvelvollisuuteen. Sillä on myös kiinteä yhteys VHL 15 a §:ssä tarkoitettuun vesihuoltolaitoksen palvelujen turvaamiseen häiriötilanteissa. Vesihuoltolain mukaiset velvoitteet eivät syrjäytä terveys- ja suojelulain mukaisia tarkkailu- ja seurantavelvoitteita, joita vesihuoltolaitoksen on toiminnassaan noudatettava.

Vesihuoltolaitoksen sekä sille vettä toimittavan tai sen jätevesiä käsittelevän laitoksen tulee selvillääolo- ja suojeluvollisuuden perusteella olla tietoinen toimintansa ja sen vaikutusten kannalta keskeisistä tekijöistä. VHL 15 §:n 1 momentin mukaiset tarkkailuvelvollisuudet edesauttavat tämän velvollisuuden täyttämistä. Esimerkiksi raakaveden riskitekijöitä laitoksen tulee kartoittaa ja tarkkailla siinä määrin kuin riskien toteutumisella voi olla vaikutusta toimitetun veden laatuun tai määrään.

Vesihuolto- tai muun VHL 15 §:n mukaisen laitoksen laitteistolla tarkoitetaan pykälässä kaikkia laitoksen toiminnan kannalta tarpeellisia laitteita kuten vedenottamoita, vedenkäsittelylaitoksia, jakeluverkostoa siihen liittyvine pumppaamoineen, säiliöineen ja laitteineen, puhdistamoita sekä viemäriverkostoa siihen liittyvine pumppaamoineen kaivoineen ja laitteineen. Erityisesti huomiota tulee VHL 15 §:n perusteella kiinnittää laitoksen verkostojen kuntoon.

VHL 15 §:n 1 momentin mukainen laitoksen verkostojen sijaintitietojen saattaminen sähköiseen muotoon edellyttää, että sijaintitiedot ovat helposti niitä tarvitsevien saatavilla. Säännöksen taustalla on talouspoliittisen ministerivaliokunnan 13 päivänä joulukuuta 2011 tekemä linjaus maanalaisten verkkotietojen muuttamisesta sähköiseen muotoon. Verkostojen sijaintitietoihin kuuluvat myös tiedot laitoksen hulevesiviemäreiden sijainnista. Tietoja tarvitaan esimerkiksi maarakennustöissä vahinkojen välttämiseksi. Säännös ei itsessään velvoita olemassa olevien verkostotietojen tarkentamiseen. Verkostojen sijaintitiedot tulee siirtymäsäännösten mukaan saattaa sähköiseen muotoon viimeistään vuoden 2016 loppuun mennessä. Sijaintitietoja ei tarvitse eikä turvallisuussyistä tule saattaa yleisesti saataville tietoverkkoon.

Selvillääolo- ja tarkkailuvelvollisuudesta voidaan tarvittaessa VHL 15 §:n 3 momentin nojalla antaa tarkempia säännöksiä asetuksella. Tämä saattaa olla tarpeen esimerkiksi, jos tiedot laitteiston kunnosta ovat puutteellisia eivätkä verkostojen korjausinvestoinnit ole riittäviä.

5.4 Palvelujen turvaaminen häiriötilanteissa

Uudessa VHL 15 a §:ssä säädetään vesihuoltolaitoksen velvollisuudesta huolehtia verkostoihinsa liitettyjen kiinteistöjen vesihuoltopalvelujen saatavuudesta häiriötilanteissa. Palvelujen turvaamiseksi laitoksen on tehtävä yhteistyötä eri tahojen kanssa, laadittava suunnitelma häiriötilanteisiin varautumisesta (varautumissuunnitelma) ja ryhdyttävä suunnitelman perusteella tarvittaviin varautumistoimenpiteisiin. Yhteistyötahoja ovat muut samaan verkostoon liitetyt vesihuoltolaitokset, kunta, kunnan valvontaviranomaiset, pelastusviranomaiset, sopimuskumppanit ja asiakkaat. Pykälän 3 momentissa turvaamisvelvoitteet ulotetaan samaan tapaan kuin 15 §:ssä laitoksiin, jotka toimittavat vettä vesihuoltolaitokselle tai käsittelevät vesihuoltolaitoksen jätevesiä.

Häiriötilanteella tarkoitetaan VHL 15 a §:ssä kaikkia vesihuollon palvelutuotantoa vaikeuttavia tai vaarantavia häiriötilanteita lukuun ottamatta tavanomaisia toimintahäiriöitä. Tällaisia häiriötilanteita ovat esimerkiksi vaikutuksiltaan merkittävät laiterikot, muut vakavat vesihuollon laitteistojen, järjestelmien tai palvelujen häiriöt, teknisten järjestelmien häiriöt sekä vedenhankintaan ja energia- ja tietojärjestelmiin kohdistuvat häiriötilanteet. Häiriöitä voivat aiheuttaa muun muassa luonnononnettomuudet, äärimmäiset sääolosuhteet, paikalliset tai valtakunnalliset onnettomuudet, inhimilliset erehdykset, ilkivalta ja rikokset sekä vesihuoltolaitoksen palveluntarjoajien toimitushäiriöt.

Laitoksen palvelujen turvaamisvelvoite pohjautuu VHL 9 §:n mukaiseen vesihuoltolaitoksen huolehtimisvelvollisuuteen vesihuollosta. Se ulottuu VHL 15 a §:ssä laitoksen verkostojen piirissä olevalle alueelle, ei ainoastaan toiminta-alueelle. Turvaamisvelvoite kattaa ensisijaisesti tavanomaisista vesihuoltopalveluista huolehtimisen, mutta häiriötilanteissa tulee laitoksen tarvittaessa järjestää myös korvaavia vesihuollon palveluja.

VHL 15 a §:n 1 momentin mukainen vesihuolto- tai muun pykälässä tarkoitetun laitoksen yhteistyö eri toimijoiden kanssa edistää häiriötilannetoiminnan ja häiriötilanteisiin varautumisen yhteensovittamista. Yhteistyö laitoksen asiakkaiden kanssa painottuu toimintaan häiriötilanteiden aikana, kun taas muiden toimijoiden kanssa laitoksen tulee suunnitella myös pykälän 2 momentin mukaista häiriötilanteisiin varautumista. Yhteistyö edistää toimivan ja asianmukaisesti mitoitettua suunnitelman laatimista sekä sen yhteensovittamista muiden suunnitelmien kanssa.

Yhteistyö palvelujen turvaamiseksi muiden samaan verkostoon liitettyjen vesihuolto- sekä tukku- ja puhdistuslaitosten kanssa mahdollistaa vesihuollon verkostokokonaisuuden kattavan häiriötilanteiden hallinnan ja varautumissuunnittelun. Varautumissuunnitelma voidaan laatia myös yhteisenä useammalle laitokselle, jos tämä on tarkoituksenmukaista. Yhteistyön tarkoituksena on varmistaa vesihuollon häiriötilanteisiin varautumisen asianmukaisuus koko verkostokokonaisuus huomioon ottaen riippumatta siitä, miten vesihuollon toimintaketju on organisoitu.

Kunnan, kunnan valvontaviranomaisten ja pelastusviranomaisten kanssa tehtävän yhteistyön kumppaneita ovat erityisesti kunnan terveydensuojelu- ja ympäristönsuojeluviranomainen sekä pelastuslain 26 §:ssä tarkoitettu alueen pelastustoimen pelastusviranomainen. Viranomaisten rooli vesihuoltopalvelujen turvaamisessa rajoittuu laitoksen varautumisen ja häiriötilannetoiminnan tukemiseen ja valvontaan niiden toimialojen mukaisesti. Terveydensuojeluviranomaisten tehtävistä häiriötilanteisiin varautumisesta ja tähän liittyvästä yhteistyöstä talousvettä toimittavan laitoksen sekä sille vettä toimittavan laitoksen kanssa säädetään erikseen terveydensuojelulain 8 §:ssä sekä asetuksessa talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (442/2014), joissa häiriötilanteen sijaan käytetään erityistilanteen käsitettä.

Sopimuskumppaneilla tarkoitetaan VHL 15 a §:ssä esimerkiksi vesihuoltolaitokselle vettä toimittavia ja niiden jätevesiä käsitteleviä laitoksia, energialaitoksia, kemikaalitoimittajia sekä vesihuoltolain soveltamisalan ulkopuolelle jääviä vesihuoltolaitoksen asiakkaita kuten suuria teollisuuslaitoksia. Vesihuoltolaitoksen tulee pyrkiä varmistamaan, että se yhtäältä saa palvelut ja toisaalta toimittaa palvelunsa sopimuskumppaneille mahdollisimman häiriöttömästi. Laitoksen on varautumisen suunnittelussa syytä kiinnittää huomiota asutuksen lisäksi erityisesti sellaisiin erityisasiakkaisiin kuten sairaaloihin ja elintarvikeyrityksiin, joille vesihuoltopalvelujen saanti on erityisen tärkeää. Olennainen osa yhteistyötä sopimuskumppanien kanssa on varautumistoimenpiteiden ja kriisiviestinnän yhteensovittaminen.

Vesihuoltolaitoksen ja erityisasiakkaiden on yhteistyössään tärkeää kiinnittää huomiota molempien varautumistoimenpiteisiin. Esimerkiksi monien pienten vesihuoltolaitosten asiakkaina voi olla suuria kotieläintiloja, joiden varautuminen häiriötilanteisiin saattaa olla helpoiten järjestettävissä kiinteistökohtaisten varajärjestelmien, kuten kaivon tai varavesisäiliön, avulla.

Vesihuoltolaitoksen sekä sille vettä toimittavan tai sen jätevesiä käsittelevän laitoksen tulee laatia ja pitää ajan tasalla VHL 15 a §:n 2 momentin mukainen varautumissuunnitelma toimintaan liittyvien riskien arvioinnin perusteella. Siirtymäsäännösten nojalla laitoksella tulee olla varautumissuunnitelma viimeistään vuoden 2016 loppuun mennessä. Varautumissuunnitelman ei tarvitse olla oma erillinen asiakirjansa, vaan se voi olla esimerkiksi osa laitoksen talousveden ja jätevesihuollon turvallisuussuunnitelmakokonaisuutta (ns. WSP ja SSP).

Varautumissuunnitelma on apukeino laitoksen palvelujen turvaamiseksi häiriötilanteissa. Sen laatimisessa on otettava huomioon laitoksen erityispiirteet ja koko sekä mahdollisuudet varautua häiriötilanteisiin. On selvää, että esimerkiksi alle sataa henkilöä palvelevan vesihuoltolaitoksen tarpeet ja mahdollisuudet varautumiseen eroavat merkittävästi yli miljoonaa henkilöä palvelevan laitoksen tarpeista ja mahdollisuuksista. Mitä vakavampia ja laajamittaisempia riskejä laitoksen toimintaan sisältyy, sitä perusteellisemmin häiriötilanteisiin on syytä varautua. Varautumissuunnitelma on apukeino laitoksen palvelujen turvaamiseksi häiriötilanteissa. Sen laatimisessa on otettava huomioon laitoksen erityispiirteet ja koko sekä mahdollisuudet varautua häiriötilanteisiin. On selvää, että esimerkiksi alle sataa henkilöä palvelevan vesihuoltolaitoksen tarpeet ja mahdollisuudet varautumiseen eroavat merkittävästi yli miljoonaa henkilöä palvelevan laitoksen tarpeista ja mahdollisuuksista. Mitä vakavampia ja laajamittaisempia riskejä laitoksen toimintaan sisältyy, sitä perusteellisemmin häiriötilanteisiin on syytä varautua. Olennainen osa varautumista on myös kriisiviestinnän suunnittelu.

Varautumissuunnitelma on päivitettävä säännöllisin väliajoin ja aina, kun laitoksella tai sen yhteistyökumppaneissa tapahtuu suunnitelmaan vaikuttavia muutoksia. Yhteystietojen ajantasaisuus tulee tarkistaa vähintään kerran vuodessa. Suunnitelma tulee tarkistaa jokaisen häiriötilanteen jälkeen. Suunnitelman ajan tasalla pitäminen edistää paitsi häiriötilanteista aiheutuvien haittojen ennaltaehkäisyä myös sen tehokasta hyödyntämistä häiriötilanteen aikana.

Laitoksen tulee ryhtyä varautumissuunnitelman perusteella VHL 15 a §:n 2 momentissa tarkoitettuihin tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta se pystyisi huolehtimaan vesihuoltopalvelujen turvaamisesta häiriötilanteessa mahdollisimman hyvin. Näitä toimenpiteitä ovat esimerkiksi toimintahäiriöitä ehkäisevät toimenpiteet ja häiriötilannetoiminnan harjoittelu. Varautumissuunnitelman pohjalta toimenpiteet voidaan kohdentaa ja mitoittaa laitoksen erityispiirteet ja koko huomioon ottaen.

Vesihuolto- samoin kuin sille vettä toimittavan tai sen jätevesiä käsittelevän laitoksen on VHL 15 a §:n 2 momentin perusteella toimitettava varautumissuunnitelma valvonta- ja pelastusviranomaisille sekä kunnalle, joiden kanssa laitos myös tekee pykälän 1 momentin nojalla yhteistyötä suunnitelman laatimisessa. Nämä voivat hyödyntää varautumissuunnitelmaa esimerkiksi terveydensuojelulain 8 §:ssä tarkoitettua terveydensuojeluviranomaisten erityistilannesuunnittelussa sekä valmiuslain (1552/2011)

12 §:ssä tarkoitetussa kunnan valmiussuunnittelussa. Yhtä lailla laitoksen tulee sovittaa varautumissuunnitelma yhteen näiden viranomaissuunnitelmien kanssa.

VHL 15 a §:n 4 momentin perusteella valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää perusteista, joiden mukaan vesihuoltolaitos suunnittelee varautumista häiriötilanteisiin. Asetuksella voidaan tarvittaessa täsmentää esimerkiksi sääntelyä vesihuoltolaitoksen varautumissuunnitelmasta ottaen huomioon myös eri lakien mukaisten suunnitelmien yhteensovittaminen. Ohjeistusta vesihuoltolaitosten varautumiseen on saatavilla useasta eri lähteestä, muun muassa maa- ja metsätalousministeriön, Huoltovarmuuskeskuksen ja Suomen ympäristökeskuksen yhteisestä ympäristöoppaasta (128/2006) *Vesihuollon erityistilanteet ja niihin varautuminen*, vesihuoltopoolin sekä sosiaali- ja terveysalan oppaista samoin kuin sosiaali- ja terveysministeriön johdolla kehitetystä talousveden riskienhallintajärjestelmästä. Näiden lisäksi valmistuu vuoden 2015 loppupuolella opas vesihuoltolaitoksen varautumisesta häiriötilanteisiin Huoltovarmuuskeskuksen, maa- ja metsätalousministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, ympäristöministeriön ja Vesilaitosyhdistyksen rahoittamana yhteishankkeena.

5.5 Tiedottaminen ja asiakirjojen julkisuus

VHL 16 §:ssä asetetaan vesihuoltolaitoksille velvollisuus tiedottaa talousveden laadusta, jäteveden puhdistuksen tasosta ja maksujen muodostumisesta. Lisäksi pykälässä säädetään vesihuoltolaitoksen ja sen asiakkaan välisestä tiedonvaihdosta, vesihuoltolaitostoiminnan ympäristötietojen saannista sekä valittamisesta vesihuoltolaitoksen päätöksestä, jolla on ratkaistu tiedonsaanti asiakirjasta.

Tiedottamisen talousveden laadusta, jäteveden puhdistuksen tasosta ja maksujen muodostumisesta tulee olla riittävää (VHL 16 § 2 mom.). Sen tarkempi tapa on kunkin vesihuoltolaitoksen päätettävissä muilta kuin VHL 20 c §:ssä tarkoitettujen tietojen julkistamisen osalta. Tiedottamisesta ei saa aiheutua laitokselle kohtuuttomia ylimääräisiä kustannuksia. Tiedottamisvelvollisuus maksujen muodostumisesta yhdessä vesihuollon kirjanpidon eriyttämisen ja muiden lain 4 luvun taloushallintosäännösten (ks. luku 10) kanssa parantaa vesihuollon hinnoittelun läpinäkyvyyttä.

VHL 16 §:n 1 momentin nojalla vesihuoltolaitoksen ja asiakkaan on pyydettäessä annettava toisilleen vesihuoltolaitoksen verkostoon liittämisen sekä vesihuollon hoitamisen kannalta tarpeelliset tiedot. Säännöksen perusteella vesihuoltolaitoksen tulee antaa asiakkaan pyytämät tiedot esimerkiksi sopimuksen ehdoista ja mahdollisista vaihtoehdoista ennen liittämissopimuksen tekemistä. Asiakkaan on puolestaan laitoksen pyytäessä annettava esimerkiksi liittämistoimenpiteitä, veden toimittamista ja jäteveden poisjohtamista varten tarvittavat tiedot kiinteistöstä ja sen vesihuoltolaitteistosta. Kun vesihuollon sopimukset on tehty, tulee sopijapuolten luonnollisesti antaa toisilleen niiden täyttämisen kannalta tarpeellisia tietoja myös sopimusten ja yleisten sopimusoikeudellisten periaatteiden mukaisesti.

VHL 16 §:ään lisättiin vuoden 2005 alkupuolella 3 ja 4 momentti. Edellisen mukaan tiedonsaantiin ja sen edistämiseen vesihuoltolaitoksen ympäristötietoja sisältävistä asiakirjoista sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999, julkisuuslaki) säädettyä. Jälkimmäisen momentin perusteella puolestaan vesihuoltolaitoksen päätöksestä tiedonsaantipyyntöön saa valittaa hallintolainkäyttölain (2005/54) mukaisesti. Lisäykset olivat tarpeen ympäristötiedon julkisesta saatavuudesta annetun direktiivin (2003/4/EY) täytäntöön panemiseksi ja siinä tarkoitetun viranomaiskäsittelyn täsmentämiseksi ja laajentamiseksi kaikkiin vesihuoltolaitoksiin.

VHL 16 §:n 3 momentin ja julkisuuslain perusteella vesihuoltolaitoksen tulee sen toimintamuodosta riippumatta antaa tietoja asiakirjoista, jotka sisältävät raaka- tai talousveden laatua ja määrää tai jäteveden käsittelyä ja johtamista koskevia ympäristötietoja, ja edistää tällaisten ympäristötietojen saantia. Ympäristötiedon piiriin eivät kuitenkaan kuulu esimerkiksi vesihuoltolaitoksen toiminnan turvallisuuden kannalta olennaiset tiedot, liikesalaisuudet tai prosessitiedot. Julkisuuslaissa säädetään erikseen salassapitovelvoitteista.

6 Verkostoon liittäminen

Velvollisuudesta liittää kiinteistö vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella vesijohto- ja jätevesiviemäriverkostoon säädetään VHL 10 §:ssä. Liittämismuutoksesta vapauttamisesta säädetään VHL 11 §:ssä ja liittämiskohdista 12 §:ssä. Kiinteistön vesihuoltolaitteiston suunnittelusta, rakentamisesta, kunnossapidosta ja käytöstä säädetään VHL 13 §:ssä sekä laitoksen edustajan oikeudesta liikkua asiakkaan kiinteistöllä ja suorittaa siellä eräitä toimenpiteitä 17 §:ssä. Kiinteistön liittamisesta vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäriverkostoon säädetään erikseen uudessa 3 a luvussa.

6.1 Sääntelyn muutokset 2014

Vesihuoltolain sääntelyyn kiinteistön liittamisesta vesihuoltolaitoksen verkostoihin tehtiin useita muutoksia 1.9.2014 voimaan tulleilla lakimuutoksilla. Näistä tärkein oli se, että VHL 10 §:n mukaista kiinteistön liittämismuutoksesta vesihuoltolaitoksen vesijohtoon ja jätevesiviemäriin lievennettiin taajaman ulkopuolella. Tähän muutokseen liittyy siirtymäsääntelyä sellaisilla ennen 1.9.2014 määritellyillä vesihuoltolaitoksen toiminta-alueilla, joilla laitos on ryhtynyt toimenpiteisiin vesihuollosta huolehtimiseksi.

VHL 12 §:ää tarkennettiin lisäämällä siihen vaatimus siitä, että liittämiskohtien sijainnin takia kiinteistön liittamisesta laitoksen verkostoon ei saa aiheutua kiinteistön omistajalle tai haltijalle kohtuuttomia kustannuksia.

VHL 10 - 12 §:n soveltamisala rajattiin kiinteistön vesihuoltolaitoksen vesijohtoon ja jätevesiviemäriin liittämiseen, koska säännökset kiinteistön liittamisesta laitoksen hulevesiviemäriin annettiin uudessa 3 a luvussa.

Vesihuoltolaitoksen vesijohtoon ja jätevesiviemäriin liittämismuutoksesta vapauttamisen sääntelyä tarkennettiin VHL 11 §:ssä seuraavasti:

1. Pykälässä luovuttiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kuulemisesta vapauttamisesta.
2. Säädettiin erikseen, että vapautuksen voi myöntää niin toistaiseksi voimassa olevana kuin määräaikaisena.
3. Lisättiin liittämisen kohtuuttomuuden arviointiin kiinteistön vesihuoltolaitteiston rakentamisesta aiheutuneiden kustannusten huomioon ottaminen.
4. Jätevesiviemäriin liittamisesta vapauttamisen yhdeksi edellytykseksi täsmennettiin kiinteistön jätevesien johtamisen ja käsittelyn järjestäminen ympäristönsuojelulaissa säädettyjen vaatimusten mukaisesti, kun aikaisemmin pykälässä viitattiin terveyshaitan tai ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseen.

VHL 11 §:ään tehtyjen muutosten soveltamiseen ei liity siirtymäsääntelyä.

6.2 Liittämismuutoksesta

VHL 10 §:n mukaan pääsääntönä on, että vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella kiinteistö on liitettävä laitoksen verkostoon. Vastaavasti laitoksella on velvollisuus sallia kiinteistöjen liittäminen. Poikkeuksena tästä ovat pykälän 4 momentin perusteella kiinteistöt, joiden vedenkulutus tai jolta jätevesiviemäriin johdettavan jäteveden laatu tai määrä vaikeuttaisi laitoksen toimintaa tai laitoksen edellytyksiä huolehtia tyydyttävästi muiden kiinteistöjen vesihuollosta. Rajauksen käytännön merkitys on pitkälti se, että laitos voi asettaa tällaisen kiinteistön liittämiseksi erityisehtoja.

Yksittäisen kiinteistön liittämismuutoksesta arvioinnissa tulee ottaa sen vesihuollon tarpeet huomioon. Vesihuoltolain mukaisella kiinteistöllä yhtäältä tarkoitetaan sellaista kiinteistöä, joka tarvitsee vesihuoltoa. Näin ollen liittämismuutoksesta ulkopuolelle jäävät esimerkiksi rakentamattomat kiinteistöt, ja käyttämättömien tai kantoveden varassa olevien kiinteistöjen vesihuollon tarpeita on usein syytä harkita tapauskohtaisesti. Toisaalta esimerkiksi elinkeinotoimintaan käytettävän kiinteistön vesihuollon tarpeet voivat olla siten asutuksen tarpeita suurempia, että elinkeinotoiminta ei rinnastu VHL 2 §:ssä tarkoitettua tavalla asutukseen, jolloin se jää vesihuoltolain soveltamisalan ja liittämismuutoksesta ulkopuolelle yksityisoikeudellisten sopimusten ja esimerkiksi kilpailulain piiriin.

Kun kiinteistö liitetään vesihuoltolaitoksen verkostoon, tulee verkostoon tavallisesti liittää kaikki sellaiset kiinteistön rakennukset, joissa on oma vesipiste. Joissain tapauksissa esimerkiksi etäisyydet yksittäisen kiinteistön sisällä voivat kuitenkin olla suuret tai vesihuollon tarpeet vaihdella eri rakennusten välillä tai kiinteistöllä voi muuten olla sellaiset olosuhteet, että eri rakennusten liittämistä saattaa olla tarpeen harkita tapauskohtaisesti.

6.3 Liittämismuutoksesta lievennys taajaman ulkopuolella

VHL 10 §:n 2 ja 3 momentin perusteella kiinteistöä ei tarvitse liittää vesihuoltolaitoksen vesijohtoon ja jätevesiviemäriin taajaman ulkopuolisella vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella, jos tietyt edellytykset täyttyvät. Edellytyksenä on ensinnäkin, ellei kysymys ole vain kuivakäymälällä varustetusta kiinteistöstä, että kiinteistön vesihuoltolaitteisto on rakennettu ennen toiminta-alueen hyväksymistä. Toiseksi kiinteistöllä, jota ei liitetä laitoksen vesijohtoon, tulee olla käytettävissä riittävästi terveydensuojelulaissa säädetyt laatuvaatimukset täyttävää talousvettä ja kiinteistöllä, jota ei liitetä laitoksen jätevesiviemäriin, tulee noudattaa jätevesien johtamisessa ja käsittelyssä ympäristönsuojelulain sääntelyä. Liittämismuutoksesta lievennys voi ulottua kiinteistön liittämiseen sekä laitoksen vesijohtoon että jätevesiviemäriin tai vain toiseen näistä.

Kiinteistöä, jolla ei ole vesikäymälää, ei tarvitse liittää taajaman ulkopuolella vesihuoltolaitoksen jätevesiviemäriin, jos sen jätevesistä huolehditaan ympäristönsuojelulain mukaisesti.

Kiinteistön jätevesihuoltolaitteiston rakentamisajankohdalla ei ole tässä suhteessa merkitystä. Pelkkä vesikäymälän käyttämättä jättäminen ei ole peruste poiketa liittämisvelvollisuudesta.

Taajama määritellään VHL 3 §:n 8 kohdassa, jonka mukaan taajamalla tarkoitetaan aluetta, jolla asuu vähintään 200 asukasta toisiaan lähellä olevissa rakennuksissa. Tämä vastaa tilastollisen taajaman määritelmää vähintään 200 asukkaan rakennustiheydestä, jossa rakennusten välinen etäisyys ei yleensä ole 200 metriä suurempi. Tilastollisen taajaman määrittely pohjautuu yhdyskuntarakenteen seurantajärjestelmän (YKR) mukaiseen taajamarajaukseen, jossa otetaan huomioon asukasluvun lisäksi rakennusten lukumäärä, kerrosala ja keskittyneisyys. Tilastollisen taajaman määritelmä on lähellä yleistä pohjoismaista taajamaraajausta, jonka mukaisesti taajamassa on vähintään 200 asukasta ja rakennusten välinen etäisyys alle 200 metriä. Taajamarajaukset päivitetään vuosittain syyskuussa ja raja-aineisto on saatavissa Suomen ympäristökeskukselta. Kuntien ei ole tarkoitus käyttää harkintavaltaa taajaman määrittelyssä.

Liittämismvöllisyyden lievennys taajaman ulkopuolella ulottuu (kuivakäymäläperustetta lukuun ottamatta) vain kiinteistöihin, joiden vesihuoltolaitteisto on rakennettu ennen kuin kunta on päättänyt vesihuoltolaitoksen toiminta-alueesta ja täyttää VHL 10 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetut edellytykset. Ratkaisevaa tässä on toiminta-alueen hyväksymisen ajankohta, ei lainmuutoksen voimaantulon ajankohta. Kiinteistön vesihuollon on tullut jo sen rakentamisajankohtana ennen toiminta-aluepääöstä täyttää terveydensuojelu- ja/tai ympäristönsuojelulain mukaiset vaatimukset tai se on voitava laitteiston pienin muutoksin saattaa nämä vaatimukset täyttäväksi. Jos laitteisto joudutaan esimerkiksi päivittämään ympäristönsuojelulain mukaisen siirtymäajan jälkeen, ei liittämismvöllisyyden lievennys ulotu tällaiseen tilanteeseen. Laitteistoa voidaan luonnollisesti kunnossapitää ja korjata tavanomaisella tavalla tämän vaikuttamatta liittämismvöllisyyteen.

Toiminta-aluepäätöksen jälkeen rakennettavat kiinteistöt tai sellaiset kiinteistöt, joiden vesihuoltolaitteisto uusitaan tämän ajankohdan jälkeen tai joiden vesihuolto ei ennen toiminta-aluepäätöksen tekemistä täyttänyt VHL 10 §:n 2 ja 3 momentin mukaisia edellytyksiä, eivät ole lievennetyn liittämismuutoksen piirissä kuivakäymäläperustetta lukuun ottamatta. Vastuu kiinteistökohtaisten vesihuoltoratkaisujen asianmukaisuudesta on kiinteistön omistajalla tai haltijalla.

Liittämisvelvollisuuden VHL 10 §:n 2 ja 3 momentin mukainen lievennys taajaman ulkopuolella on voimassa ilman erillisen hakemuksen tekemistä, eikä sitä tule sekoittaa jäljempänä käsiteltävään liittämisvelvollisuudesta vapauttamiseen VHL

11 §:n nojalla. Valvontaviranomaiset saavat jätevesiviemäriin liittämättä jättämisen edellytysten täyttymisestä tietoa ympäristönsuojelulain 16 luvun mukaisten jätevesien kiinteistökohtaisten käsittelyvaatimusten seuraamisen kautta. Jos tietyltä alueelta on puolestaan vaikeuksia saada riittävästi terveys- ja suojelulaisissa säädetty laatuvaatimukset täyttävää talousvettä, on tämä tavallisesti yleisesti tiedossa. VHL 16 §:ssä säädetään myös asiakkaan velvollisuudesta antaa vesihuoltolaitokselle verkostoon liittämisen kannalta tarpeelliset tiedot.

Liittämisvelvollisuuden lievennyksen tarkoituksena on erityisesti estää sellaisten tilanteiden syntyminen, joissa asianmukaisin kiinteistökohtaisin laitteistoin ennen vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksymistä varustettu kiinteistö velvoitettaisiin taajaman ulkopuolella liittämään vesihuoltolaitoksen verkostoon. Käytännössä lievennys tarkoittaa, että taajaman ulkopuolella joudutaan jatkossa etukäteen huolellisesti punnitsemaan vesihuoltolaitosten verkostojen rakentamisen taloudellisia ja teknisiä edellytyksiä sekä selvittämään halukkuus liittää kiinteistöt vesihuoltolaitoksen verkostoon.

Jos taajaman ulkopuolinen alue muuttuu taajamaksi, ei liittämismallisuuden lievennys enää sovellu tällaisella alueella sijaitseviin kiinteistöihin. Tällaisessa tilanteessa kiinteistön omistajat ja haltijat voivat kuitenkin tarvittaessa hakea vapautusta liittämismallisuuden VHL 11 §:n mukaisesti vapautus voidaan myöntää myös määräaikaisena ja asian harkinnassa otetaan huomioon kiinteistön vesihuoltolaitteiston rakentamisesta aiheutuneet kustannukset.

Siirtymäsäännösten perusteella ennen 1.9.2014 hyväksytyillä vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella, jossa laitos on ennen tätä ajankohtaa ryhtynyt toimenpiteisiin vesihuollosta huolehtimiseksi, kiinteistön liittämismääräyksiä laitoksen vesijohtoon ja viemäriin määräytyy vuoden 2018 loppuun asti aikaisemman VHL 10 §:n perusteella (ks. myös luku 12). Säännöksen tarkoituksena on turvata aloitettujen ja pitkälle valmisteltujen vesihuoltohankkeiden loppuun saattaminen taajamien ulkopuolella.

Vesihuoltoverkoston ennen 1.9.2014 aloitetut rakentamistoimenpiteet toiminta-alueella muodostavat selväpiirteisen rajan siirtymäsääntelyn soveltamiselle. Siirtymäsääntely tulee maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnön (MmVM 6/2014 vp) mukaan sovellettavaksi myös silloin, kun suunnittelu on jo edennyt pitkälle ja verkostojen rakentaminen on alkamassa. Rakentamistoimenpiteiden aloittamiseen voidaan rinnastaa se, että vesihuoltolaitos on tehnyt rakennusurakoitsijan kanssa sopimuksen. Käytännössä raha- tai maksuliikennettä koskevan veloitteen olisi tullut tavalla tai toisella alkaa tai se olisi sopimuksen perusteella tullut mahdollistaa.

6.4 Liittämisvelvollisuudesta vapauttaminen

Kiinteistön liittäminen toiminta-alueella vesihuoltolaitoksen verkostoon on pääsääntö. Kiinteistön omistaja tai haltija voi kuitenkin VHL 11 §:n nojalla hakea liittämisvelvollisuudesta vapautusta. Pykälän mukaan vapauttamisesta päättää hakemuksesta ja tapauskohtaisesti kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Jos kaikki VHL 11 §:ssä tarkoitetut liittämisvelvollisuudesta vapauttamisen edellytykset täyttyvät, on vapautus myönnettävä.

Vesihuoltolaitoksen verkostoon liittämisvelvollisuudesta vapauttaminen ratkaistaan vesihuoltolain perusteella. Esimerkiksi ympäristönsuojelulain mukaisilla poikkeamismahdollisuuksilla talousjätevesien käsittelyvaatimuksista voi olla asiassa merkitystä korkeintaan VHL 11 §:n 3 momentin mukaisten jätevesiviemäriin liittämisvelvollisuudesta vapauttamisen erityisten edellytysten täyttymisen arvioinnissa.

VHL 11 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan yleisenä edellytyksenä vapautukselle on, että liittäminen muodostuisi erityisistä syistä kohtuuttomaksi kiinteistön omistajalle tai haltijalle. Tällaisia erityisiä syitä voivat olla esimerkiksi kiinteistön vesihuoltolaitteiston rakentamisesta aiheutuneiden ja liittämisestä aiheutuvien kustannusten suuruus tai vesihuoltolaitoksen palvelujen vähäinen tarve. Luettelo erityisistä syistä on pykälässä esimerkinomainen, ja niiden olemassaolo on harkittava tapauskohtaisesti. Lähinnä huomioon otettaviksi tulevat objektiivisesti havaittavissa olevat syyt kuten juuri rakennuskustannukset tai jätevesien vähäinen määrä, ei niinkään kiinteistön omistajan tai haltijan henkilöön liittyvät subjektiiviset syyt (ks. korkeimman hallinto-oikeuden päätös ja lyhyt ratkaisuseloste KHO 10.11.2011 t. 3283). Erityiset syyt muodostavat yhden perusteen liittämisvelvollisuudesta vapauttamiselle vain siinä tapauksessa, että liittäminen muodostuisi niiden takia kiinteistön omistajan tai haltijan kannalta kohtuuttomaksi.

Kiinteistön omistajan tai haltijan lisäksi vapauttamista arvioidaan vesihuoltolaitoksen toimintaedellytysten turvaamisen kannalta. VHL 11 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaan vapauttamisen toisena yleisenä edellytyksenä on, että poikkeaminen ei vaaranna vesihuollon taloudellista ja asianmukaista hoitamista vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella. Edellytyksen arvioinnissa on otettava huomioon paitsi käsillä oleva vapauttamishakemus myös jo myönnetty ja odotettavissa olevat vapautukset.

Näiden yleisten edellytysten lisäksi VHL 11 §:n 3 momentissa säädetään vapauttamisen erityisistä edellytyksistä, jotka tulevat sovellettaviksi riippuen siitä, onko kysymys vesijohtoon vai jätevesiviemäriin liittämisvelvollisuudesta vapauttamisesta. Momentin perusteella edellytyksenä on, että vesihuolto voidaan hoitaa kiinteistöllä terveydensuojelu- ja ympäristönsuojelulain kannalta asianmukaisesti ilman liittymistä. Ympäristönsuojelulain mukaiset poikkeamismahdollisuudet talousjätevesien käsittelyvaatimuksista voidaan ottaa yhtenä asiana huomioon, kun harkitaan jätevesiviemäriin liittämistä vapauttamisen erityisiä edellytyksiä. Niiden olemassaolo ei kuitenkaan yksistään

tarkoita, että vapautus jätevesiviemäriin liittamisestä voidaan myöntää vesihuoltolain nojalla.

VHL 11 §:n 1 momentin mukaisesti vapautus voi olla toistaiseksi voimassa oleva tai määräaikainen. Määräaikaisen vapautuksen edellytykset saattavat täyttyä, jos esimerkiksi kiinteistökohtainen vesihuoltolaitteisto on ollut vain vähän aikaa käytössä ja jos vapautus ei määräaikaisena vaaranna vesihuoltolaitoksen toimintaedellytyksiä. Määräaikaisella vapautuksella saattaa olla mahdollista turvata kiinteistökohtaisten investointien hyödyntäminen siten, että liittäminen ei muodostuisi kohtuuttomaksi kiinteistön omistajalle tai haltijalle. Toistaiseksi voimassa oleva vapautus on voimassa niin kauan kuin vapautuksen perusteena olleet olosuhteet eivät muutu olennaisesti.

Ennen vapauttamispäätöstä on pyydettävä lausunto terveydensuojeluviranomaiselta. Myös vesihuoltolaitokselle ja kiinteistön omistajalle tai haltijalle on varattava tilaisuus tulla kuulluiksi. Näin vesihuoltolaitos voi esittää käsityksensä siitä, vaarantaisiko vapauttaminen vesihuollon taloudellisen ja asianmukaisen hoitamisen laitoksen toiminta-alueella. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen vapauttamisasiassa tekemään päätökseen saa hakea muutosta VHL 32 §:n mukaisesti.

6.5 Liittämiskohta

Liittämiskohta määrittää laitoksen ja kiinteistön vastuun rajan vesihuoltolaitteistoista. VHL 13 §:n 1 momentin nojalla vesihuoltolaitoksen verkostoon liitettävän kiinteistön omistaja tai haltija vastaa kiinteistön vesihuoltolaitteistosta liittämiskohtaan asti.

VHL 12 §:n mukaan vesihuoltolaitoksen määräämän liittämiskohdan tulee sijaita kiinteistön välittömässä läheisyydessä eikä sen sijainnin takia kiinteistön liittamisestä laitoksen verkostoon saa aiheutua kiinteistön omistajalle tai haltijalle kohtuuttomia kustannuksia.

Liittämistäisyyden tulkinnassa voidaan edelleen ottaa huomioon vesihuoltolakia edeltäneessä sääntelyssä asetetut metrimäärät. Vesi- ja viemärilaitoslain (982/1997) 9 §:ssä säädettiin, ettei liittymiskohtaa saa asemakaava-alueiden ulkopuolella määrätä 100 metriä kauemmaksi liitettävästä lähimmästä rakennuksesta, ja terveydensuojeluasetuksen (1280/1994) sittemmin kumotun 10 §:n perusteella asemakaava-alueilla kiinteistön omistaja tai haltija oli velvollinen rakentamaan liittymisjohdon yleiseen vesijohtoon ja viemäriin, joka on enintään 20 metrin päässä tontin rajasta. Kyseessä ovat kuitenkin vain suuntaa-antavat etäisyydet, ja kiinteiden metrimäärien sijaan liittämiskohtien etäisyys ratkaistaan tapauskohtaisten olosuhteiden perusteella.

Kun arvioidaan liittämiskohtien sijainnin vaikutusta liittämiskustannusten mahdolliseen kohtuuttomuuteen, huomiota tulee kiinnittää lähinnä kiinteistön rajan ulkopuolelle sijoitettavan laitteiston rakentamis- ja kunnossapitokustannuksiin. Kohtuuttomia kustannuksia saattaa aiheutua, jos esimerkiksi kiinteistön

laitteiston rakennuttaminen edellyttäisi selvästi tavanomaista laajamittaisempaa kaivutyötä tai louhintaa tai päällystettyjen pintojen avaamista kiinteistön ulkopuolella.

Kohtuuttomuutta arvioitaessa kustannuksia on syytä verrata muiden samalla toiminta-alueen osalla sijaitsevien ja olosuhteiltaan samankaltaisten kiinteistöjen laitteistojen rakentamis- ja saneerauskustannuksiin. Esimerkiksi saman kadun varrella tai naapurustossa sijaitsevien kiinteistöjen liittämistäisyyksissä tai -kustannuksissa ei tulisi olla suuria eroja. Kustannukset, joihin liittämiskohdan sijoittamisella ei voida vaikuttaa kuten kiinteistön korkeusasemasta, sisäisistä korkeuseroista tai etäisyyksistä aiheutuvat kustannukset, eivät kuulu VHL 12 §:n soveltamisalan piiriin. Pykälän nojalla ei myöskään voida vaatia, että liittämistäisyyksien tai liittämisen kustannusten tulee olla samanlaisia samalla toiminta-alueen osalla tai laitoksen verkostoihin eri aikaan liittyvien kiinteistöjen kesken.

Liittämiskustannusten pysyminen kohtuullisina voidaan varmistaa myös muutoin kuin liittämiskohtien sijoittamisella. Laitokset voivat esimerkiksi nykyiseen tapaan yksittäistapauksessa kohtuullistaa kiinteistön rajan ulkopuolelle sijoitettavien kiinteistön vesihuoltolaitteistojen rakentamis- ja saneerauspalvelujen hinnoittelua. VHL 12 §:n perusteella liittämiskohtien tulee joka tapauksessa sijaita kiinteistön välittömässä läheisyydessä.

VHL 12 §:n mukainen sääntely liittämiskohtien sijainnista soveltuu vain vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella sijaitsevien kiinteistöjen liittämiseen laitoksen verkostoon. Sovittaessa toiminta-alueen ulkopuolella olevan kiinteistön liittämisestä, voidaan liittämiskohta määrittää sopimuksessa kauemmaksikin kuin kiinteistön välittömään läheisyyteen.

6.6 Kiinteistön vesihuoltolaitteisto

Kuten edellä todettiin, kiinteistön omistaja tai haltija vastaa VHL 13 §:n 1 momentin mukaan kiinteistön vesihuoltolaitteistosta liittämiskohtaan saakka. Kiinteistön vesihuoltolaitteistolla tarkoitetaan vesihuoltolaitoksen verkostoon liitetyn kiinteistön vesijohtoja ja viemäreitä tarvikkeineen ja laitteineen.

Kiinteistön omistajan tai haltijan tulee varmistaa kiinteistön vesihuoltolaitteiston yhteensopivuus vesihuoltolaitoksen laitteiston kanssa (VHL 13 § 1 mom.). Tämä tarkoittaa sekä mitoitusta että materiaalivalintoja. Vesihuoltolaitoksen edustajalla on oikeus tarkastaa verkostoon liitetyn kiinteistön vesihuoltolaitteiston laatu, kunto ja toiminta (VHL 13 § 2 mom.) mukaan lukien esimerkiksi se, johdetaanko kiinteistöltä VHL 17 d §:ssä kielletyllä tavalla hulevesiä jätevesiviemäriin. Mahdolliset tarkastustoimenpiteet on kuitenkin suoritettava niin, että niistä aiheutuu mahdollisimman vähän haittaa kiinteistön käytölle.

Vesihuoltolaitoksen edustajalla on VHL 17 §:n nojalla myös tarvittaessa oikeus liikkua asiakkaan kiinteistöllä ja suorittaa siellä toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen laitoksen vesihuoltolaitteiston rakentamisen, kunnossapidon tai käytön kannalta. Liikkumisesta ja toimenpiteistä on kuitenkin pääsäännön mukaan ilmoitettava etukäteen kiinteistön omistajalle tai haltijalle. Tarpeettoman haitan ja vahingon aiheuttaminen on kielletty, ja laitoksen on aina korvattava aiheutunut haitta ja vahinko.

7 Huleveden viemäröinti

VHL uudessa 3 a luvussa säädetään huleveden viemäröinnin järjestämisestä ja hoitamisesta vesihuoltolaitoksen hulevesiviemärien avulla. Luvussa on säännökset huleveden viemäröinnin järjestämisestä (VHL 17 a §) sekä kiinteistön liittämistä vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäriin (17 b §) ja siitä vapauttamisesta (17 c §). Lisäksi siinä säädetään kiellosta johtaa kiinteistön hulevesiä jätevesiviemäriin (17 d §) ja viitataan eräiden vesihuoltolain muiden säännösten soveltamiseen vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäröinnin hoitamisessa (17 e §).

7.1 Sääntelyn muutokset 2014

Kuten aikaisemmin oppaan luvussa 2 on todettu, irrotettiin huleveden viemäröinti VHL 2 §:ssä vesihuollon käsitteestä 1.9.2014 voimaan tulneiden lakimuutosten yhteydessä. Siten vesihuoltolain säännöksiä vesihuollosta ei ilman erillistä mainintaa enää sovelleta huleveden viemäröintiin. Kunnan tehtävänä olevasta hulevesien kokonaisvaltaisen hallinnan järjestämisestä säädetään maankäyttö- ja rakennuslain uudessa 13 a luvussa, kun VHL 6 §:n 2 momentissa oli aikaisemmin säännös huleveden viemäröinnin järjestämisestä. Säännökset huleveden viemäröinnistä, josta vesihuoltolaitos huolehtii, koottiin VHL 3 a lukuun.

VHL 3 a luvun säännökset rakentuvat aikaisempien vesihuoltolain hulevesisäännösten varaan. Kun kunta päätti aikaisemmin VHL 8 §:n perusteella vesihuoltolaitoksen toiminta-alueesta, johon kuuluivat myös laitoksen hulevesiviemäriverkoston alueet, päättää se VHL 17 a §:n perusteella ja siinä tarkennetuin edellytyksin vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäröinnin alueista. Kiinteistön liittämismahdollisuudesta laitoksen hulevesiviemäriin ja siitä vapauttamisesta säädetään aikaisempien VHL 10 - 11 §:n mukaisten perusteiden kanssa yhdenmukaisella tavalla VHL 17 b - 17 c §:ssä. VHL 17 e §:n nojalla hulevesiviemäröinnin hoitamisessa noudatetaan vesihuoltolain 3 luvun sääntelyä liittämiskohdista, laitteistoista, tiedottamisesta ja asiakirjajulkisuudesta sekä asiakkaan kiinteistön käytöstä.

Selvin muutos hulevesiviemäröinnin sääntelyssä on VHL 17 d §:n mukainen kiello johtaa kiinteistön hulevesiä jätevesiviemäriin. Pykälän mukaan pääsääntönä on, että hulevesiä ei saa johtaa vesihuoltolaitoksen jätevesiviemäriin, mutta tästä voidaan eräin edellytyksin poiketa, jos kysymys on aikaisemmin rakennetusta jätevesiviemäristä, joka on mitoitettu myös hulevesien poisjohtamiseen.

7.2 Huleveden viemäröinnin järjestäminen

VHL 17 a §:n 1 momentin nojalla kunta voi tietyin edellytyksin päättää vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäröinnin alueesta osana maankäyttö- ja rakennuslain 103 b §:ssä tarkoitettua hulevesien hallintaa. Siten kunta voi tarvittaessa hyödyntää vesihuoltolaitoksen hoitamaa huleveden viemäröintiä apuna järjestäessään hulevesien kokonaisvaltaista hallintaa maankäyttö- ja rakennuslain 13 a luvun mukaisesti. Kunta voi halutessaan järjestää huleveden viemäröinnin myös muulla tavalla. Siirtymäsääntelyn perusteella vesihuoltolaitos huolehtii huleveden viemäröinnistä aikaisemman VHL 8 §:n nojalla tehdyn toiminta-alueen hyväksymispäätöksen mukaisesti siihen saakka, kunnes kunta tekee VHL 17 a §:ssä tarkoitetun päätöksen.

Huleveden viemäröinnillä tarkoitetaan VHL 2 §:n mukaisesti huleveden ja perustusten kuivatusveden poisjohtamista vesihuoltolaitoksen hulevesiviemärisä ja käsittelyä. Jos hulevesiä johdetaan poikkeuksellisesti (ks. VHL 17 d § 2 mom.) vesihuoltolaitoksen jätevesiviemäriin, mukaan lukien huleveden ja jäteveden yhdessä johtamista varten rakennetut sekaviemärit, sovelletaan tähän vesihuoltolain säännöksiä jäteveden viemäröinnistä. Jos hulevesiviemärit ovat vesihuoltolaitoksen sijaan kunnan tai muun tahon viemäreitä, sovelletaan viemäröintiin maankäyttö- ja rakennuslain 13 a luvun säännöksiä.

VHL 17 a §:n 1 momentissa tarkoitetun kunnan päätöksen menettelyllisenä edellytyksenä on, että kunta on neuvotellut huleveden viemäröinnistä vesihuoltolaitoksen kanssa. Pelkkä kuuleminen ei riitä, vaan myös VHL 17 a §:n 3 momentti huomioidaan ottaen kunnan ja laitoksen tulee pyrkiä sopimaan asiasta. VHL 17 a §:n 3 momentissa edellytetään, että kunta ja laitos ovat joko sopineet huleveden viemäröinnistä tai että hulevesien viemäröinti perustuu sellaiseen maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen asemakaavaan, hulevesisuunnitelmaan, katusuunnitelmaan tai yleisen alueen suunnitelmaan, jossa on osoitettu alueen hulevedet viemäröitäviksi.

Neuvottelun lisäksi kunnan hulevesiviemäröintipäätöksen edellytyksinä ovat VHL 17 a §:n 2 momentin perusteella (samaa tapaan kuin VHL 8 §:n mukaisessa toiminta-aluepäätöksessä), että vesihuoltolaitos kykenee huolehtimaan huleveden viemäröinnistä taloudellisesti ja asianmukaisesti ja että viemäröinnin kustannusten kattamiseksi perittävät maksut muodostuvat kohtuullisiksi ja tasapuolisiksi. Sääntelyllä estetään sellaisten huleveden viemäröintivelvoitteiden asettaminen laitokselle, joista se ei kykene huolehtimaan, ja kiinnitetään huomiota hulevesimaksujen pysymiseen vesihuoltolain maksusäännösten mukaisina.

Vesihuoltolaitos pystyy huolehtimaan huleveden viemäröinnistä taloudellisesti, jos sen on mahdollista kattaa huleveden viemäröinnin kustannukset täysimääräisesti VHL 18 §:n 2 momentin mukaisilla kohtuullisilla ja tasapuolisilla asiakasmaksuilla. Tällöin myöskään yksittäisten vapautusten myöntämisen ei tulisi vaarantaa huleveden viemäröinnin taloudellista ja asianmukaista hoitamista. Asianmukaisuusedellytyksen perusteella huleveden

viemärointi voidaan antaa vain sellaisen vesihuoltolaitoksen tehtäväksi, joka jo ennestään huolehtii huleveden viemäroinnistä tai jonka toimintaan se voidaan luontevasti sisällyttää.

VHL 17 a §:n 4 momentissa säädetään kunnan velvollisuudesta esittää 1 momentissa tarkoitetun päätöksen liitteenä kartalla alueet, joilla on vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäriverkosto tai joille verkosto rakennetaan. Kartan avulla huleveden viemäroinnin piiriin tulevien alueiden rajauksista saadaan yksiselitteinen käsitys.

Asianosaisten kuulemiseen ja VHL 17 a §:n mukaisen päätöksen tiedoksiantoon sovelletaan hallintolain sääntelyä. On suositeltavaa, että kunta menettelisi asiassa samaan tapaan kuin VHL 8 §:ssä säädetään tarkemmin kuulemisesta ja tiedottamisesta toiminta-aluepäätöksen yhteydessä.

VHL 32 §:n 3 momentin nojalla kunnan VHL 17 a §:n mukaisesti tekemä päätös hulevesiviemäroinnin alueesta on valituskelpoinen samaan tapaan kuin VHL 8 §:n mukainen toiminta-aluepäätös.

7.3 Vesihuoltolaitoksen huolehtimisvelvollisuus

Vesihuoltolaitoksen velvollisuus huolehtia huleveden viemäroinnistä ulottuu kunnan VHL 17 a §:n 1 momentin nojalla tekemän päätöksen mukaiselle alueelle. Tällaiset alueet tulee saattaa vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäriverkostojen piiriin yhdyskuntakehityksen tarpeiden mukaan. Yhdyskuntakehityksellä tarkoitetaan sellaista toteutunutta alueidenkäytön kehitystä, jonka seurauksena huleveden viemärointiä tarvitaan. Huolehtimisvelvollisuuden sisältöä, kuten esimerkiksi viemäriverkostojen mitoitusta, voidaan tarkentaa kunnan päätöksessä hulevesiviemäroinnin alueesta.

Huleveden viemäroinnistä huolehtiminen tarkoittaa samaan tapaan kuin vesihuollosta huolehtiminen sitä, että laitos tarjoaa mahdollisuuden liittää hulevesiviemäroinnin alueella olevat kiinteistön vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäriin. Tätä pitämälle laitoksen velvoitteet eivät vesihuoltolain perusteella ulotu myöskään yleisten alueiden hulevesien viemäroinnissä. Kunta ja laitos voivat luonnollisesti sopia, että laitos huolehtii yleisten alueiden hulevesien hallinnasta tätä laajemmin.

Siirtymäsääntelyn mukaisesti vesihuoltolaitos huolehtii VHL 8 §:n mukaisesti ennen 1.9.2014 hyväksytyllä toiminta-alueella huleveden viemäroinnistä hyväksymispäätöksen mukaisesti siihen saakka, kunnes kunta tekee VHL 17 a §:ssä tarkoitetun päätöksen huleveden viemäroinnistä. Sillä, perustuuko huolehtiminen kunnan VHL 17 a vai aikaisemman 8 §:n nojalla tekemään päätökseen, ei ole vaikutusta laitoksen velvollisuuksiin. VHL 17 d §:n mukainen kieltä johtaa hulevesiä jätevesiviemäriin on voimassa myös VHL 8 §:n mukaisesti hyväksytyllä toiminta-alueella.

7.4 Liittämismvelvollisuus ja siitä vapauttaminen

VHL 17 b ja 17 c §:n mukainen sääntely kiinteistön liittämismvelvollisuudesta vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäriin ja siitä vapauttamisesta noudattelee aikaisempaa VHL 10 ja 11 §:n mukaista sääntelyä. Sääntelyyn liittämismvelvollisuudesta vapauttamisesta on tehty VHL 17 c §:ään vastaavanlaiset muutokset kuin 11 §:ään. VHL 17 b ja 17 c §:ää sovelletaan myös tilanteissa, jossa hulevesiviemäroinnin alue määräytyy VHL 17 a §:ssä tarkoitetun päätöksen sijaan aikaisemman VHL 8 §:n mukaisen toiminta-alueen hyväksymispäätöksen perusteella.

VHL 17 b §:n 1 momentissa ilmaistaan pääsääntö, jonka mukaan kunnan päättämällä vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäroinnin alueella oleva kiinteistö on liitettävä laitoksen hulevesiviemäriin. Vesihuoltolaitos voi kuitenkin 2 momentissa tarkoitetuilla perusteilla poikkeuksellisesti kieltäytyä liittämismistä. VHL 17 b §:ssä ei ole VHL 10 §:n tapaan lievennetty liittämismvelvollisuutta taajaman ulkopuolella, koska käytännössä hulevesiä viemäroidään vain tiiviimmin rakennetuilla alueilla.

Hulevesiviemäriin liittämismvelvollisuudesta vapauttamisesta säädetään VHL 17 c §:ssä vastaavalla tavalla kuin vesihuoltoverkoston liittämismistä vapauttamisesta VHL 11 §:ssä. Pykälän 1 momentissa korostetaan, että vapautus voidaan myöntää joko toistaiseksi voimassa olevana tai määräaikaisena. Muutoksena aikaisempaan sääntelyyn elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle ei tarvitse varata tilaisuutta tulla asiasta kuulluksi.

Pykälän 2 momentissa viitataan kiinteistön hulevesien hallinnasta aiheutuneisiin kustannuksiin mahdollisena liittämisen kohtuuttomuuden perusteena. Tällä perusteella voidaan ottaa huomioon erityisesti aikaisemmat kiinteistökohtaiset toimenpiteet hulevesien hallinnassa. Lisäksi hulevesiviemäriin liittämismistä vapauttamisen edellytyksinä ovat, että vapauttaminen ei vaaranna huleveden viemäroinnin taloudellista ja asianmukaista hoitamista vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäroinnin alueella ja että liittämismistä vapautettavan kiinteistön hulevedet voidaan poistaa muutoin asianmukaisesti.

7.5 Kielto johtaa hulevesiä jätevesiviemäriin

VHL 17 d §:n mukaan kiinteistöltä ei saa johtaa hulevesiä vesihuoltolaitoksen jätevesiviemäriin, elleivät pykälän 2 momentin mukaiset edellytykset täyty. Pykälän 1 momentissa ilmaistaan siten pääsääntö, jonka mukaan kiinteistön hulevedet ja perustusten kuivatusvedet (ks. VHL 2 § 2 mom.) tulee johtaa erillään jätevesistä. Myös niin sanotut sekaviemärit, jotka on tarkoitettu sekä jäte- että hulevesien johtamiseen, ovat vesihuoltolaissa jätevesiviemäreitä.

Hulevesien ja perustusten kuivatusvesien johtaminen jätevesiviemäriin on kielletty, koska niistä voi aiheutua häiriöitä ja käsittelemättömien jätevesien ohijuoksutuksia jätevedenpuhdistamolla tai ylivuotoja pumppaamoilla laitteistojen kapasiteetin ylittyessä. Ohijuoksutukset ja ylivuodot voivat johtaa terveydensuojelulaisa tarkoitettuihin terveyshaittoihin tai ympäristönsuojelulain mukaiseen ympäristön pilaantumiseen tai sen vaaraan. Ne voivat olla laajamittaisina myös EU:n yhdyskuntajätevesidirektiivin (91/271/ETY) vastaisia (ks. EU-tuomioistuimen tuomio asiassa C-301/10). Jätevesiviemärien tulviminen voi johtaa myös viemäri-vesien tulvimiseen kiinteistöillä. Lisäksi monissa jätevedenpuhdistamoiden ympäristöluvuissa on vesihuoltolaitoksille määrätty velvoitteita vähentää sade-, vuoto- ja kuivatusvesien määrää verkostossa. Näistä syistä sekaviemärintä on usein syytä muuttaa erillisviemäriksi tai johtaa hulevedet ja perustusten kuivatusvedet muualle kuin viemäriin.

VHL 17 d §:n 2 momentissa säädetään edellytyksistä, joista kaikkien täyttyessä kiinteistö voidaan liittää tai pitää liitettynä vesihuoltolaitoksen jätevesiviemäriin hulevesien ja perustusten kuivatusvesien poisjohtamiseksi. Kiinteistöä ei kuitenkaan tarvitse liittää jätevesiviemäriin, jos hulevedet ja perustusten kuivatusvedet poistetaan kiinteistöltä muulla tavalla. Jos hulevesiä tai perustusten kuivatusvesiä johdetaan jätevesiviemäriin, sovelletaan tähän vesihuoltolain säännöksiä jäteveden viemäroinnistä. Vesihuoltolain mukaiset valvontaviranomaiset voivat viime kädessä joutua arvioimaan, täyttyvätkö VHL 17 d §:n 2 momentissa tarkoitetut hulevesien jätevesiviemäriin johtamisen edellytykset.

Ensimmäisenä edellytyksenä kiinteistön liittämiselle jätevesiviemäriin huleveden ja perustusten kuivatusveden poisjohtamiseksi on, että jätevesiviemäri on rakennettu ennen vuotta 2015 ja se on mitoitettu myös huleveden poisjohtamiseen. Uusien niin sanottujen sekaviemärien rakentaminen ei ole enää mahdollista. Hulevesiä ja perustusten kuivatusvesiä ei saa myöskään johtaa viemäriin, jonka mitoitus ei mahdollista niiden vastaanottamista jätevesien lisäksi.

Toisena edellytyksenä hulevesien jätevesiviemäriin johtamisen kiellosta poikkeamiselle on, että alueella ei ole sellaista huleveden viemäriverkostoa, johon kiinteistö voidaan liittää. Jos alueella on erillisviemärintä hulevesien ja perustusten kuivatusvesien poisjohtamista varten, tulee sitä käyttää tätä tarkoitusta varten.

Kolmantena edellytyksenä kiinteistön hulevesien ja perustusten kuivatusvesien johtamiselle jätevesiviemäriin on, että vesihuoltolaitos kykenee huolehtimaan näistä jätevesiviemäriin johdettavista vesistä taloudellisesti ja asianmukaisesti. Laitoksen tulee pystyä huolehtimaan hulevesistä ja perustusten hulevesistä taloudellisesti esimerkiksi siten, että sen ei tarvitse ryhtyä merkittäviin investointeihin. Asianmukaisuudella viitataan VHL 17 d §:n 2 momentissa erityisesti ympäristönsuojelullisiin näkökohtiin, esimerkiksi laitoksen mahdollisuuteen käsitellä jätevedet ympäristönsuojelulaisa ja yhdyskuntajätevesiasetuksessa edellytetyllä tavalla ilman epätarkoituksenmukaisen suurta puhdistuskapasiteettia tai ajoittaista turvautumista ohijuoksutuksiin.

Joissain tapauksissa hulevedet voivat kuitenkin olla ympäristönsuojelulain 5 §:ssä tarkoitettuja jätevesiä, joista voi aiheutua ympäristön pilaantumista tai terveydensuojelulaisa tarkoitettua terveyshaittaa. Jos tällaiset hulevedet on ympäristönsuojelulain perusteella johdettava jätevesiviemäriin ja edelleen puhdistuslaitokselle, ei vesihuoltolain mukaisen sääntelyn tarkoituksena ole muodostaa tälle estettä. Ympäristönsuojelulain sääntelyä ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavista hulevesistä voidaan pitää erityissääntelynä suhteessa vesihuoltolain sääntelyyn. Jos hulevedet on ympäristönsuojelullisista syistä syytä viemäroidä, tulee tällöinkin kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, kykeneekö vesihuoltolaitos huolehtimaan hulevesistä taloudellisesti ja asianmukaisesti ja tuleeko hulevesiä esimerkiksi esikäsitellä tai niiden virtausta tasata ennen viemäriverkostoon vastaanottamista.

7.6 Muut säännökset huleveden viemäroinnistä

VHL 17 e §:n mukaan vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäroinnin hoitamisessa noudatetaan VHL 3 a luvun säännösten lisäksi, mitä VHL 12, 13, 16 ja 17 §:ssä säädetään. Siten vesihuoltolain sääntelyä liittämissä kohdista (VHL 12 §), vesihuoltolaitteistojen suunnittelusta, rakentamisesta, kunnossapidosta ja käytöstä (VHL 13 §), tiedottamisvelvollisuudesta ja asiakirjojen julkisuudesta (VHL 16 §) sekä asiakkaan kiinteistön käytöstä (VHL 17 §) sovelletaan aikaisempaan tapaan myös huleveden ja perustusten kuivatusveden viemärointiin vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäriin.

Lisäksi vesihuoltolain 4 - 8 luvun säännökset ulottuvat monilta osin huleveden viemärointiin. Niissä on joko erikseen mainittu vesihuollon ohella huleveden viemärointi (esim. VHL 18 § maksuista) tai, jos säännöksessä ei ole yksilöity kumpaakaan, sovelletaan sitä molempiin (esim. 21 § sopimuksen tekemisestä). Luvuissa säädetään vesihuoltolaitoksen taloushallinnosta, asiakassopimuksista, keskeytyksestä ja virheestä, valvonnasta, hallintopakosta ja muutoksenhausta sekä eräistä muista asioista.

8 Sopimukset

Vesihuollon sopimuksista ja niiden tekemisestä säädetään VHL 21 §:ssä ja vesihuollon yleisistä toimitusehdoista VHL 22 §:ssä. Sopimusehtojen muuttamisesta ja sopimuksen irtisanomisesta on säännökset VHL 23 ja 24 §:ssä. Sopimusriitojen käsittelystä säädetään 34 §:ssä.

8.1 Sääntelyn muutokset 2014

Vesihuoltolain sopimussääntelyyn tehtiin pieniä tarkistuksia 1.9.2014 voimaan tulleilla lakimuutoksilla. Sopimusluvun ja VHL 22 §:n otsikoihin lisättiin huleveden viemärointi, koska se ei enää sisälly vesihuollon käsitteeseen. VHL 22 §:stä myös poistettiin 2 momentti, koska kuluttaja-asiamiehen toimivallasta valvoa sopimusten ehtoja säädetään nykyisin laajemmin VHL 4 §:n 3 momentissa. Olennaisin muutos oli uuden 5 momentin lisääminen VHL 24 §:ään sopimuksen irtisanomisesta silloin, kun asiakkaan kiinteistö jää laitoksen toiminta-alueen supistamisen takia toiminta-alueen ulkopuolelle.

8.2 Liittämis- ja käyttösopimus

Vesihuoltolaitoksen ja sen asiakkaan välinen suhde on yksityisoikeudellinen sopimussuhde, jota koskevat riita-asiat ratkaistaan käräjäoikeudessa (VHL 34 §). Myös kunnallinen laitos on samassa asemassa kuin muut laitokset, eli laitos ei toimi kunnan viranomaisena vaan toiminnanharjoittajana. Verrattuna tavallisiin yksityisoikeudellisiin sopimussuhteisiin erityispiirteenä vesihuollon sopimuksissa on kiinteistön liittämismahdollisuus vesihuoltolaitoksen verkostoihin, josta käytännössä seuraa myös sopimuspakko. Kun otetaan huomioon myös vesihuoltolaitoksen luonnollinen monopoliasema ja vesihuollon luonne välttämättömyyspalveluna, on laitoksen ja asiakkaan välistä sopimussuhdetta ollut syytä säännellä lain tasolla.

Sopimukset vesihuollosta ja huleveden viemäroinnistä on tehtävä kirjallisesti tai sähköisesti siten, että niitä ei voida yksipuolisesti muuttaa ja että sopimukset säilyvät kummankin osapuolen saatavilla (VHL 21 §). Vesihuoltolain sääntely perustuu niin sanottuun kahden sopimuksen malliin, jonka mukaan liittämissopimuksen lisäksi tehdään erillinen käyttösopimus. Yhtäältä tällä on haluttu korostaa sitä, että liittämissopimuksen tekijä ja vesihuollon palvelujen käyttäjä voivat olla eri tahoja. Esimerkiksi kiinteistön omistaja voi tehdä vesihuoltolaitoksen kanssa liittämissopimuksen ja vuokralainen sopimuksen veden toimittamisesta ja jäteveden poisjohtamisesta. Toisaalta VHL 24 §:n perusteella liittämissopimuksen pysyvyys eroaa käyttösopimuksen pysyvyydestä.

Vesihuoltolain perusteella on mahdollista, että liittämissopimus ja sopimukset vesihuoltolaitoksen palveluista tehdään yleisen käytännön mukaisesti samalla asiakirjalla, jos liittyjä ja palvelujen käyttäjä eivät ole eri tahoja. On kuitenkin huomattava, että tällöinkin kysymys on kahden sopimuksen tekemisestä.

8.3 Yleiset toimitusehdot

VHL 22 §:n mukaisilla vesihuollon ja huleveden viemäroinnin yleisillä toimitusehdoilla tarkoitetaan sopimukseen liitettäviä yleisiä ehtoja verkostoon liittamisestä ja laitoksen palveluista. Niiden on oltava kohtuulliset ja tasapuoliset. Kohtuuttomiksi voidaan katsoa ehdot, jotka ilman perusteltua syytä vaikeuttavat asiakkaan mahdollisuuksia hyödyntää laitoksen palveluita. Tasapuolisuus edellyttää, että asiakkaita ei aseteta perusteettomasti eri asemaan.

Kuluttaja-asiamies valvoo yleisten toimitusehtojen lainmukaista kuluttajansuojan kannalta VHL 4 §:n 3 momentin nojalla. Kuluttaja-asiamiehen edustaja on osallistunut toimitusehtojen laadintaan yhdessä Vesilaitosyhdistyksen kanssa. Samassa yhteydessä on myös valmisteltu alalle yleiset vakiosopimusehdot ja sopimusmallit yhteistyössä Suomen Kuntaliiton, kuntien sekä vesihuoltolaitosten edustajien kanssa.

8.4 Sopimusehtojen muuttaminen

VHL 23 §:ssä asetetaan aineelliset ja menettelylliset edellytykset, joiden perusteella vesihuoltolaitos voi yksipuolisesti muuttaa sopimusehtoja. Näitä edellytyksiä sovelletaan niin yleisten toimitusehtojen kuin sopimusehtojen muuttamiseen. Sopimusehtojen muuttamista on myös maksujen muuttaminen.

Pääsääntönä on, että sopimusehtojen muuttaminen on mahdollista vain sopimusehdoissa yksilöidyillä perusteilla niin, ettei sopimuksen sisältö kokonaisuutena olennaisesti muutu. Muutoksen olennaisuutta arvioidaan kunkin asiakkaan kannalta vertaamalla sitä muutoshetkellä voimassa olevaan sopimukseen.

Sopimusehtoja voidaan kuitenkin muuttaa myös lainsäädännön muutoksen tai siihen perustuvan viranomaispäätöksen perusteella tai muusta erityisestä syystä olosuhteiden olennaisesti muuttuessa. Lainsäädännön muutoksella tai siihen perustuvalla viranomaispäätöksellä viitataan sellaisiin muutoksiin tai päätöksiin, joita ei ole voitu ottaa huomioon sopimusta tehtäessä. Yleissäännös sopimuksen muuttamisesta olosuhteiden olennaisen muuttumisen takia on katsottu tarpeelliseksi, koska vesihuollosta tehtävät sopimukset ovat usein pitkäaikaisia. Olosuhteiden muuttuminen ei yksistään oikeuta sopimusehtojen muuttamiseen, vaan tähän pitää olla lisäksi erityinen syy. Varsinaisten muutosten ohella vesihuoltolaitoksella on oikeus tehdä vähäisiä muutoksia sopimusehtoihin (VHL 23 § 2 mom.). Tällaiset tarkistukset eivät saa vaikuttaa sopimuksen keskeiseen sisältöön.

VHL 23 §:n 3 momentin mukaan vesihuoltolaitoksen tulee hyvissä ajoin ennen sopimuksen muuttamista lähettää asiakkaalle ilmoitus, jossa kerrotaan, miten ja mistä ajankohdasta maksut tai muut sopimusehdot muuttuvat. Myös muutoksen peruste on ilmoitettava. Jos muutos perustuu muuhun syyhyn kuin lainsäädännön muutokseen tai viranomaisen siihen perustuvaan päätökseen, voi se tulla voimaan aikaisintaan kuukauden kuluttua ilmoituksen lähettämisestä.

8.5 Sopimuksen irtisanominen

Liittämismahdollisuuden takia myös sopimuksen irtisanomista on VHL 24 §:ssä rajoitettu. Vesihuoltolaitoksen irtisanomisoikeutta rajoittavan sääntelyn soveltamista ei kuitenkaan ole rajattu pelkästään vesihuoltolaitoksen toiminta-alueisiin, vaan se koskee myös toiminta-alueen ulkopuolella olevia kiinteistöjä, joiden omistajan tai haltijan kanssa laitos on sopimuksen tehnyt. Näin on haluttu varmistaa vesihuollon palvelujen jatkuvuus myös laitoksen toiminta-alueen ulkopuolisilla alueilla, joille laitos on verkostonsa ulottanut. Sitä vastoin asiakkaan irtisanomisoikeutta laitoksen toiminta-alueen ulkopuolella ei vesihuoltolaissa ole rajoitettu.

Pääsääntönä VHL 24 §:n 1 ja 2 momentin perusteella on, että liittämissopimusta ei voida irtisanoa ja että se tulee siirtää oikeuksineen ja velvolluuksineen kiinteistön luovutuksen yhteydessä uudelle omistajalle. Liittämissopimuksen irtisanominen vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella on mahdollista vain niissä tilanteissa, joissa liittämismahdollisuudesta poiketaan vesihuoltolain muun sääntelyn perusteella.

Vesihuoltolaitos saa VHL 24 §:n 1 momentin nojalla irtisanoa liittämissopimuksen vain, jos kiinteistön vedenkulutus tai kiinteistöltä viemäriin johdettavan jäteveden, huleveden tai perustusten kuivatusveden laatu tai määrä on muuttunut liittämisen jälkeen niin, ettei laitoksella enää olisi velvollisuutta sallia kiinteistön liittämistä verkostonsa VHL 10 §:n 4 momentin tai 17 b §:n 2 momentin perusteella. Sen lisäksi sopimuksen voimassa pitämisen tulee olla muuttuneiden olosuhteiden takia kohtuutonta.

Arvioitaessa kohtuuttomuusedellytyksen täyttymistä on otettava huomioon laitoksen oikeus VHL 23 §:n mukaisesti muuttaa sopimusehtoja erityisestä syystä olosuhteiden olennaisesti muuttuttua. Liittämissopimuksen irtisanominen on mahdollista vain, jos tilannetta ei voida korjata sopimusehtoja muuttamalla. Kohtuuttomuutta arvioitaessa tulee myös kiinnittää huomiota muun muassa vesihuoltolaitteiston kunnossapitovelvollisuuksiin ja mahdollisiin tuleviin vesihuoltolaitoksen palvelujen käyttötarpeisiin. Esimerkiksi kiinteistön jääminen tilapäisesti asumatomaksi ei sellaisenaan riitä perusteeksi liittämissopimuksen irtisanomiselle.

VHL 24 §:n 2 momentin mukaan asiakas saa irtisanoa verkostoon liittamisesta tehdyn sopimuksen vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella vain, jos kiinteistölle on myönnetty vapautus liittämismahdollisuudesta VHL 11 §:n perusteella. Näin ollen

kiinteistön omistajan tai haltijan tulee hakea vapautus ennen sopimuksen irtisanomista.

Asiakkaan oikeudesta irtisanoa sopimus kiinteistön liittamisestä vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäriverkostoon ei säädetä erikseen VHL 24 §:ssä. Ottaen huomioon, että VHL 24 §:n 2 momenttia sovellettiin ennen 1.9.2014 voimaan tulleita lakimuutoksia myös tällaiseen tilanteeseen ja että VHL 17 c §:ssä säädetään hulevesiviemäriin liittämismahdollisuudesta vapauttamisesta, voidaan katsoa, että asiakas voi irtisanoa sopimuksen verkostoon liittamisesta myös vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäröinnin alueella, jos kiinteistölle on myönnetty vapautus liittämismahdollisuudesta VHL 17 c §:n perusteella.

Liittämissopimuksen irtisanomisen yhteydessä myös vesihuoltolaitoksen palvelujen toimittamisesta ja käyttämisestä tehty sopimus saadaan VHL 24 §:n 4 momentin nojalla irtisanoa. Irtisanomisoikeus ulottuu siihen vesihuoltolaitoksen palveluun, jota vastaava liittämissopimus irtisanotaan. Esimerkiksi viemäröinnistä tehtyä sopimusta ei voida irtisanoa, jos kiinteistö vapautetaan liittämismahdollisuudesta laitoksen vesijohtoon.

Jos liittämissopimusta ei irtisanota, voi vesihuoltolaitos irtisanoa palvelujen toimittamisesta ja käyttämisestä tehdyn sopimuksen (käyttösopimus) vain VHL 24 §:n 3 momentissa säädettyin edellytyksin. Asiakkaan irtisanomisoikeus määräytyy puolestaan sopimusehtojen perusteella.

Vesihuoltolaitoksen oikeus irtisanoa käyttösopimus on VHL 24 §:n 3 momentissa kytketty VHL 26 §:ssä tarkoitettuihin vesihuollon palvelun keskeyttämisen perusteisiin. VHL 26 §:ssä säädetään myös huleveden ja perustusten kuivatusveden poisjohtamisen keskeyttämisestä. Palvelun keskeyttämisedellytysten täyttymisen lisäksi irtisanominen edellyttää, että sopimuksen voimassa pitäminen on laiminlyönnin tai rikkomuksen takia kohtuutonta. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi silloin, kun vesihuollon palvelut ovat lain 26 §:n nojalla olleet keskeytettyinä pidemmän aikaa, eikä ole odotettavissa, että asiakas korjaisi laiminlyöntinsä tai rikkomuksensa.

VHL 24 §:n perusteella asiakkaan vaihtuminen ei riitä perusteeksi sille, että vesihuoltolaitos voisi irtisanoa käyttösopimuksen. Näin ollen myös käyttösopimus siirtyy pääsäännön mukaan kiinteistön uudelle omistajalle. Tällaisessa tilanteessa laitoksella voi kuitenkin olla mahdollisuus muuttaa sopimusehtoja (VHL 23 §) tai poikkeuksellisesti irtisanoa liittamis- ja käyttösopimus, jos vedenkulutus tai kiinteistöltä viemäriin johdettavan jäteveden tai hule- ja perustusten kuivatusveden laatu tai määrä olennaisesti muuttuu.

VHL 24 §:n 5 momentissa säädetään vesihuoltolaitoksen oikeudesta irtisanoa sopimus tilanteessa, jossa toiminta-aluetta supistetaan VHL 8 §:n nojalla ja asiakkaan kiinteistö jää toiminta-alueen ulkopuolelle. Säännöksen mukaan vesihuoltolaitos saa tällöin irtisanoa sopimuksen verkostoon liittamisesta ja laitoksen palvelujen toimittamisesta ja käyttämisestä sillä

edellytyksellä, että vesihuoltolaitos tai kunta turvaa kiinteistön vesihuollon siten, että asiakkaalle ei aiheudu tästä ylimääräisiä kustannuksia. Asiakkaan oikeutta irtisanoa sopimus tällaisessa tilanteessa ei ole rajoitettu.

Toiminta-alueen supistamisen yhteydessä sopimus voidaan irtisanoa siinä vaiheessa, kun asiakkaan kiinteistön keskeytyksetön vesihuolto on turvattu. Vesihuollon saatavuuden ja laadun tulee säilyä hyvinä. Vesihuoltolaitoksen verkostopalvelut voidaan korvata esimerkiksi kiinteistökohtaisilla tai useampaa kiinteistöä palvelevilla vesihuoltoratkaisuilla kuten kaivon tai jätevesien käsittelyjärjestelmän rakentamisella. Joissain tilanteissa laitos voi myös jatkaa palvelujensa toimittamista toiminta-alueen supistamisesta huolimatta.

Vesihuoltolaitoksen asiakkaalle ei saa supistamistilanteessa aiheutua ylimääräisiä kustannuksia vesihuollon turvaamisesta. Korvaavan vesihuoltolaitteiston rakentamisesta ja käyttöönotosta ei tule aiheutua asiakkaalle tällaisia kustannuksia eivätkä myöskään asiakkaan kannettaviksi jäävät laitteiston käyttökustannukset saisi olla tasoltaan olennaisesti vesihuoltolaitoksen palveluista perittäviä maksuja korkeampia.

Vesihuoltolaitoksen tai kunnan tulee turvata vesihuoltolaitoksen verkostoon liitetyn kiinteistön vesihuolto toiminta-alueen supistamistilanteessa. Kunta vastaa vesihuollon turvaamisesta, jos sillä on edelleen velvollisuus järjestää kiinteistön vesihuolto VHL 6 §:n 2 momentin perusteella. Muussa tapauksessa turvaamisesta vastaa vesihuoltolaitos. Kunta määrittää VHL 8 a §:n mukaisesti toiminta-alueen supistamispäätöksen yhteydessä, miten supistettavalla alueella sijaitsevien kiinteistöjen vesihuollon saatavuus turvataan.

9 Asiakkaan- ja kuluttajan-suojasäännökset

Vesihuoltolain varsinaiset asiakkaan- ja kuluttajansuojasäännökset ovat lain 6 luvussa, joka sisältää säännökset vesihuollon palvelun keskeyttämisestä (VHL 26 §), virheestä ja hinnanalennuksesta (27 §) ja vahingonkorvauksesta (28 §). Näiden säännösten pakottavuudesta kuluttajasuhteessa säädetään VHL 25 §:ssä, ja kuluttaja määritellään VHL 3 §:n 6 kohdassa viittaamalla kuluttajansuojalakiin.

VHL 6 luvun mukaisen asiakkaan- ja kuluttajansuojasääntelyn taustalla ovat vesihuoltopalvelujen välttämättömyyspalvelu-luonne ja vesihuoltolaitoksen monopoliasema. Kuluttajansuojasäännösten noudattamista valvoo kuluttaja-asiamies yleistoi-mivaltansa perusteella.

9.1 Sääntelyn muutokset 2014

Vesihuoltolain 1.9.2014 voimaan tulleilla lakimuutoksilla tehtiin tarkistuksia VHL 27 ja 28 §:n mukaiseen sääntelyyn virheestä ja hinnanalennuksesta sekä vahingonkorvauksesta siten, että sääntely soveltuu edelleen myös huleveden viemärointiin, joka irrotettiin VHL 3 §:ssä vesihuollon määritelmästä.

Lisäksi VHL 27 §:ää muutettiin seuraavasti:

1. Pykälään 1 momenttiin lisättiin säännös, jonka mukaan vesihuoltolaitoksen laitteiston tavanomaisesta korjaus- tai huoltotyöstä aiheutuvaa keskeytystä ei pidetä vesihuollon tai huleveden viemäroinnin virheenä.
2. Uuden 2 momentin mukaan virheenä ei pidetä myöskään ylivoimaisesta esteestä aiheutuvaa palvelun häiriötä tai keskeytymistä.
3. Uudessa 4 momentissa säädetään vähimmäishinnanalen-nuksesta yli 12 tuntia kestävässä vesihuollon keskeytysti-lanteissa, kun aikaisemmin 2 momentissa säädettiin hin-nanalennuksen vähimmäismäärästä keskeytystilanteessa.

9.2 Asiakkaansuojasäännösten pakottavuus

VHL 25 §:n mukaisesti lain 6 luvun säännöksistä asiakkaan-suojasta ei saa sopimuksin poiketa kuluttajan vahingoksi. Jollei muuten säädetä, sovelletaan luvun säännöksiä vesihuoltolai-toksen ja muun kuin kuluttaja-asiakkaan kesken vain, jos ei muuta ole sovittu.

Vesihuoltolaitoksen palveluja käyttävien oikeusaseman kannalta on olennaista, että vesihuoltolaissa säädetään vesihuollon välttämättömyyspalveluluonteesta kannalta keskeisistä asioista. Lain 6 luvun sääntelyn avulla on erityisesti haluttu varmistaa, että yksityisoikeudellinen sopiminen ei vaaranna vesihuolto-palvelujen saatavuutta. Tässä tarkoituksessa luvun säännökset ovat pakottavia vesihuoltolaitoksen ja kuluttaja-asiakkaan välisessä suhteessa.

Säännösten pakottavuus kuluttajasuhteissa tarkoittaa sitä, että laitoksen ja kuluttajan välisessä sopimuksessa voidaan sopia muuten sopimusvapauden ja vesihuoltolain puitteissa, mutta ei heikentää 6 luvussa taattua kuluttajansuojan vähimmäista-soa. Kuluttajansuojan vähimmäistasosta kuluttajan vahingoksi poikkeava sopimusehto on mitätön. Kuluttajansuojasäännöksiä sovelletaan automaattisesti myös vesihuoltolaitoksen suhteessa muihin asiakkaisiin, ellei toisin erikseen sovita.

VHL 27 §:n 4 momentissa säädetään erikseen, että hinnan-alennuksesta yli 12 tunnin keskeytystilanteissa säädetystä ei saa asutuksen vesihuollossa sopimuksin poiketa asiakkaan vahingoksi. Siten momentin mukainen hinnanalennussääntely on pakottavaa esimerkiksi vesihuoltolaitoksen ja sen asiakkaana oleva asunto-osakeyhtiön välisessä suhteessa.

Myös VHL 28 §:n 1 momentissa tarkoitettu vahingonkorvaus-sääntely on pakottavaa suhteessa kaikkiin henkilöihin riippu-matta edes siitä, ovatko nämä vesihuoltolaitoksen asiakkaita. Momentin nojalla vesihuoltolaitos on velvollinen korvaamaan virheestä henkilölle tai yksityiseen käyttöön tai kulutukseen tarkoitettulle ja vahinkoa kärsineen pääasiassa sellaiseen tarkoi-tukseen käyttämälle omaisuudelle aiheutuneen vahingon. Ennen vahingon ilmenemistä tehty korvausta rajoittava sopimuksen ehto on mitätön.

9.3 Palvelun keskeyttäminen

VHL 26 §:n 1 momentin mukaan vesihuoltolaitos saa keskeyttää veden toimittamisen sekä jäteveden, hule- ja perustusten kuivatusveden poisjohtamisen vain, jos asiakas on olennaisesti laiminlyönyt maksujen suorittamisen tai muutoin olennaisesti rikkonut velvoitteitaan. Mikä tahansa maksuviivästys tai muu laiminlyönti ei oikeuta laitoksen palvelun keskeyttämiseen, vaan laiminlyönnin tulee olla olennainen. Käytännössä vesihuoltolaitokset ovat yleensä sopineet maksujärjestelyistä viivästystapauksissa ja ryhtyneet vedenjakelun katkaisemiseen vasta, kun saamatta jäänyt summa on kertynyt pitemmältä ajalta huomattavaksi.

Vesihuoltolaitoksen on VHL 26 §:n 2 momentin nojalla ilmoitettava palvelun keskeyttämisen ajankohdasta lähettämällä siitä tieto asiakkaalle. Jos asiakas oikaisee rikkomuksensa ennen ilmoitettua ajankohtaa, ei palvelua saa keskeyttää. Jotta asiakkaalla on riittävästi aikaa laiminlyöntinsä korjaamiseen, keskeyttäminen on mahdollista aikaisintaan viiden viikon kuluttua siitä, kun maksujen laiminlyönnistä tai muusta olennaisesta asiakkaan rikkomuksesta ja siihen liittyvästä keskeyttämisuhasta on ilmoitettu asiakkaalle. Poikkeuksellisesti vesihuoltolaitos saa kuitenkin keskeyttää palvelun välittömästi, jos säädösten tai sopimuksen vastainen toiminta on omiaan aiheuttamaan välitöntä vaaraa tai huomattavaa haittaa laitoksen käytölle, terveydelle tai ympäristölle.

VHL 26 §:n 3 momentissa säädetään niin sanotusta sosiaalisesta suoritusesteestä. Tällainen este otetaan huomioon, jos kysymys on kuluttajan maksuvaikeuksista, joihin hän on joutunut erityisen seikan vuoksi pääasiassa ilman omaa syytä, ja jos asiakas on ilmoittanut tällaisista maksuvaikeuksista vesihuoltolaitokselle. Lainkohdassa esimerkkeinä sosiaalisen suoritusesteen mahdollisesti muodostavista erityisistä seikoista ovat vakava sairaus ja työttömyys. Sosiaalisen suoritusesteen ilmeneminen ei poista maksuviivästyksestä aiheutuvia mahdollisia muita seuraamuksia kuten viivästyskoron ja maksukehotusmaksun maksuvelvollisuutta. Sosiaalisesta suoritusesteestä on säännöksiä myös vakuutusopimuslaissa (543/1994), kuluttajansuojalain (38/1978) 7 luvussa kuluttajaluotoista ja sähkömarkkinalaissa (588/2013).

9.4 Virhe ja hinnanalennus

Vesihuoltolaitos on toiminta-alueellaan ja hulevesiviemäroinnin alueella vastuussa vesihuollossa tai huleveden viemäroinnissä ilmenevästä virheestä. VHL 27 §:n 1 momentin mukaan virhe on kyseessä silloin, kun veden laatu tai toimitustapa tai vesihuoltolaitoksen palvelu ei vastaa sitä, mitä sopimuksen ja säädösten perusteella voidaan edellyttää. Vesihuollossa tai huleveden viemäroinnissä on virhe myös silloin, kun palvelu on yhtäjaksoisesti tai toistuvasti keskeytynyt eikä keskeytystä voida pitää sen syy ja olosuhteet huomioon ottaen vähäisenä. Tavanomaisesta vesihuoltolaitoksen laitteiston korjaus- tai huoltotyöstä, joka kestää yhtäjaksoisesti alle 12 tuntia ja josta on ilmoitettu asiakkaalle etukäteen, aiheutuvaa keskeytystä ei pidetä vesihuollon virheenä.

Vesihuollon virheen muodostaa esimerkiksi sellaisen talousveden toimittaminen, joka ei täytä terveydensuojelulainsäädännön mukaisia laatuvaatimuksia. Vesihuollon virheen määrittelyä voidaan tarkentaa vesihuoltolaitoksen ja asiakkaan välisessä sopimuksessa esimerkiksi siten, että virheenä pidetään myös laatuvaatimusten rajoissa tapahtuvia talousveden laatuvariaatioita.

VHL 27 §:n 2 momentissa säädetään siitä, milloin vesihuoltolaitoksen palvelun häiriötä tai keskeytymistä ei pidetä virheenä ylivoimaisen esteen takia. Tällaisissa tilanteissa vesihuoltolaitos ei ole vastuussa hinnanalennuksesta tai vahingonkorvauksesta. Ylivoimaisen esteen tulee täyttää kaikki kolme momentin mukaista edellytystä, jotta sen aiheuttamaa häiriötä tai keskeytystä ei pidettäisi vesihuollon virheenä.

Ensimmäisenä ylivoimaisen esteen edellytyksenä on, että este on vesihuoltolaitoksen vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella. Laitos pystyy useissa tapauksissa välttämään vesihuollon häiriön tai keskeytymisen toiminnan huolellisen suunnittelun, organisoinnin ja valvonnan avulla. Laitos on vastuussa myös muille siirtämiensä vesihuollon toimenpiteiden suorittamisesta ja voi suhteessa asiakkaaseen vedota alihankkijan suoritushäiriöön vain, jos se aiheutuu ylivoimaisesta esteestä. Vesihuoltolaitoksen vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevia esteitä saattavat olla esimerkiksi työtaistelutilanne, luonnononnettomuus, viranomaisten toimista syntyvä este tai valmiuslaissa tarkoitetut poikkeusolot samoin kuin asiakkaiden tai muiden ulkopuolisten toiminnan aiheuttamat esteet kuten vesihuoltoputken vaurioituminen maansiirtotöiden yhteydessä tai vesihuoltolaitteistoon kohdistuva vahingonteko.

Ylivoimaisen esteen toisena edellytyksenä on, että laitoksen ei kohtuudella voida edellyttää ottavan sitä huomioon toiminnassaan. Laitoksen tulee varautua riittävästi myös vaikutuspiiriinsä ulkopuolella oleviin esteisiin. Varautumisen riittävyys on sidoksissa kulloisiinkin olosuhteisiin, varautumistekniikan kehitykseen sekä lainsäädännössä asetettuihin varautumisvelvoitteisiin. Vesihuoltoon kohdistuu tyypillisiä riskejä, jotka laitoksen on otettava toiminnassaan huomioon ja joiden haitallisia vaikutuksia sen tulee ehkäistä ja varautua korjaamaan. Este on laitoksen varautumismahdollisuuksien ulkopuolella, jos siihen varautuminen olisi edellyttänyt laitokselta kohtuuttoman korkean varautumistason ylläpitämistä tai kohtuuttoman suurten investointien tekemistä verrattuna esteen poikkeuksellisuuteen tai harvinaisuuteen. Varautumisen riittävää tasoa on arvioitava ottaen huomioon muun muassa laitoksen koko ja ominaispiirteet.

Tyypillisesti vesihuollon häiriötilanteita voivat aiheuttaa poikkeukselliset sääolosuhteet, kuten myrskyt, joista saattaa seurata esimerkiksi sähkökatkoja. Laitoksen voidaan edellyttää ryhtyvän kohtuullisiin varautumistoimenpiteisiin sääolosuhteista aiheutuvien vahinkojen ehkäisemiseksi ja niiden vaikutusten korjaamiseksi siltä osin kuin kysymys ei ole Suomessa täysin poikkeuksellisista sääolosuhteista. Erilaiset häiriötilanteet kuten poikkeukselliset vesiolosuhteet on myös syytä ottaa huomioon sopimuksissa.

Kolmantena edellytyksenä ylivoimaiselle esteelle on, että laitos ei kaikkea huolellisuutta noudattaen ole voinut välttää tai voittaa esteen seurauksia. Seurausten välttäminen ja voittaminen voi olla mahdollista niin ennalta ehkäisevien kuin häiriötilanteen aikana suoritettavien toimenpiteiden avulla. Laitokselta ei voida kuitenkaan edellyttää seurausten välttämiseksi tai voittamiseksi kohtuutonta panosta saavutettavaan hyötyyn verrattuna eikä esimerkiksi laitoksen työntekijöiden turvallisuutta vaarantaviin toimenpiteisiin ryhtymistä.

Vesihuoltolaitoksen asiakkaalla on VHL 27 §:n 3 momentin nojalla oikeus virhettä vastaavaan hinnanalennukseen. Hinnanalennuksen saaminen momentin perusteella edellyttää, että asiakas esittää hinnanalennusvaatimuksesta vesihuoltolaitokselle kohtuullisen ajan kuluessa virheen havaitsemisesta tai siitä, kun hänen olisi virhe pitänyt havaita. Esimerkiksi hinnanalennukseen oikeuttavan palvelun keskeytymisen kesto ei ole asetettu aikarajaa, koska virheen vakavuuteen voivat vaikuttaa muutkin seikat. Selvää kuitenkin on, ettei lyhytaikainen satunnainen keskeytyminen muodosta välttämättä korvattavaa virhettä. Arvioinnissa huomiota on kiinnitettävä muun muassa keskeytyksen vaikutuksiin, siitä tiedottamiseen ja vesihuoltolaitoksen korjaustoimenpiteisiin.

VHL 27 §:n 4 momentissa säädetään vähimmäishinnanalennuksesta yli 12 tunnin vesihuollon keskeytystilanteissa. Se ei tule sovellettavaksi, jos kysymys on huleveden viemäröinnin virheestä tai vesihuollon virheen poistavasta ylivoimaisesta esteestä. Vähimmäisalennuksesta ei kuitenkaan saa poiketa asutuksen vesihuollossa, joten se on pakottavaa sääntelyä kuluttajasuhteita laajemmin. Jos vesihuollossa on alle 12 tunnin keskeytyksen aiheuttama virhe, on asiakas oikeutettu virhettä vastaavaan hinnanalennukseen.

Vesihuollon yli 12 tunnin keskeytystilanteissa hinnanalennuksen määrä on VHL 27 §:n 4 momentin perusteella vähintään kaksi prosenttia asiakkaan vuotuisesta perus- ja käyttömaksusta. Vesihuoltolaitoksen tulee vähentää hinnanalennus asiakkaan laskusta saatuaan tiedon vesihuollon keskeytyksestä. Hinnanalennuksen saaminen yli 12 tunnin keskeytyksestä ei siten edellytä asiakkaalta erillistä vaatimusta. Jos hinnanalennuksen vähimmäismäärä ei ole riittävä vastatakseen vesihuollon virhettä esimerkiksi selvästi 12 tuntia pitempiaikaisissa keskeytystilanteissa, on asiakas VHL 27 §:n 3 momentin perusteella oikeutettu virhettä vastaavaan suurempaan hinnanalennukseen.

Usein koko vesihuolto käytännössä keskeytyy talousveden toimitamisen tai jäteveden johtamisen keskeytymisen takia, mutta jos näin ei ole, voidaan hinnanalennus rajata pelkästään talousveden toimittamisen tai jätevesien poisjohtamisen keskeytymiseen.

9.5 Vahingonkorvaus

Virhe vesihuollossa tai huleveden viemäröinnissä saattaa synnyttää vesihuoltolaitokselle VHL 28 §:n perusteella vahingonkorvausvelvollisuuden. Pykälän 1 momentin mukaan laitos on velvollinen korvaamaan virheen aiheuttaman henkilö- tai esinevahingon. Kyse on niin sanotusta ankarasta vastuusta, jonka syntyminen ei edellytä esimerkiksi huolimattomuutta tai tahallisuutta. Vastuu ulottuu laitoksen asiakkaiden lisäksi yleisesti kaikkiin vedenkäyttäjiin, kuten asiakkaana olevan asunto-osakeyhtiön asukkaisiin. Sen laajuus ratkeaa viime kädessä sen mukaan, mitä pidetään virheenä.

VHL 28 §:n 1 momentin mukainen korvausvelvollisuus kattaa henkilö- ja esinevahingot ja on siten yhdenmukainen tuotevastuulain (694/1990) kanssa. Henkilövahingoksi luetaan esimerkiksi vedenkäyttäjän sairastuminen sen vuoksi, että vesihuoltolaitoksen toimittama talousvesi ei täytä terveydensuojelulain mukaisia laatuvaatimuksia. Esinevahingot eli omaisuudelle aiheutuvat vahingot tulevat säännöksen mukaan korvattaviksi vain siltä osin, kuin kysymys on yksityiseen käyttöön tai kulutukseen tarkoitetusta ja vahinkoa kärsineen pääasiassa tällaiseen tarkoitukseen käyttämästä omaisuudesta. Omaisuuden käyttö elinkeinotoimintaan ei ole säännöksessä tarkoitettua yksityistä käyttöä tai kulutusta. Esinevahingoksi luetaan esimerkiksi omaisuuden vahingoittuminen tilanteessa, jossa kellari tulvii vesihuollon virheen takia.

Taloudellisen vahingon korvaamisesta säädetään erikseen VHL 28 §:n 2 momentissa, jonka mukaan myös taloudellinen vahinko kuuluu korvausvelvollisuuden piiriin. Tämä vastuu käsittää kuitenkin vain asiakkaiden taloudelliset vahingot, ja sitä voidaan sopimuksella rajoittaa suhteessa muihin kuin kuluttaja-asiakkaisiin.

Vesihuoltolaitoksen korvausvelvollisuus ulottuu VHL 28 §:n 3 momentin nojalla välillisiin vahinkoihin vain, jos virhe tai vahinko aiheutuu laitoksen huolimattomuudesta. Välillisiä vahinkoja ovat senkaltaiset vaikeasti ennakoitavat vahingot kuten ansionmenetyt, muuhun sopimukseen perustuvan veloitteen laiminlyönnin aiheuttama vahinko tai vesihuollon palvelun käyttöön perustuvan hyödyn menetys tai muu siihen rinnastettavissa oleva haitta.

10 Vesihuoltolaitoksen maksut ja taloushallinto

Vesihuollon ja huleveden viemäroinnin maksujen yleiset perusteet määritellään VHL 18 §:ssä ja perittävät maksut yksilöidään 19 §:ssä. Lisäksi VHL 19 a §:ssä säädetään korvauksesta yleisten alueiden huleveden viemäroinnistä. Maksuriidat ratkaistaan VHL 34 §:n nojalla käräjäoikeudessa.

VHL 4 luvussa säädetään maksujen ohella vesihuollon eriyttämisestä kirjanpidossa (VHL 20 §), vesihuoltolaitoksen toimintakertomuksesta (20 a §), tilinpäätöstietojen ja toimintakertomuksen tarkastamisesta (20 b §) sekä niiden, toimitusehtojen ja tunnuslukujen julkistamisesta (20 c §). VHL 20 d §:n mukainen sääntely vesihuollon tietojärjestelmästä tulee siirtymäsäännösten mukaan voimaan vuoden 2016 alussa.

10.1 Sääntelyn muutokset 2014

Vesihuoltolain mukaista maksusääntelyä tarkistettiin eräiltä osin 1.9.2014 voimaan tulleilla lakimuutoksilla. Ensinnäkin VHL 18 ja 19 §:ään tehtiin muutokset, joita huleveden viemäroinnin irrottaminen vesihuollon käsitteestä edellytti. Toiseksi VHL 18 §:ssä korostettiin, että vesihuoltolaitoksen investoinneista niin uus- kuin korjausinvestoinnit tulee voida kattaa maksuilla. Kolmanneksi VHL 19 §:n 2 momentissa edellytettiin aikaisempaa selvemmin muiden kuin käyttömaksun asettamista erisuuruisiksi eri alueilla, jos tämä on tarpeen momentissa tarkoitetuista syistä. Lisäksi säädettiin uusi VHL 19 a § yleisten alueiden huleveden viemäroinnistä perittävistä korvauksista.

Vesihuoltolaitoksen taloushallinnosta annettiin uudet VHL 20 a - 20 d § toimintakertomuksesta, tilinpäätöstietojen ja toimintakertomuksen tarkastamisesta, niiden sekä toimitusehtojen ja tunnuslukujen julkistamisesta sekä tietojärjestelmästä. VHL 20 §:n mukainen kirjanpidollinen eriyttämisen vaatimus laajennettiin puolestaan kaikkeen vesihuoltoon ja VHL 17 a §:ssä tarkoitettuun huleveden viemärointiin, kun aikaisemmin se ulottui vain kunnallisen vesihuoltolaitoksen kirjanpidon eriyttämiseen.

10.2 Maksujen perusteet

Vesihuollon ja huleveden viemäroinnin maksujen yleiset perusteet määritellään VHL 18 §:ssä. Sen 1 momentin nojalla vesihuollon ja huleveden viemäroinnin maksujen tulee olla sellaiset, että niillä katetaan pitkällä aikavälillä vesihuoltolaitoksen uus- ja korjausinvestoinnit ja kustannukset. Maksuihin saa sisältyä enintään kohtuullinen tuotto pääomalle.

Sääntelyn tarkoituksena on kustannusten kattamisen ja kustannusvastaavuuden periaatteiden sisällyttäminen vesihuoltolaitoksen palvelujen hinnoittelumekanismiin. Kustannusten kattamisen avulla turvataan vesihuoltolaitoksen taloudelliset toimintaedellytykset. Vesipalvelujen kustannusten kattamista edellytetään myös vesipolitiikan puitedirektiivin (2000/60/EY) 9 artiklassa, jossa viitataan tässä yhteydessä erityisesti aiheuttamisperiaatteeseen. Kustannusvastaavuuden periaatteen mukaisesti maksujen tulee vastata mahdollisimman hyvin vesihuollon todellisia kustannuksia, ja niihin saa sisältyä enintään kohtuullinen tuotto pääomalle.

Kustannusten kattamiseen ja kustannusvastaavuuteen liittyy myös vaatimus maksuperusteiden läpinäkyvyydestä. Jotta maksujen muodostumista voidaan valvoa, on vesihuolto ja huleveden viemärointi eriytettävä VHL 20 §:n perusteella muista toiminnoista sekä toisistaan ja vesihuoltolaitosten on tiedotettava VHL 16 §:n nojalla riittävästi siitä, miten vesihuollosta perittävät maksut muodostuvat.

Niin VHL 18 §:n 1 momentissa tarkoitetut uus- ja korjausinvestoinnit kuin kustannukset on ymmärrettävä laajasti. Uusin-vestoinneilla tarkoitetaan esimerkiksi investointeja vesihuoltolaitoksen verkostojen rakentamiseen ja laajentamiseen tai laitehankintoihin. Korjausinvestointeja ovat kaikki vesihuoltolaitoksen kunnossapitoon kohdistuvat investoinnit kuten esimerkiksi verkoston peruskorjausinvestoinnit. Kustannuksia ovat kaikki laitteiston ylläpito- ja muut kustannukset. Niihin luetaan vesipolitiikan puitedirektiivin 9 artiklan valossa paitsi taloudelliset myös ympäristö- ja luonnonvarakustannukset.

VHL 18 §:n 1 momentin mukaisella säännöksellä enintään kohtuullisen tuoton sisällyttäminen maksuihin turvataan yhtäältä vesihuoltolaitosten edellytykset tarpeellisiin investointeihin. Toisaalta säännöksen tarkoituksena on ehkäistä maksujen käyttäminen piiloverotukseen. Lakia säädettäessä ei ole otettu täsmällisesti kantaa siihen, kuinka suuri pääoman tuotto voidaan katsoa kohtuulliseksi. Myös erilaiset kirjanpidolliset käytännöt vaikuttavat tuoton laskemiseen. Olennaista kustannusten kattamisen näkökulmasta on, että vesihuoltolaitoksen tuloutukset eivät vaaranna vesihuoltolaitoksen korjausinvestointien riittävyyttä.

VHL 18 §:n 2 momentissa edellytetään, että vesihuollon ja huleveden viemäroinnin maksut ovat kohtuulliset ja tasapuoliset asiakkaan näkökulmasta. Kohtuullisuutta arvioitaessa tulee kiinnittää huomiota vesihuollon eri maksuista muodostuvaan kokonaisuuteen. Maksujen tasapuolisuuden vaatimus puolestaan tarkoittaa, että eri asiakkaita, asiakasryhmiä tai kunnan eri alueita ei saa palveluja hinnoiteltaessa perusteettomasti asettaa toisistaan poikkeavaan asemaan. Kilpailuviranomainen voi tarvittaessa puuttua kilpailulain 7 §:ssä kiellettyyn kohtuutomaan hinnoitteluun. Kuluttaja-asiamies valvoo puolestaan VHL 4 §:n nojalla vesihuollon ja huleveden viemäroinnin sopimusten ehtojen lainmukaisuutta kuluttajansuojan kannalta.

Edellä mainittujen perusteiden lisäksi maksujen suuruudessa voidaan VHL 18 §:n 2 momentin mukaisesti ottaa huomioon tarve säädellä veden kulutusta, veden erityinen käyttötarkoitus taikka jäteveden poikkeuksellinen laatu tai määrä. Tarpeen mukaan hinnoittelulla tulee myös edistää veden säästäväistä käyttöä ja jäteveden määrän vähentämistä sekä haitallisten aineiden johtamista viemäriin. Sääntely on joustavaa, koska veden kulutuksen huomattava alentaminen saattaa myös johtaa esimerkiksi talousveden laadun heikkenemiseen, jos veden viipymä verkostossa pitenee liikaa.

Kustannusten kattamisen ja kustannusvastaavuuden periaatteista huolimatta VHL 18 §:n 3 momentissa sallitaan vesihuollon tukeminen kunnan, valtion ja Euroopan yhteisön varoista. Tuen sallimisen tarkoituksena on tukea maksujen kohtuullisuuden ja tasapuolisuuden vaatimuksen toteutumista esimerkiksi tilanteissa, jossa pitkien etäisyyksien takia liittymismaksut ovat suuria. Tuen myöntäminen ei kuitenkaan syrjäytä kustannusvastaavuuden periaatetta, sillä tuki on otettava maksuja määritettäessä huomioon katettavia kustannuksia vähentävänä tekijänä.

10.3 Eri maksut

Vesihuoltolain 19 §:n 1 momentin mukaan laitoksen on perittävä vesihuollosta käyttömaksua. Käyttömaksu peritään kiinteistön käyttämän veden ja poisjohdettavan jäteveden määrän ja laadun perusteella.

Laitos voi periä käyttömaksua myös huleveden viemäroinnistä poisjohdettavan huleveden määrän ja laadun perusteella. Käyttömaksu voi tällöin perustua huleveden ja perustusten kuivatusveden arvioituun määrään. Jos hulevetä johdetaan poikkeuksellisesti jätevesiviemäriin VHL 17 d §:n 2 momentin nojalla, sovelletaan siihen jäteveden viemäroinnin säännöksiä ja maksuja.

Käyttömaksun perimistä erisuuruisena vesihuoltolaitoksen verkostojen eri alueilta ei ole vesihuoltolaissa mahdollistettu, mutta esimerkiksi vesihuoltolaitosten yhdistymistilanteissa voidaan käyttömaksut saattaa samansuuruisiksi tarkoituksenmukaisen siirtymäajan kuluessa.

Vesihuoltolaitos voi VHL 19 §:n 2 momentin nojalla periä käyttömaksun lisäksi liittymismaksua ja perusmaksua sekä muita maksuja laitoksen toimittamista palveluista sisältäen niin vesihuolto- kuin huleveden viemäroinnin palvelut. Laitosten toimintaedellytysten kannalta on tärkeää, että nämä maksut ovat eri alueilla erisuuruisia, jos tämä on tarpeen kustannusten oikean kohdentamisen tai aiheuttamisperiaatteen vuoksi taikka muusta vastaavasta syystä. Näiden syiden täytyessä liittymis-, -perus- ja muiden momentissa tarkoitettujen maksujen pitääkin olla eri alueilla erisuuruisia.

VHL 19 a §:ssä säädetään erikseen korvauksesta yleisten alueiden huleveden viemäroinnistä. Pykälän perusteella vesihuoltolaitos perii kunnalta kustannuksia vastaavan korvauksen yleisiltä alueilta vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäriin johdettavan huleveden viemäroinnistä. Yleisiä alueita ovat esimerkiksi

kadut, puistot ja torit. Jos hulevesiä johdetaan yleisiltä alueilta poikkeuksellisesti vesihuoltolaitoksen jätevesiviemäriin mukaan lukien niin sanotut sekaviemärit (ks. VHL 17 d §:n 2 momentti), sovelletaan tähän säännöksiä jäteveden viemäroinnistä ja siihen liittyvistä VHL 19 §:n mukaisista maksuista.

Kustannuksia vastaavalla korvauksella tarkoitetaan VHL 19 a §:ssä korvausta, johon sisällytetään huleveden viemäroinnin uus- ja korjausinvestoinnit, ylläpitokulut sekä muut kustannukset. Yleisten alueiden hulevesien viemärointikorvausten ei tule tuottaa laitokselle voittoa. Jos voittoa syntyy tai yleisten alueiden hulevesien viemäroinnin kustannuksia ei pystytäkään kattamaan, tulee voitto hyvittää tai kustannukset kattaa esimerkiksi seuraavan vuoden maksujen perimisen yhteydessä.

10.4 Vesihuollon eriyttäminen kirjanpidossa

Kunnan tai yrityksen tulee VHL 20 §:n mukaan kirjanpidossaan eriyttää vesihuolto ja VHL 17 a §:ssä tarkoitettu huleveden viemärointi muista toiminnoista. Vesihuolto ja huleveden viemärointi tulee eriyttää myös toisistaan. Vesihuollolle ja huleveden viemäroinnille on tilikausittain laadittava tase, tuloslaskelma ja rahoituslaskelma sekä esitettävä niiden liitteenä olevat tiedot. Tase ja tuloslaskelma on laadittava kirjanpitolain (1336/1997) säännösten mukaisesti. Kirjanpidollinen eriyttämisvaatimus koskee VHL 20 §:n 3 momentin nojalla myös laitosta, joka toimittaa vettä vesihuoltolaitokselle tai käsittelee laitoksen jätevesiä tai hulevesiä.

VHL 20 §:n avulla edistetään vesihuoltolaitoksen toiminnan läpinäkyvyyttä laitoksen toimintamuodosta riippumatta. Vesihuollon ja huleveden viemäroinnin kirjanpidon eriyttämisen pohjalta on esimerkiksi mahdollista arvioida vesihuollon maksujen kustannuskattavuutta ja kohtuullisuutta. Se vaikuttaa kirjanpitoon ennen kaikkea sellaisissa vesihuoltolaitoksissa, jotka toimivat muutakin toimintaa harjoittavien niin sanottujen monialayritysten osana. Muilla vesihuoltolaitoksilla tilinpäätös sisältää jo itsessään vain vesihuollon ja mahdollisesti huleveden viemäroinnin tiedot.

Eriyttämisellä tarkoitetaan VHL 20 §:n mukaan taseen, tuloslaskelman ja rahoituslaskelman laatimista vesihuollolle ja huleveden viemäroinnille sekä liitetietojen esittämistä. Nämä velvoitteet ulottuvat myös huleveden viemärointiin siltä osin kuin vesihuoltolaitos huolehtii viemäroinnistä VHL 17 a §:n tai aikaisemmin tehdyn VHL 8 §:n mukaisen kunnan päätöksen perusteella.

Vesihuollon ja huleveden viemäroinnin kirjanpidollinen eriyttäminen ei edellytä erillisten kirjanpitoyksiköiden muodostamista. Taseen ja tuloslaskelman laatimisessa tulee kuitenkin noudattaa kirjanpitolain säännöksiä. Tällä varmistetaan, että vesihuoltolaitosten laskelmien arvostus- ja jaksotuserusteet pohjautuvat yhdenmukaisiin periaatteisiin ja että kunnallisten laitosten tuloslaskelma ja tase on vertailukelpoinen osakeyhtiön tilinpäätöksen kanssa.

Liitteenä olevilla tiedoilla viitataan VHL 20 §:n 1 momentissa muun muassa sellaisiin tietoihin, jotka käsittelevät sisäisesti eriytettyjen toimintojen yhteisten kustannusten jakoa, palvelujen veloitusterusteita ja käytettyjä lainakorkoja. Kun tuloslaskelmia ja taseita esitetään ensimmäistä kertaa esimerkiksi toimintamuotoa muutettaessa tai eriytettäessä vesihuolto muista toiminnoista, tulee laskelmien lisätietoina olla selostus niistä periaatteista, joiden mukaan aloittavat taseet on muodostettu.

VHL 20 §:n soveltamiselle ei ole asetettu siirtymäaikaa. Koska pykälän muutokset tulivat voimaan kesken vuotta 2014, edellytetään vesihuollon eriyttämistä kirjanpidossa muutetun VHL 20 §:n mukaisesti vasta vuoden 2015 alusta alkavasta tilikaudesta lähtien.

10.5 Vesihuoltolaitoksen toimintakertomus

VHL 20 a §:ssä säädetään vesihuoltolaitoksen toimintakertomuksen laatimisesta ja sisällöstä. Vesihuoltolaitoksen on sen mukaan laadittava kirjanpitolaissa tarkoitettu toimintakertomus vesihuollosta ja VHL 17 a §:n mukaisesta huleveden viemäroinnistä. Siinä tulee esittää ymmärrettävässä muodossa laitoksen tilinpäätöstiedot sekä tiedot vesihuollon ja huleveden viemäroinnin hintatasoa, tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavista tunnusluvuista.

Toimintakertomuksen avulla lisätään vesihuoltolaitoksen toiminnan ja talouden läpinäkyvyyttä ja annetaan vertailukelpoinen kuva vesihuollon hintatasosta, tehokkuudesta, laadusta ja kannattavuudesta erityisesti vesihuoltolaitosten asiakkaille.

Vesihuoltolaitoksen tulee VHL 20 a §:n nojalla laatia kirjanpitolaissa tarkoitettu toimintakertomus riippumatta siitä, onko sillä tähän kirjanpitolain perusteella velvollisuutta. Kirjanpitolain 3 luvun 1 §:n mukaan toimintakertomuksessa annetaan tiedot kirjanpitovelvollisen toiminnan kehittymistä koskevista tärkeistä seikoista. Siinä on arvioitava merkittävimpiä riskejä ja epävarmuustekijöitä, muita liiketoiminnan kehittymiseen vaikuttavia seikkoja sekä taloudellista asemaa ja tulosta. Arvion tulee sisältää keskeisimmät tunnusluvut liiketoiminnan sekä taloudellisen aseman ja tuloksen ymmärtämiseksi. Toimintakertomuksessa tulee kirjanpitolain perusteella esittää tiedot myös olennaisista tapahtumista tilikaudella ja sen päättymisen jälkeen ja arvio tulevasta kehityksestä sekä selvitys tutkimus- ja kehitystoiminnan laajuudesta.

VHL 20 a §:ssä tarkoitettujen vesihuollon ja huleveden viemäroinnin tunnuslukujen tuottamisessa yhtenäisin perustein tullaan hyödyntämään vuodesta 2016 lähtien VHL 20 d §:n mukaista vesihuollon tietojärjestelmää. Ennen tätä ajankohtaa vesihuoltolaitoksen tulee laatia toimintakertomus VHL 20 a §:ssä ja kirjanpitolain säännöksissä ilmaistujen periaatteiden mukaisesti. Vertailukelpoiset tunnusluvut voidaan esittää vasta sitten, kun vesihuollon tietojärjestelmä on käytössä.

Vesihuoltolaitoksen toimintakertomuksen laatimiselle ei ole siirtymäaikaa. Vuoden 2014 toimintakertomus saattaa kuitenkin olla vaikeaa laatia 1.9.2014 voimaan tulleiden säännösten mukaiseksi, mikä tulee ottaa huomioon arvioitaessa vesihuoltolaitosten ensimmäisten VHL 20 a §:n mukaisten toimintakertomusten riittävyyttä.

Toimintakertomuksen sisällöstä voidaan antaa VHL 20 a §:n 3 momentin nojalla tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Asetuksen antaminen tulee harkittavaksi viimeistään vesihuollon tietojärjestelmän käyttöönoton yhteydessä.

10.6 Tietojen tarkastaminen ja julkistaminen

VHL 20 b §:n nojalla tilintarkastajien tulee tarkastaa vesihuollon ja huleveden viemäroinnin eriytyvät tilinpäätöstiedot samoin kuin VHL 20 a §:ssä tarkoitettu toimintakertomus osana kunnan tai vesihuoltolaitoksen lakisääteistä tilintarkastusta. Vaatimus tilinpäätöstietojen ja toimintakertomuksen tarkastamisesta ohjaa kuntia ja yrityksiä eriyttämään vesihuolto muista toiminnoista asianmukaisesti. Eriyttäminen tulee toteuttaa kokonaisuudessaan viimeistään vuoden 2015 alusta alkavasta tilikaudesta lähtien.

VHL 20 b §:n nojalla nykyiset tilintarkastukset tulee ulottaa eriytettyyn vesihuoltotoimintaan. Uusien tilintarkastuselinten tai -menettelyjen perustamista ei edellytetä. Jos tilintarkastajien käyttö ei ole muun lainsäädännön perusteella pakollista vesihuoltolaitoksen toiminnan tarkastamisessa, ei tähän synny pykälän perusteella velvollisuutta.

Tilinpäätöstietojen, toimintakertomuksen, toimitusehtojen ja tunnuslukujen julkistamisesta säädetään VHL 20 c §:ssä. Sen nojalla vesihuoltolaitoksen tulee julkistaa tietoverkossa 20 §:ssä tarkoitettujen tilinpäätöstiedot ja 20 a §:ssä tarkoitettu toimintakertomus. Lisäksi laitoksen tulee julkistaa tietoverkossa vesihuollon toimitusehdot ja hinnoitteluperusteet sekä vesihuollon hintatasoa, tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavat tunnusluvut. Pykälä täydentää VHL 16 §:n mukaista sääntelyä laitoksen tiedottamisvelvollisuuksista.

Tarkoituksena on, että VHL 20 c §:n perusteella julkistettavien tietojen pohjalta on mahdollista arvioida esimerkiksi laitoksen perimiin maksuihin sisällytetyn tuoton kohtuullista ja maksujen kustannusvastaavuutta. Laitoskohtaisten toimitusehtojen julkistaminen mahdollistaa riittävän tiedon saamisen sopimusten perusteista. Tunnuslukujen muodostamisessa hyödynnetään vuodesta 2016 lähtien VHL 20 d §:ssä tarkoitettua vesihuollon tietojärjestelmää.

Julkistettavien tietojen on oltava yleisesti saatavilla tietoverkossa. Erityisesti vesihuollon asiakkaiden tulee päästä vaivattomasti tarkastelemaan momentissa tarkoitettuja tietoja. Tiedot voivat olla esimerkiksi laitoksen tai kunnan verkkosivuilla. Sen lisäksi laitosten tunnuslukuja pääsee jatkossa tarkastelemaan valtakunnallisen tietopalvelun kautta. Vesihuoltotoiminnan

tilinpäätöstiedot voidaan julkistaa myös osana yrityksen, konsernin, osuuskunnan, kunnan, kuntayhtymän tai kunta-konsernin virallista tilinpäätöstä, jolloin ne ovat saatavilla kaupparekisteristä.

10.7 Vesihuollon tietojärjestelmä

VHL 20 d § vesihuollon tietojärjestelmästä tulee voimaan vuoden 2016 alusta. Pykälässä säädetään tietojärjestelmän ylläpidosta ja järjestelmään toimitettavista tiedoista. Järjestelmän avulla järjestetään vesihuollon tietohuoltoa ja edistetään vesihuoltolaitosten toiminnan ja talouden läpinäkyvyyttä. Sen on tarkoitus palvella niin vesihuoltolaitoksen asiakkaita, vesihuoltolaitoksia kuin viranomaisia. Toiminnan läpinäkyvyys, yhteiskäyttöinen tiedonhallinta ja mahdollisuus laitosten keskinäiseen vertailuun kannustavat vesihuoltolaitoksia huolehtimaan vesihuollosta kustannustehokkaasti ja mahdollistavat eri tahojen tiedonsaannin sekä vesihuoltolaitoksen toiminnan ja talouden seurannan, arvioinnin ja valvonnan.

Suomen ympäristökeskus alkaa VHL 20 d §:n 1 momentin nojalla ylläpitää vesihuollon tietojärjestelmää yhteistyössä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kanssa. Muita luonteavia yhteistyökumppaneita Suomen ympäristökeskukselle voivat olla esimerkiksi Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, Suomen Kuntaliitto sekä Vesilaitosyhdistys.

VHL 20 d §:n 2 momentin mukaisesti vesihuoltolaitoksen sekä sille vettä toimittavan tai sen jätevesiä käsittelevän laitoksen (3 momentti) tulee toimittaa tietojärjestelmään vesihuoltopalvelujensa hinnat, niiden määrääntymisperusteet ja vesihuollon

tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavien tunnuslukujen laskemiseksi tarvittavat tiedot. Nämä tiedot pohjautuvat pitkälti laitoksen tilinpäätöstietoihin ja toimintakertomusta varten tarvittaviin tietoihin. Ne voisivat koskea esimerkiksi laitoksen jakaman talousveden tai vastaanottaman jäteveden määrää, liittyneiden asiakkaiden lukumäärää ja laitteistoon tehtyjä investointeja. Tietojen toimittamisessa voidaan hyödyntää joustavasti erilaisia järjestelmien rajapintoja ja muita teknisiä ratkaisuja siten, että tiedot pystytään keräämään mahdollisimman pitkälti yhden luokun periaatetta noudattaen.

Vesihuoltolaitosten tiedoista lasketaan tietojärjestelmän avulla yhtenäisin perustein laitoksen tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavat tunnusluvut, joita hyödynnetään vesihuoltolaitoksen toimintakertomuksessa. Tunnuslukujen avulla vesihuoltolaitosten asiakkaiden ja omistajien on mahdollista arvioida esimerkiksi laitoksen toiminnan tehokkuutta ja laitoksen investointien riittävyyttä.

Tietojärjestelmässä vesihuollon tiedot voidaan koota tarkoituksenmukaisesti vertailujen ja muiden arviointien tekemistä ja julkaisemista varten. Vertailutiedot voivat käsitellä taloudellisten tietojen ohella muun muassa talousveden laatua, jätevesien käsittelyä, asukkaiden liittyjämääriä vesihuoltolaitoksen vesijohtoon ja viemäriin, uusien vesijohtojen ja viemäreiden rakentamista sekä saneeraustoimenpiteitä. Vertailutiedot ja tunnusluvut hyödyttävät vesihuoltolaitosta oman toiminnan kehityksen tarkkailussa, ja niitä voidaan käyttää hyväksi myös vesihuollon tilastoissa sekä kansainvälisissä raporteissa ja selvityksissä.

VHL 20 d §:n 4 momentti sisältää valtuuden säätää asetuksella tarkemmin tietojärjestelmästä ja siihen toimitettavista tiedoista.

11 Viranomaiset ja valvonta

Vesihuoltolain mukaiset viranomaiset määritellään VHL 4 §:ssä. Valvonnasta ja hallintopakosta säädetään VHL 29 ja 30 §:ssä. Kiinteistönomistajan vireillepano-oikeudesta säädetään VHL 31 §:ssä.

11.1 Sääntelyn muutokset 2014

Vesihuoltolain sääntelyä viranomaisista ja valvonnasta muutettiin vain vähän 1.9.2014 voimaan tulleilla lakimuutoksilla. Muutokset kohdistuivat VHL 4 ja 22 §:ään.

VHL 4 §:ään lisättiin 1 ja 3 momentti, joiden mukaan vesihuoltolain toimeenpanon yleinen ohjaus ja seuranta kuuluvat maa- ja metsätalousministeriölle ja kuluttaja-asiamies valvoo 5 luvussa tarkoitettujen sopimusten ehtojen lainmukaisuutta kuluttajansuojan kannalta. Uuden 3 momentin lisäyksen myötä VHL 22 §:stä poistettiin 2 momentti kuluttaja-asiamiehen toimivallasta valvoa vesihuollon yleisten toimitusehtojen lainmukaisuutta. VHL 4 §:ssä myös täsmennettiin valvontaviranomaisten toimivaltaa viittaamalla niiden toimialoihin.

11.2 Viranomaiset

Vesihuoltolain toimeenpanon yleinen ohjaus ja seuranta kuuluvat VHL 4 §:n 1 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriölle. Ministeriön yleinen ohjaus on hallinnollista, kohdistuu lähinnä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin eikä ulotu yksittäisiin vesihuoltolain soveltamistilanteisiin. Kuntien ohjaus tapahtuu pääasiassa elinkeino, liikenne- ja ympäristökeskusten kautta.

VHL 4 §:n 2 momentin perusteella vesihuoltolain mukaisia valvontaviranomaisia ovat toimialoiltaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus sekä kunnan terveydensuojeluviranomainen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Laissa ei ole tarkemmin yksilöity näiden viranomaisten valvontatehtäviä, joten niiden valvonta on yleistä pohjautuen kunkin viranomaisen lakisääteiseen toimivaltaan. Kaikki valvontaviranomaiset valvovat toimialallaan sekä kuntien että laitosten toimintaa. Kaikki valvontaviranomaiset voivat myös käyttää vesihuoltolaitoksiin ja kiinteistön omistajiin ja haltijoihin kohdistuvia pakkokeinoja, mutta kuntaan kohdistuvan kiellon tai määräyksen voi antaa vain elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (VHL 29 §:n 2 mom.).

Vesihuoltolain mukaisena erityisenä valvontaviranomaisena toimii VHL 4 §:n 3 momentin nojalla myös kuluttaja-asiamies, joka valvoo vesihuollon ja huleveden viemäroinnin sopimusten ehtojen lainmukaisuutta kuluttajansuojan kannalta. Tässä roolissa kuluttaja-asiamies muun muassa osallistuu yleisten toimitusehtojen laadintaan. Lisäksi kuluttaja-asiamiehellä on yleistöimivalta valvoa kuluttajansuojaa vesihuollossa ja huleveden viemäroinnissä.

Kilpailu- ja kuluttajavirastoa ei ole vesihuoltolaissa mainittu, mutta se valvoo kilpailuneutraliteetin toteutumista ja sitä, että vesihuoltolaitokset eivät käytä määräävää markkina-asemaansa hyväksi kilpailulaissa kielletyllä tavalla. Sen tehtävänä on selvittää kilpailunrajoituksia ja niiden vaikutuksia ja ryhtyä tarvittaessa toimenpiteisiin kilpailunrajoituksen tai sen vahingollisten vaikutusten poistamiseksi.

11.3 Pakkokeinot

Vesihuoltolaki sisältää tavanomaiset hallintopakkosäännökset, joiden mukaan valvontaviranomaisilla on oikeus kieltää lainvastaisen toiminnan jatkaminen tai toistaminen sekä määrätä laiminlyöjä täyttämään velvollisuutensa (VHL 29 §). Kieltoa tai määräystä on mahdollista tehostaa VHL 30 §:n perusteella uhkasakolla, teettämisuhallalla tai keskeyttämisuhallalla. Määräysten kohteena voivat olla kiinteistön omistaja tai haltija, vesihuoltolaitos tai kunta. Kuntaan kohdistuvan määräyksen voi siis kuitenkin antaa vain elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

Ennen VHL 29 §:ssä tarkoitettua kiellon tai määräyksen antamista valvontaviranomaisen on mahdollisuuksien mukana pyrittävä pykälän 3 momentin nojalla neuvottelemaan vesihuoltolakiä tai sen nojalla annettu säännöstä rikkoneen kanssa. Vasta jos lainvastaista tilannetta ei saada neuvottelujen avulla oikaistua, on määräyksen antaminen ajankohtaista. Mahdollisen määräyksen kohteelle tulee varata tilaisuus tulla kuulluksi hallintolain (434/2003) 34 §:n mukaisesti. Mahdollisuuksia neuvotteluun ei luonnollisesti ole ennen kiellon tai määräyksen antamista, jos esimerkiksi ihmisten terveyden vaarantumisen edellyttää kiireellisiin hallintopakkotoimiin ryhtymistä.

VHL 29 §:n mukainen määräys voidaan kohdentaa esimerkiksi kuntaan, joka on laiminlyönyt ryhtymisen VHL 6 §:n 2 momentin mukaisiin toimenpiteisiin vesihuollon järjestämiseksi. Vastaavasti vesihuoltolaitos voidaan määrätä täyttämään vesihuoltolakiin perustuvat tehtävänsä ja kiinteistön omistaja tai haltija liittämään kiinteistö laitoksen verkostoon.

11.4 Vireillepano-oikeus

VHL 31 §:n nojalla asianosaisella tai yleistä etua valvovalla viranomaisella on oikeus panna vireille VHL 6 §:n 2 momentissa tarkoitettua kunnan järjestämisvelvollisuutta koskeva asia. Asianosaisia ovat ennen kaikkea kiinteistöjen omistajat ja haltijat. Vireillepano-oikeus on rajattu kunnan vesihuollon järjestämisvelvollisuuden laiminlyöntiin. Vesihuollon järjestäminen on ensimmäinen vaihe alueen saattamiseksi vesihuoltolaitoksen palvelujen piiriin, minkä takia mahdollisuus siihen vetoamiseen on kiinteistönomistajan näkökulmasta tärkeä.

Vireillepano on VHL 31 §:n mukaan tehtävä kirjallisesti, joten esimerkiksi pelkkä tiedon toimittaminen suullisesti viranomaiselle ei ole riittävää. Tosin viranomainen voi itse päättää, ryhtyykö se toimenpiteisiin muun kuin kirjallisen vireillepanon kautta saadun tiedon perusteella.

12 Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Vesihuoltolain voimaantulosta ja siirtymäsäännöksistä säädetään VHL 37 ja 38 §:ssä. Näillä pykälillä ei ole enää nykyisin merkitystä. Sen sijaan laki vesihuoltolain muuttamisesta (681/2014) sisälsi useita siirtymäsäännöksiä, jotka vaikuttavat 1.9.2014 voimaan tulleiden vesihuoltolain muutosten ajalliseen soveltamiseen.

12.1 Vuonna 2014 tehtyjen muutosten voimaantulo

Vesihuoltolakiin lailla vesihuoltolain muuttamisesta (681/2014) tehdyt muutokset tulivat voimaan 1.9.2014. VHL 20 d § vesihuollon tietojärjestelmästä tulee kuitenkin voimaan 1.1.2016, jolloin tietojärjestelmä otetaan myös viimeistään käyttöön.

12.2 Siirtymäsäännökset 2014

Vesihuoltolakiin vuonna 2014 tehdyt muutokset tulivat velvoittaviksi välittömästi niiden voimaantulosta 1.9.2014 lähtien, ellei siirtymäsäännöksistä muuta johdu. Vesihuoltolaitosten taloushallintosäännösten soveltamisessa on kuitenkin syytä ottaa huomioon, että muutokset tulivat voimaan kesken tilikautta. VHL 20 d § vesihuollon tietojärjestelmästä tulee voimaan vuoden 2016 alusta, ja lisäksi siirtymäsäännöksissä määritellään osalle muutoksista erityisiä siirtymäaikoja.

Vesihuoltolaitos huolehtii ennen 1.9.2014 voimassa olleen VHL 8 §:n mukaisesti hyväksytyllä toiminta-alueella huleveden viemäroinnistä hyväksymispäätöksen mukaisesti siihen saakka, kunnes kunta tekee 17 a §:ssä tarkoitetun päätöksen huleveden viemäroinnistä. Koska aikaisemman VHL 8 §:n ja VHL 17 a §:n mukaisella päätöksellä huleveden viemäroinnistä ei ole laitoksen huolehtimisvelvollisuuksien kannalta eroa, ei VHL 17 a §:n mukaisen päätöksen tekemiselle ole määritelty takarajaa.

Ennen 1.9.2014 hyväksytyllä vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella, jossa laitos on ryhtynyt toimenpiteisiin vesihuollosta huolehtimiseksi, kiinteistön liittämismuutoksen laitos on sijoitettava ja viemäriin määrätty vuoden 2018 loppuun asti aikaisemman VHL 10 §:n mukaisesti. Siten tällaisella toiminta-alueella liittämismuutoksen lievennys taajaman ulkopuolella tulee voimaan neljän vuoden siirtymäajan jälkeen.

VHL 10 §:ään liittyvän siirtymäsääntelyn soveltamisen edellytyksenä on ensinnäkin, että toiminta-alue on hyväksytty ennen vesihuoltolain 1.9.2014 voimaan tulleita muutoksia. Toiseksi laitoksen on tullut ryhtyä toimenpiteisiin vesihuollosta huolehtimiseksi toiminta-alueella. Myös toimenpiteisiin ryhtymisen on tullut tapahtua ennen 1.9.2014. Siirtymäsäännöksellä on haluttu varmistaa, että vesihuoltolaitoksen toimintamahdollisuudet säilyvät, jos laitos on ryhtynyt huolehtimaan toimialueen vesihuollosta pystymättä ennakoimaan liittämismuutoksen muuttamista. Jos laitos ryhtyy toimenpiteisiin vesihuollosta huolehtimiseksi 1.9.2014 jälkeen, sovelletaan liittämismuutoksen arviointiin nykyistä VHL 10 §:ää.

Kuten aikaisemmin on tullut ilmi, muodostavat vesihuoltoverkoston rakentamistoimenpiteet selväpiirteisen rajan VHL 10 §:ään liittyvän siirtymäsääntelyn soveltamiselle. Siirtymäsääntely tulee maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnön (MmVM 6/2014 vp) mukaan sovellettavaksi myös silloin, kun suunnittelu on jo edennyt pitkälle ja verkostojen rakentaminen on alkamassa. Rakentamistoimenpiteiden aloittamiseen voidaan rinnastaa se, että vesihuoltolaitos on tehnyt rakennusurakoitsijan kanssa sopimuksen. Käytännössä raha- tai maksuliikennettä koskevan velvoitteen olisi tullut tavalla tai toisella alkaa tai se olisi sopimuksen perusteella tullut mahdollistua.

Kunnan tulee esittää ennen 1.9.2014 hyväksytyt vesihuoltolaitosten toiminta-alueet, niillä sijaitsevat taajamat sekä vesijohtoverkoston ja jätevesiviemäriverkoston piiriin saatettavat alueet kartalla VHL 8 §:n 4 momentissa tarkoitetulla tavalla viimeistään vuoden 2016 lopussa.

Vesihuoltolaitoksen tulee saattaa tiedot verkostojen sijainnista sähköiseen muotoon VHL 15 §:n 1 momentin mukaisesti vuoden 2016 loppuun mennessä. Samoin vesihuoltolaitoksella tulee olla 15 a §:n 2 momentissa tarkoitettu suunnitelma häiriötilanteisiin varautumisesta viimeistään 31.12.2016.

Liite

Vesihuoltolaki 119/2001 ajantasaistettuna 1.9.2014 voimaantulleilla muutoksilla (laki vesihuoltolain muuttamisesta 681/2014)

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Tavoite

Tämän lain tavoitteena on turvata sellainen vesihuolto, että kohtuullisin kustannuksin on saatavissa riittävästi terveydellisesti ja muutoinkin moitteetonta talousvettä sekä terveyden- ja ympäristönsuojelun kannalta asianmukainen viemäröinti.

2 § (22.8.2014/681)

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan asutuksen vesihuoltoon sekä, jollei toisin säädetä, asutukseen vesihuollon kannalta rinnastuvan elinkeino- ja vapaa-ajantoiminnan vesihuoltoon.

Tätä lakia sovelletaan myös rakennetulla alueella maan pinnalle, rakennuksen katolle tai muulle pinnalle kertyvän sade- tai sula-misveden (hulevesi) viemäröintiin siltä osin kuin vesihuoltolaitos siitä huolehtii. Mitä tässä laissa säädetään hulevesistä, koskee lisäksi perustusten kuivatusvesiä.

3 § (22.8.2014/681)

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) vesihuollolla veden johtamista, käsittelyä ja toimittamista talousvetenä käytettäväksi sekä jäteveden poisjohtamista ja käsittelyä;

2) talousvedellä ihmisten käyttöön tarkoitettua vettä sen mukaan kuin siitä terveydensuojelulaissa (763/1994) säädetään;

3) vesihuoltolaitoksella laitosta, joka huolehtii yhdyskunnan vesihuollosta kunnan hyväksymällä toiminta-alueella;

4) asiakkaalla kiinteistön omistajaa tai haltijaa taikka muuta, joka tekee vesihuoltolaitoksen kanssa sopimuksen kiinteistön liittämiseksi laitoksen verkostoon tai laitoksen palvelujen toimittamisesta ja käyttämisestä;

5) kuluttajalla kuluttajansuojalain (38/1978) 1 luvun 4 §:ssä tarkoitettua henkilöä, joka tekee vesihuoltolaitoksen kanssa tässä laissa tarkoitetun sopimuksen;

6) yleisillä toimitusehdoilla vesihuoltolaitoksen verkostoon liittämiseksi sekä laitoksen palvelujen toimittamisesta ja käyttämisestä tehtäviin sopimuksiin liitettäviä yleisiä ehtoja;

7) huleveden viemäröinnillä huleveden ja perustusten kuivatusveden poisjohtamista vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäriä ja käsittelyä;

8) taajamalla aluetta, jolla asuu vähintään 200 asukasta toisiaan lähellä olevissa rakennuksissa.

4 § (22.8.2014/681)

Viranomaiset

Tämän lain toimeenpanon yleinen ohjaus ja seuranta kuuluvat maa- ja metsätalousministeriölle.

Tämän lain mukaisia valvontaviranomaisia ovat toimialoillaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus sekä kunnan terveyden- suojeluviranomainen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen.

Kuluttaja-asiamies valvoo 5 luvussa tarkoitettujen sopimusten ehtojen lainmukaisuutta kuluttajansuojan kannalta.

2 luku

Vesihuollon kehittäminen ja järjestäminen

5 § (22.8.2014/681)

Vesihuollon yleinen kehittäminen

Kunnan tulee kehittää vesihuoltoa alueellaan yhdyskuntakehitystä vastaavasti tämän lain tavoitteiden toteuttamiseksi yhteistyössä alueensa vesihuoltolaitosten, laitoksille vettä toimittavien ja niiden jätevesiä käsittelevien sekä muiden kuntien kanssa sekä osallistua vesihuollon alueelliseen yleissuunnitteluun.

6 §

Vesihuollon järjestäminen

Kiinteistön omistaja tai haltija vastaa kiinteistönsä vesihuollosta sen mukaan kuin tässä laissa ja muussa laissa säädetään.

Jos suurehkon asukasjoukon tarve taikka terveydelliset tai ympäristönsuojelulliset syyt sitä vaativat, kunnan tulee huolehtia siitä, että ryhdytään toimenpiteisiin tarvetta vastaavan vesihuoltolaitoksen perustamiseksi, vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen laajentamiseksi tai muun tarpeellisen vesihuollon palvelun saatavuuden turvaamiseksi.

Ennen 2 momentissa tarkoitettuihin toimenpiteisiin ryhtymistä kunnan on varattava alueen kiinteistöjen omistajille ja haltijoille tilaisuus tulla kuulluiksi.

7 § (22.8.2014/681)

Vesihuoltolaitosten toiminta-alueet

Kunnan alueella vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden tulee kattaa alueet, joilla kiinteistöjen liittäminen vesihuoltolaitoksen vesijohtoon tai jätevesiviemäriin on tarpeen toteutuneen tai suunnitellun yhdyskuntakehityksen vuoksi.

8 § (22.8.2014/681)

Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksyminen

Kunta hyväksyy vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen ja tarvittaessa muuttaa hyväksyttyä toiminta-aluetta vesihuollosta huolehtimiseen soveltuvan laitoksen esityksestä tai, jos laitos ei tällaista esitystä ole tehnyt, laitosta kuultuaan. Ennen toiminta-alueen hyväksymistä tai muuttamista asiasta on tiedotettava riittävässä laajuudessa sekä varattava valvontaviranomaisille mahdollisuus antaa lausunto ja alueen kiinteistöjen omistajille ja haltijoille tilaisuus tulla kuulluiksi.

Toiminta-alueen tulee olla sellainen, että:

1) vesihuoltolaitos kykenee huolehtimaan vastuullaan olevasta vesihuollosta taloudellisesti ja asianmukaisesti; ja

2) vesihuollon kustannusten kattamiseksi perittävät vesihuollon maksut muodostuvat kohtuullisiksi ja tasapuolisiksi.

Hyväksyessään toiminta-alueen kunnan tulee toiminta-alueen eri osien vesihuollon tarpeet huomioon ottaen määrittää alueet, jotka on saatettava vesihuoltolaitoksen vesijohtoverkoston piiriin, sekä alueet, jotka on saatettava laitoksen jätevesiviemäriverkoston piiriin. Hyväksymispäätöksen yhteydessä on myös asetettava tavoitteellinen yhdyskuntakehityksen tarpeita vastaava aikataulu toiminta-alueen eri osien saattamiselle verkostojen piiriin.

Toiminta-alue, sillä sijaitsevat taajamat sekä vesijohtoverkoston ja jätevesiviemäriverkoston piiriin saatettavat alueet esitetään kartalla, jonka on oltava yleisesti saatavilla tietoverkossa. Toiminta-alueen hyväksymisestä on tiedotettava riittävässä laajuudessa.

8 a § (22.8.2014/681)

Vesihuollon turvaaminen toiminta-aluetta supistettaessa

Tehdessään päätöksen vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen supistamisesta kunnan on samalla päätettävä, miten vesihuolto turvataan niillä laitoksen verkostoihin liitetyillä kiinteistöillä, jotka jäävät toiminta-alueen ulkopuolelle.

9 §

Vesihuollosta huolehtiminen

Vesihuoltolaitos huolehtii toiminta-alueellaan vesihuollosta yhdyskuntakehityksen tarpeita vastaavasti 8 §:ssä tarkoitetun toiminta-alueen hyväksymispäätöksen mukaisesti.

3 luku

Liittäminen vesihuoltolaitoksen verkostoon ja vesihuollon hoitaminen

10 § (22.8.2014/681)

Kiinteistön liittäminen vesihuoltolaitoksen verkostoon

Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella oleva kiinteistö on liitettävä laitoksen vesijohtoon ja jätevesiviemäriin.

Taajaman ulkopuolella kiinteistöä ei kuitenkaan tarvitse liittää vesihuoltolaitoksen vesijohtoon, jos:

1) kiinteistön vesihuoltolaitteisto on rakennettu ennen vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksymistä; ja

2) kiinteistöllä on käytettävissä riittävästi terveydensuojelulaissa säädetty laatuvaatimukset täyttävää talousvettä.

Taajaman ulkopuolella kiinteistöä ei tarvitse liittää vesihuoltolaitoksen jätevesiviemäriin, jos:

1) kiinteistön vesihuoltolaitteisto on rakennettu ennen vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksymistä ja jätevesien johtamisessa ja käsittelyssä noudatetaan, mitä ympäristönsuojelulaissa (527/2014) säädetään; tai

2) kiinteistöllä ei ole vesikäymälää ja sen jätevesien johtamisessa ja käsittelyssä noudatetaan, mitä ympäristönsuojelulaissa säädetään.

Edellä 1 momentissa säädetyn estämättä vesihuoltolaitos saa kieltäytyä liittämästä laitoksen vesijohtoon tai jätevesiviemäriin kiinteistöä, jonka vedenkulutus tai jolta jätevesiviemäriin johdettavan jäteveden laatu tai määrä vaikeuttaisi laitoksen toimintaa tai laitoksen edellytyksiä huolehtia tyydyttävästi muiden kiinteistöjen vesihuollosta.

11 § (22.8.2014/681)

Liittämisvelvollisuudesta vapauttaminen

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen myöntää hakemuksesta toistaiseksi voimassa olevan tai määräaikaisen vapautuksen 10 §:ssä tarkoitetusta kiinteistön liittämisvelvollisuudesta tässä pykälässä säädetyn perusteiden. Ennen vapautuksen myöntämistä vesihuoltolaitokselle ja kiinteistön omistajalle tai haltijalle on varattava tilaisuus tulla kuulluiksi. Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on pyydettävä vapauttamisesta kunnan terveydensuojeluviranomaisen lausunto.

Vapautus liittämismuutoksen myöntäminen, jos:

1) liittäminen verkostoon muodostuisi kiinteistön omistajalle tai haltijalle kohtuuttomaksi, kun otetaan huomioon kiinteistön vesihuoltolaitteiston rakentamisesta aiheutuneet kustannukset, liittämisen aiheuttamat kustannukset, vesihuoltolaitoksen palvelujen vähäinen tarve tai muu vastaava erityinen syy; ja

2) vapauttaminen ei vaaranna vesihuollon taloudellista ja asianmukaista hoitamista vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella.

Edellä 2 momentissa säädetyn lisäksi edellytyksenä vesijohtoon liittämismuutoksesta vapauttamiselle on, että kiinteistöllä on käytettävissä riittävästi vaatimukset täyttävää talousvettä. Edellytyksenä jätevesiviemäriin liittämismuutoksesta vapauttamiselle on 2 momentissa säädetyn lisäksi, että kiinteistön jätevesien johtaminen ja käsittely voidaan järjestää ympäristönsuojelulaissa säädettyjen vaatimusten mukaisesti.

12 § (22.8.2014/681)

Liittämiskohdat

Vesihuoltolaitoksen tulee määrätä jokaista verkostoonsa liitettävää kiinteistöä varten liittämiskohdat, joiden tulee sijaita kiinteistön välittömässä läheisyydessä. Liittämiskohtien sijainnin takia kiinteistön liittämisen laitoksen verkostoon ei saa aiheutua kiinteistön omistajalle tai haltijalle kohtuuttomia kustannuksia.

13 §

Vesihuoltolaitteistojen suunnittelu, rakentaminen, kunnossapito ja käyttö

Vesihuoltolaitoksen verkostoon liitettävän kiinteistön omistaja tai haltija vastaa kiinteistön vesihuoltolaitteistosta liittämiskohdan saakka. Laitteisto tulee suunnitella, sijoittaa ja rakentaa niin, että se on yhteensopiva vesihuoltolaitoksen laitteiston kanssa. Kiinteistön vesihuoltolaitteisto tulee pitää sellaisessa kunnossa ja sitä tulee käyttää siten, että siitä ei aiheudu vaaraa tai haittaa vesihuoltolaitoksen laitteiston käytölle eikä terveydelle tai ympäristölle.

Vesihuoltolaitoksen verkostoon liitetyn kiinteistön omistajan ja haltijan tulee sopia, että vesihuoltolaitoksen edustaja tarkastaa laitoksen laitteistoon liitetyn tai liitettävän laitteiston laadun, kunnan ja toiminnan. Tarkastus on suoritettava siten, että siitä aiheutuu mahdollisimman vähän haittaa kiinteistön käytölle.

Kiinteistön vesihuoltolaitteiston ja vesihuoltolaitoksen laitteiston suunnittelusta, rakentamisesta, kunnossapidosta, käytöstä ja tarkkailusta on lisäksi voimassa, mitä niistä muussa laissa säädetään sekä mitä kiinteistön liittämisen sekä laitoksen palvelujen toimittamisesta ja käyttämisestä tehdyssä sopimuksessa on sovittu.

Alueella, jolla on voimassa tai laadittavana maankäyttö- ja rakennuslaissa tarkoitettu kaava, vesihuoltolaitoksen laitteistoja ei saa rakentaa siten, että kaavan laatiminen tai voimassa olevan kaavan toteuttaminen vaikeutuu.

14 §

Vesihuoltolaitoksen velvollisuus huolehtia talousveden laadusta

Vesihuoltolaitoksen tulee huolehtia siitä, että laitoksen toimittama talousvesi täyttää terveydensuojelulaissa säädetyt laatuvaatimukset.

15 § (22.8.2014/681)

Vesihuoltolaitoksen selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuus

Vesihuoltolaitoksen on oltava selvillä käyttämänsä raakaveden määrään tai laatuun kohdistuvista riskeistä sekä laitteistonsa kunnosta. Tässä tarkoituksessa vesihuoltolaitoksen on tarkkailtava käyttämänsä raakaveden määrää ja laatua, laitteistonsa kuntoa sekä vuotovesien määrää laitoksen vesijohto- ja viemäriverkostoissa. Tiedot verkostojen sijainnista on saatettava sähköiseen muotoon.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös laitosta, joka toimittaa vettä vesihuoltolaitokselle tai käsittelee vesihuoltolaitoksen jätevesiä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuudesta.

15 a § (22.8.2014/681)

Vesihuoltolaitoksen palvelujen turvaaminen häiriötilanteissa

Vesihuoltolaitos vastaa verkostoihinsa liitettyjen kiinteistöjen vesihuoltopalvelujen saatavuudesta häiriötilanteissa. Palvelujen turvaamiseksi laitoksen on oltava yhteistyössä muiden samaan verkostoon liitettyjen vesihuoltolaitosten, kunnan, kunnan valvontaviranomaisten, pelastusviranomaisten, sopimuskumppanien ja asiakkaiden kanssa.

Vesihuoltolaitos laatii ja pitää ajan tasalla suunnitelman häiriötilanteisiin varautumisesta sekä ryhtyy suunnitelman perusteella tarvittaviin toimenpiteisiin. Laitos toimittaa suunnitelman valvontaviranomaisille, pelastusviranomaiselle ja kunnalle.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, koskee myös laitosta, joka toimittaa vettä vesihuoltolaitokselle tai käsittelee vesihuoltolaitoksen jätevesiä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä perusteista, joiden mukaan vesihuoltolaitos suunnittelee varautumista häiriötilanteisiin.

Vesihuoltolaitoksen ja asiakkaan on pyydettäessä annettava toisilleen vesihuoltolaitoksen verkostoon liittämisen sekä vesihuollon hoitamisen kannalta tarpeelliset tiedot.

Vesihuoltolaitoksen tulee tiedottaa riittävästi laitoksen toimittaman talousveden laadusta ja jäteveden puhdistuksen tasosta sekä siitä, miten vesihuollosta perittävät maksut muodostuvat.

Tietojen saamiseen vesihuoltolaitoksen asiakirjoista, jotka sisältävät raaka- tai talousveden laatua ja määrää tai jäteveden käsittelyä ja johtamista koskevia ympäristötietoja, sekä velvollisuuteen edistää tällaisten ympäristötietojen saantia, sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään. (28.1.2005/54)

Vesihuoltolaitoksen päätöksestä, jolla on ratkaistu tiedonsaantia asiakirjasta koskeva asia, saa valittaa hallintolainkäyttölain (586/1996) 12 §:ssä tarkoitetulle toimivaltaiselle hallintotuomioistuimelle siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. (28.1.2005/54)

Vesihuoltolaitoksen edustajalla on oikeus tarvittaessa liikkua asiakkaan kiinteistöllä ja suorittaa siellä laitoksen vesihuoltolaitteiston rakentamisen, kunnossapidon ja käytön kannalta tarpeellisia toimenpiteitä. Jollei erityisistä syistä muuta johdu, liikkumisesta ja toimenpiteistä on etukäteen ilmoitettava kiinteistön omistajalle tai haltijalle.

Vesihuoltolaitoksen on huolehdittava siitä, että asiakkaan kiinteistöllä liikkumisesta ja siellä suoritettavista toimenpiteistä aiheutuu mahdollisimman vähän haittaa tai vahinkoa kiinteistölle tai sen käytölle. Vesihuoltolaitoksen on korvattava aiheuttamansa haitta ja vahinko.

Käyttö- ja omistusoikeuden saamisesta vesihuollossa tarvittavia rakennuksia, laitteita ja rakennelmia varten tarpeellisiin alueisiin säädetään erikseen. Vesilaissa (264/1961) säädetään oikeudesta pohjaveden ottamiseen ja veden johtamiseen sekä tutkimuksista, jotka ovat tarpeellisia vesilaissa tarkoitetun toimenpiteen toteuttamismahdollisuuksien selvittämiseksi.

Vesil 264/1961 on kumottu L:lla 587/2011.

Kunta voi päättää vesihuoltolaitoksen kanssa neuvoteltuaan, että laitos huolehtii päätöksessä määriteltävällä alueella huleveden viemäroinnistä yhdyskuntakehityksen tarpeita vastaavasti. Viemärointi on osa maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 103 b §:ssä tarkoitettua hulevesien hallintaa.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun päätöksen edellytyksenä on, että:

- 1) vesihuoltolaitos kykenee huolehtimaan huleveden viemäroinnistä taloudellisesti ja asianmukaisesti; ja
- 2) viemäroinnin kustannusten kattamiseksi perittävät maksut muodostuvat kohtuullisiksi ja tasapuolisiksi.

Lisäksi 1 momentissa tarkoitetun päätöksen edellytyksenä on, että kunta ja laitos ovat sopineet huleveden viemäroinnistä tai, jos tällaista sopimusta ei ole, hulevedet viemäroidään päätöksessä tarkoitetulla alueella maankäyttö- ja rakennuslain mukaisen asemakaavan, hulevesisuunnitelman, katusuunnitelman tai yleisen alueen suunnitelman mukaisesti.

Päätökseen on liitettävä kartta, jossa esitetään alueet, joilla on vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäriverkosto, sekä alueet, joille verkosto rakennetaan.

Kunnan päättämällä vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäroinnin alueella oleva kiinteistö on liitettävä laitoksen hulevesiviemäriin.

Edellä 1 momentissa säädetyn estämättä vesihuoltolaitos saa kieltäytyä liittämästä laitoksen hulevesiviemäriin kiinteistöä, jolta viemäriin johdettavan huleveden laatu tai määrä vaikeuttaisi laitoksen toimintaa tai laitoksen edellytyksiä huolehtia tyydyttävästi muiden kiinteistöjen huleveden viemäroinnistä.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen myöntää hakemuksesta kiinteistölle toistaiseksi voimassa olevan tai määräaikaisen vapautuksen 17 b §:ssä tarkoitetusta liittämismahdollisuudesta hulevesiviemäriin. Ennen vapautuksen myöntämistä vesihuoltolaitokselle ja kiinteistön omistajalle tai haltijalle on varattava tilaisuus tulla kuulluiksi.

Vapautus liittämisvelvollisuudesta hulevesiviemäriin on myönnettävä, jos:

1) liittäminen hulevesiviemäriin muodostuisi kiinteistön omistajalle tai haltijalle kohtuuttomaksi, kun otetaan huomioon kiinteistön hulevesien hallinnasta aiheutuneet kustannukset, liittamisesta aiheutuvat kustannukset, vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäröinnin vähäinen tarve tai muu vastaava erityinen syy;

2) vapauttaminen ei vaaranna huleveden viemäröinnin taloudellista ja asianmukaista hoitamista 17 a §:ssä tarkoitetulla vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäröinnin alueella; ja

3) liittamisesta vapautettavan kiinteistön hulevesi voidaan poistaa muutoin asianmukaisesti.

17 d § (22.8.2014/681)

Kielto johtaa kiinteistön hulevesiä jätevesiviemäriin

Kiinteistöltä ei saa johtaa vesihuoltolaitoksen jätevesiviemäriin hulevesiä.

Jos kiinteistön hulevesiä ei poisteta kiinteistöltä muulla tavalla, kiinteistö voidaan kuitenkin liittää jätevesiviemäriin huleveden poisjohtamiseksi, jos:

1) jätevesiviemäri on rakennettu ennen vuotta 2015 ja se on mitoitettu myös huleveden poisjohtamiseen;

2) alueella ei ole huleveden viemäriverkostoa, johon kiinteistö voidaan liittää; ja

3) vesihuoltolaitos kykenee huolehtimaan jätevesiviemäriin johdettavasta hulevedestä taloudellisesti ja asianmukaisesti.

17 e § (22.8.2014/681)

Muut säännökset huleveden viemäröinnin hoitamisesta

Vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäröinnin hoitamisessa on noudatettava lisäksi, mitä 12, 13, 16 ja 17 §:ssä säädetään.

4 luku

Vesihuoltolaitoksen taloushallinto (22.8.2014/681)

18 §

Maksujen yleiset perusteet

Vesihuollon ja huleveden viemäröinnin maksujen tulee olla sellaiset, että pitkällä aikavälillä voidaan kattaa vesihuoltolaitoksen uus- ja korjausinvestoinnit ja kustannukset. Maksuihin saa sisältyä enintään kohtuullinen tuotto pääomalle. (22.8.2014/681)

Maksujen tulee olla kohtuulliset ja tasapuoliset. Maksun suuruudessa voidaan ottaa huomioon tarve säädellä veden kulutusta, veden erityinen käyttötarkoitus taikka jäteveden poikkeuksellinen laatu tai määrä. Maksujen tulee tarpeen mukaan olla sellaiset, että ne edistävät veden säästäväistä käyttöä ja jäteveden määrän vähentämistä sekä ehkäisevät haitallisten aineiden johtamista viemäriin.

Vesihuoltoa voidaan tukea kunnan, valtion ja Euroopan yhteisön varoista. Tuki on otettava huomioon kustannuksia 1 momentin mukaisesti katettaessa. Vesihuollon tukemisesta on lisäksi voimassa, mitä siitä erikseen säädetään.

19 § (22.8.2014/681)

Maksut

Vesihuoltolaitoksen tulee periä vesihuollosta käyttömaksua. Käyttömaksu peritään kiinteistön käyttämän veden ja poisjohdettavan jäteveden määrän ja laadun perusteella. Vesihuoltolaitos voi periä käyttömaksua myös huleveden viemäröinnistä.

Lisäksi laitos voi periä liittymismaksua ja perusmaksua sekä muita maksuja laitoksen toimittamista palveluista. Nämä maksut ovat eri alueilla erisuuruisia, jos tämä on tarpeen kustannusten oikean kohdentamisen tai aiheuttamisperiaatteen toteuttamisen vuoksi taikka muusta vastaavasta syystä. Liittymismaksun suuruudessa voidaan ottaa huomioon myös kiinteistön käyttötarkoitus.

19 a § (22.8.2014/681)

Korvaus yleisten alueiden huleveden viemäröinnistä

Vesihuoltolaitos perii kunnalta kustannuksia vastaavan korvauksen yleisiltä alueilta vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäriin johdettavan huleveden viemäröinnistä.

20 § (22.8.2014/681)

Vesihuollon eriyttäminen kirjanpidossa

Kunnan tai yrityksen tulee kirjanpidossaan eriyttää vesihuolto muista toiminnoista. Vesihuollolle on tilikausittain laadittava tase, tuloslaskelma ja rahoituslaskelma sekä esitettävä niiden liitteenä olevat tiedot. Tase ja tuloslaskelma on laadittava kirjanpitolain (1336/1997) säännösten mukaisesti.

Mitä 1 momentissa säädetään vesihuollon eriyttämisestä, sovelletaan myös 17 a §:ssä tarkoitettuun huleveden viemäröintiin.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, koskee myös laitosta, joka toimittaa vettä vesihuoltolaitokselle tai käsittelee vesihuoltolaitoksen jätevesiä tai hulevesiä.

20 a § (22.8.2014/681)

Vesihuoltolaitoksen toimintakertomus

Vesihuoltolaitoksen on laadittava kirjanpitolaissa tarkoitettu toimintakertomus. Siinä tulee esittää ymmärrettävässä muodossa tämän lain 20 §:ssä tarkoitettut tilinpäätöstiedot sekä tiedot vesihuollon hintatasoa, tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavista tunnusluvuista.

Toimintakertomuksessa tulee esittää 1 momentissa tarkoitettut tiedot myös 17 a §:n mukaisesta huleveden viemäroinnistä.

Toimintakertomuksen sisällöstä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

20 b § (22.8.2014/681)

Tilinpäätöstietojen ja toimintakertomuksen tarkastaminen

Tilintarkastajien tulee tarkastaa 20 §:ssä tarkoitettut tilinpäätöstiedot ja 20 a §:ssä tarkoitettu toimintakertomus osana kunnan tai vesihuoltolaitoksen lakisääteistä tilintarkastusta.

20 c § (22.8.2014/681)

Tilinpäätöstietojen, toimintakertomuksen, toimitusehtojen ja tunnuslukujen julkistaminen

Vesihuoltolaitoksen tulee julkistaa tietoverkossa 20 §:ssä tarkoitettut tilinpäätöstiedot ja 20 a §:ssä tarkoitettu toimintakertomus. Lisäksi laitoksen tulee julkistaa tietoverkossa vesihuollon toimitusehdot ja hinnoitteluperusteet sekä vesihuollon hintatasoa, tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavat tunnusluvut.

20 d § (22.8.2014/681)

Vesihuollon tietojärjestelmä

Suomen ympäristökeskus ylläpitää vesihuollon tietojärjestelmää yhteistyössä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kanssa.

Vesihuoltolaitos toimittaa vesihuollon tietojärjestelmään vesihuoltopalvelujensa hinnat ja niiden määräytymisperusteet sekä tiedot, joita tarvitaan vesihuollon tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavien tunnuslukujen laskemiseksi.

Mitä 2 momentissa säädetään vesihuoltolaitoksista, koskee myös laitosta, joka toimittaa vettä vesihuoltolaitokselle tai käsittelee vesihuoltolaitoksen jätevesiä.

Vesihuollon tietojärjestelmästä ja siihen toimitettavista tiedoista voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

L:lla 681/2014 lisätty 20 d § tulee voimaan 1.1.2016.

5 luku

Sopimukset vesihuollosta ja huleveden viemäroinnistä (22.8.2014/681)

21 §

Sopimuksen tekeminen

Sopimus kiinteistön liittämistä vesihuoltolaitoksen verkostoon taikka laitoksen palvelujen toimittamisesta ja käyttämisestä on tehtävä kirjallisesti tai sähköisesti siten, että sopimuksen sisältöä ei voida yksipuolisesti muuntaa ja että sopimus säilyy kummankin osapuolen saatavilla.

22 § (22.8.2014/681)

Vesihuollon ja huleveden viemäroinnin yleiset toimitusehdot

Vesihuollon ja huleveden viemäroinnin yleiset toimitusehdot on laadittava siten, että ne ovat kohtuulliset ja tasapuoliset.

23 §

Sopimusehtojen muuttaminen

Vesihuoltolaitos saa muuttaa 21 §:ssä tarkoitettun sopimuksen mukaisia maksuja ja muita sopimuksen ehtoja vain:

- 1) sopimusehdoissa yksilöidyillä perusteilla edellyttäen, että sopimuksen sisältö ei kokonaisuutena olennaisesti muutu;
- 2) lainsäädännön muutoksen tai viranomaisen siihen perustuvan päätöksen perusteella;
- 3) muusta erityisestä syystä olosuhteiden olennaisesti muututtua.

Vesihuoltolaitoksella on lisäksi oikeus tehdä sopimusehtoihin vähäisiä muutoksia, joilla ei ole vaikutusta sopimuksen keskeiseen sisältöön.

Vesihuoltolaitoksen on hyvissä ajoin ennen sopimuksen muuttamista lähetettävä asiakkaalle ilmoitus siitä, miten ja mistä ajankohdasta maksut tai muut sopimusehdot muuttuvat sekä mikä on muutoksen peruste. Jos muutoksen perusteena on muu kuin lainsäädännön muutos tai viranomaisen siihen perustuva päätös, muutos saa tulla voimaan aikaisintaan kuukauden kuluttua ilmoituksen lähettämisestä.

24 §

Sopimuksen irtisanominen

Vesihuoltolaitos saa irtisanoa 21 §:ssä tarkoitetun sopimuksen verkostoon liittamisesta vain, jos sopimuksen pitäminen voimassa on kiinteistön vedenkulutuksen tai kiinteistöltä viemäriin johdettavan jäteveden, huleveden tai perustusten kuivatusveden laadun tai määrän olennaisen muuttumisen vuoksi kohtuutonta.

Asiakas saa irtisanoa 21 §:ssä tarkoitetun sopimuksen verkostoon liittamisesta vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella vain, jos kiinteistölle on myönnetty vapautus liittamisvelvollisuudesta 11 §:n perusteella.

Vesihuoltolaitos saa irtisanoa 21 §:ssä tarkoitetun sopimuksen vesihuoltolaitoksen palvelujen toimittamisesta ja käyttämisestä vain, jos vesihuollon palvelu on keskeytetty 26 §:ssä säädettyillä perusteilla ja sopimuksen voimassa pitäminen on kohtuutonta.

Sen lisäksi, mitä 3 momentissa säädetään, vesihuoltolaitoksen palvelujen toimittamisesta ja käyttämisestä tehty sopimus saadaan irtisanoa, jos palvelun käytön edellytyksenä oleva sopimus verkostoon liittamisesta irtisanotaan 1 tai 2 momentissa säädettyillä perusteilla.

Sen estämättä, mitä 1 ja 3 momentissa säädetään, vesihuoltolaitos saa irtisanoa 21 §:ssä tarkoitetun sopimuksen verkostoon liittamisesta ja laitoksen palvelujen toimittamisesta ja käyttämisestä myös silloin, kun asiakkaan kiinteistö jää laitoksen toiminta-alueen supistamisen takia toiminta-alueen ulkopuolelle. Irtisanomisen edellytyksenä on, että vesihuoltolaitos tai kunta turvaa kiinteistön vesihuollon siten, että asiakkaalle ei aiheudu tästä ylimääräisiä kustannuksia. (22.8.2014/681)

6 luku

Keskeytys ja virhe

25 §

Pakottavuus

Tämän luvun säännöksistä ei saa sopimuksin poiketa kuluttajan vahingoksi. Jollei jäljempänä toisin säädetä, tämän luvun säännöksiä sovelletaan muutoin vesihuoltolaitoksen ja asiakkaan kesken vain, jos ei muuta ole sovittu.

26 §

Vesihuollon palvelun keskeyttäminen

Vesihuoltolaitos saa keskeyttää veden toimittamisen sekä jäteveden, huleveden ja perustusten kuivatusveden poisjohtamisen, jos asiakas on olennaisesti laiminlyönyt 19 §:ssä tarkoitettujen maksujen suorittamisen tai on muutoin olennaisesti rikkonut säädöksiin tai sopimukseen perustuvia velvoitteitaan.

Vesihuoltolaitos saa keskeyttää veden toimittamisen sekä jäteveden, huleveden ja perustusten kuivatusveden poisjohtamisen aikaisintaan viiden viikon kuluttua siitä, kun 1 momenttiin perustuvasta keskeyttämisen uhkasta on ensimmäisen kerran ilmoitettu asiakkaalle eikä laiminlyöntiä tai velvoitteiden rikkomista ole oikaistu ajoissa ennen ilmoitettua keskeyttämisaikankohtaa. Jos säädösten tai sopimuksen vastainen toiminta on omiaan aiheuttamaan välitöntä vaaraa tai huomattavaa haittaa laitoksen käytölle taikka terveydelle tai ympäristölle, veden toimittaminen sekä jäteveden, huleveden ja perustusten kuivatusveden poisjohtaminen saadaan keskeyttää välittömästi.

Jos 1 momentissa tarkoitettu maksun laiminlyönti aiheutuu kuluttajan maksuvaikeuksista, joihin hän on joutunut vakavan sairauden tai työttömyyden taikka muun niihin rinnastettavan erityisen seikan vuoksi pääasiassa omatta syyttään, ja asiakas on tällaisista maksuvaikeuksista ilmoittanut vesihuoltolaitokselle, veden toimittaminen sekä jäteveden, huleveden ja perustusten kuivatusveden poisjohtaminen saadaan keskeyttää aikaisintaan kymmenen viikon kuluttua siitä, kun keskeyttämisen uhkasta on ensimmäisen kerran ilmoitettu asiakkaalle.

27 § (22.8.2014/681)

Virhe ja hinnanalennus

Vesihuollossa tai huleveden viemäröinnissä on virhe, kun veden laatu tai toimitustapa tai vesihuoltolaitoksen palvelu ei vastaa sitä, mitä sopimuksen tai säädösten perusteella voidaan edellyttää. Vesihuollossa tai huleveden viemäröinnissä on virhe myös silloin, kun se on yhtäjaksoisesti tai toistuvasti keskeytynyt, jollei keskeytys aiheudu vesihuoltolaitoksen laitteiston tavanomaisesta korjaus- tai huoltotyöstä, joka kestää yhtäjaksoisesti alle 12 tuntia ja josta on ilmoitettu asiakkaalle etukäteen, tai jollei keskeytystä voida muutoin pitää keskeytyksen syy ja olosuhteet huomioon ottaen vähäisenä.

Virheenä ei pidetä sellaista vesihuoltolaitoksen palvelun häiriötä tai keskeytymistä, joka aiheutuu vesihuoltolaitoksen vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevasta esteestä, jota sen ei kohtuudella voida edellyttää ottavan huomioon toiminnassaan ja jonka seurauksia se ei kaikkea huolellisuutta noudattaen olisi voinut välttää tai voittaa.

Asiakkaalla on oikeus virhettä vastaavaan hinnanalennukseen. Vaatimus hinnanalennuksesta on esitettävä vesihuoltolaitokselle kohtuullisessa ajassa siitä, kun asiakas havaitsi virheen tai hänen olisi pitänyt se havaita.

Jos virhe perustuu vesihuollon yli 12 tunnin yhtäjaksoiseen keskeytykseen, hinnanalennuksen määrä on vähintään kaksi prosenttia asiakkaan vuotuisesta perus- ja käyttömaksusta. Vesihuoltolaitos vähentää hinnanalennuksen asiakkaan laskusta todettuaan vesihuollon yhtäjaksoisen keskeytyksen. Tässä momentissa säädetystä ei saa asutuksen vesihuollossa sopimuksin poiketa asiakkaan vahingoksi.

Vesihuoltolaitos on velvollinen korvaamaan vesihuollossa tai huleveden viemäröinnissä olevasta virheestä henkilölle taikka yksityiseen käyttöön tai kulutukseen tarkoitetulle ja vahinkoa kärsineen pääasiassa sellaiseen tarkoitukseen käyttämälle omaisuudelle aiheutuneen vahingon. Ennen vahingon ilmenemistä tehdyn sopimuksen ehto, joka rajoittaa vahinkoa kärsineen oikeutta korvaukseen tämän momentin nojalla, on mitätön. (22.8.2014/681)

Vesihuoltolaitos on velvollinen korvaamaan vesihuollossa tai huleveden viemäröinnissä olevasta virheestä asiakkaalle aiheutuvan taloudellisen vahingon. Välillisen vahingon vesihuoltolaitos on velvollinen korvaamaan vain, jos virhe tai vahinko aiheutuu huolimattomuudesta laitoksen puolella. (22.8.2014/681)

Välillisenä vahinkona pidetään:

- 1) ansionmenetystä, joka aiheutuu vesihuollossa olevasta virheestä tai siitä johtuvista toimenpiteistä;
- 2) vahinkoa, joka aiheutuu muuhun sopimukseen perustuvasta velvoitteesta;
- 3) vesihuollon palvelujen käyttöön perustuvan hyödyn olennaista menetystä, josta ei aiheudu suoranaista taloudellista vahinkoa, sekä muuta siihen rinnastettavaa olennaista haittaa;
- 4) muuta samankaltaista vaikeasti ennakoitavaa vahinkoa.

Jos 3 momentissa tarkoitettu vahinko aiheutuu muunlaisen vahingon rajoittamisesta, vahinkoa ei tältä osin pidetä välillisenä.

7 luku

Valvonta, hallintopakko ja muutoksenhaku

Valvontaviranomainen voi kieltää sitä, joka rikkoo tätä lakia tai sen nojalla annettua säännöstä, jatkamasta tai toistamasta säännöksen vastaista menettelyä taikka määrätä hänet täyttämään velvollisuutensa.

Kuntaan kohdistuvan kiellon tai määräyksen antaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. (22.12.2009/1488)

Ennen kiellon tai määräyksen antamista valvontaviranomaisen on mahdollisuuksien mukaan neuvoteltava tämän lain tai sen nojalla annettua säännöstä rikkoneen kanssa.

Valvontaviranomainen voi tehostaa 29 §:n nojalla antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella taikka että toiminta keskeytetään tai kielletään.

Uhkasakkoon, teettämisuhkaan ja keskeyttämisuhkaan sovelletaan muutoin, mitä uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään.

Jos kunta on laiminlyönyt 6 §:n 2 momentissa tarkoitetun velvollisuutensa eikä asia ole tullut vireille valvontaviranomaisen aloitteesta, asian voi panna kirjallisesti vireille se, jonka oikeutta tai etua asia saattaa koskea, sekä asiassa yleistä etua valvova viranomainen.

Muutosta valvontaviranomaisen tämän lain nojalla antamaan päätökseen sekä kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen 11 §:n nojalla antamaan päätökseen haetaan valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Hallinto-oikeuden päätökseen haetaan muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Kunnan viranomaisen 8 tai 17 a §:n nojalla antamaan päätökseen haetaan valittamalla muutosta siten kuin kuntalaissa (365/1995) säädetään. Valitusoikeus on myös valvontaviranomaisella. (22.8.2014/681)

Valitusoikeus on:

- 1) sillä, jonka etua tai oikeutta asia saattaa koskea;
- 2) kunnalla;
- 3) valvontaviranomaisella;
- 4) asiassa yleistä etua valvovalla viranomaisella.

Valvontaviranomaisella on lisäksi oikeus valittaa sellaisesta päätöksestä, jolla hallinto-oikeus on muuttanut sen tekemää päätöstä tai kumonnut päätöksen.

Vesihuoltolaitoksen ja sen asiakkaan välinen kiinteistön vesihuoltoa koskeva riita-asia käsitellään käräjäoikeudessa. Oikeuspaikasta säädetään tarkemmin erikseen.

8 luku Erinäisiä säännöksiä

35 § Salassapitovelvollisuus

Tämän lain mukaista tehtävää suorittavan salassapitovelvollisuuteen sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä saa tämän lain mukaisia tehtäviä suoritettaessa saatuja tietoja yksityisen tai yhteisön taloudellisesta asemasta, liike- tai ammattisalaisuudesta taikka yksityisen henkilökohtaisista oloista luovuttaa:

- 1) valvontaviranomaiselle tämän lain mukaisten tehtävien suorittamista varten;
- 2) rikoksen selvittämiseksi syyttäjä- ja poliisiviranomaiselle.

36 § Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

- 1) 12 §:ssä tarkoitetun liittämiskohdan enimmäisetäisyydestä kiinteistön rajasta tai liitettävän kiinteistön lähimmästä rakennuksesta;
- 2) raakaveden laatuvaatimuksista, tarkkailuvelvollisuuksien toteuttamisesta ja tarkkailutietojen toimittamisesta sekä muiden tämän lain mukaisten tehtävien hoitamisessa kertyvien tietojen toimittamisesta;
- 3) 18 §:ssä tarkoitetuista maksujen määräytymisen yleisistä perusteista;
- 4) tämän lain täytäntöönpanosta.

37 § Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2001.

Lain 20 §:n säännöksiä kunnallisen vesihuoltolaitoksen kirjanpidosta sovelletaan kuitenkin ensimmäisen kerran siltä tilikaudelta, joka alkaa 1 päivänä tammikuuta 2002 tai sen jälkeen.

Tällä lailla kumotaan yleisistä vesi- ja viemärlaitoksista 23 päivänä joulukuuta 1977 annettu laki (982/1977) sekä jätevesimaksusta 13 päivänä heinäkuuta 1973 annettu laki (610/1973) niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Yleisestä viemäristä ja eräiltä teollisuudenaloilta vesiin johdettavien jätevesien sekä teollisuudesta yleiseen viemäriin johdettavien jätevesien käsittelystä annettu valtioneuvoston päätös (365/1994) jää kuitenkin voimaan, kunnes ympäristönsuojelulain 11 §:n nojalla toisin säädetään. Päätöstä noudatetaan laadittaessa 21 §:ssä tarkoitettua sopimusta.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

38 § Siirtymäsäännökset

Kunnan tulee hyväksyä 5 §:ssä tarkoitetut vesihuollon kehittämissuunnitelmat kolmen vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta. Mitä tässä laissa säädetään vesihuoltolaitoksen toiminta-alueesta, koskee myös yleisistä vesi- ja viemärlaitoksista annetun lain 3 §:n nojalla määrättyä toiminta-aluetta, kunnes kunta hyväksyy vesihuoltolaitokselle toiminta-alueen tämän lain 8 §:n nojalla.

Yleisistä vesi- ja viemärlaitoksista annetun lain 11 §:n nojalla annetut yleiset määräykset siltä osin kuin ne eivät ole tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaisia, ovat voimassa tämän lain mukaisina yleisinä toimitusehtoina enintään kahden vuoden ajan tämän lain voimaantulosta.

Hallintoviranomaisessa tai tuomioistuimessa tämän lain voimaan tullessa vireillä olevissa asioissa noudatetaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

HE 85/2000, YmVM 12/2000, EV 197/2000, Neuvoston direktiivit 75/440/ETY (375L044); EYVL N:o L 194, 25.7.1975, s. 26; 79/869/ETY (379L0869); EYVL N:o L 271, 29.10.1979, s. 44; 80/778/ETY (380L0778); EYVL N:o L 229, 30.8.1980, s. 11; 98/83/ETY (398L0083); EYVL N:o L 330, 5.12.1998, s. 32; Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/60/EY (300L0060); EYVL N:o L 327, 22.12.2000, s. 1

Muutossäädösten voimaantulo ja soveltaminen:

28.1.2005/54:

Tämä laki tulee voimaan 14 päivänä helmikuuta 2005.

HE 228/2004, YmVM 20/2004, EV 209/2004, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2003/4/EY, 28.1.2003; EYVL N:o L 041/26, s. 0026-0032, 14.2.2003

22.12.2009/1488:

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

HE 161/2009, HaVM 18/2009, EV 205/2009

22.8.2014/681:

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä syyskuuta 2014. Sen 20 d § tulee kuitenkin voimaan 1 tammikuuta 2016.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen 8 §:n mukaisesti hyväksytyllä toiminta-alueella vesihuoltolaitos huolehtii huleveden viemäroinnistä hyväksymispäätöksen mukaisesti siihen saakka, kunnes kunta tekee 17 a §:ssä tarkoitetun päätöksen huleveden viemäroinnistä.

Ennen tämän lain voimaantuloa hyväksytyllä vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella, jossa laitos on ryhtynyt toimenpiteisiin vesihuollosta huolehtimiseksi, kiinteistön liittämismääräyksen vesijohtoon ja viemäriin määräytyy 31 päivään joulukuuta 2018 asti tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen 10 §:n mukaisesti.

Kunnan tulee esittää ennen tämän lain voimaantuloa hyväksytyt vesihuoltolaitosten toiminta-alueet, niillä sijaitsevat taajamat sekä vesijohtoverkoston ja jätevesiviemäriverkoston piiriin saatettavat alueet kartalla 8 §:n 4 momentissa tarkoitetulla tavalla viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2016.

Vesihuoltolaitoksen tulee saattaa tiedot verkostojen sijainnista sähköiseen muotoon 15 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2016.

Vesihuoltolaitoksella tulee olla 15 a §:n 2 momentissa tarkoitettu suunnitelma häiriötilanteisiin varautumisesta viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2016.

HE 218/2013, MmVm 6/2014, PeVL 11/2014, YmVL 7/2014, EV 56/2014

Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2015

1/2015	Maa- ja metsätalousministeriön tilusjärjestelystrategia 2015–2020
ISBN 978-952-453-875-6 (Verkkojulkaisu)
2/2015	Kansallinen lohi- ja meritaimenstrategia 2020 Itämeren alueelle
ISBN 978-952-453-876-3 (Verkkojulkaisu)
3/2015	Suomen riistataloudellinen kosteikkostrategia
ISBN 978-952-453-877-0 (Verkkojulkaisu)
4/2015	Suomen susikannan hoitosuunnitelma
ISBN 978-952-453-878-7 (Verkkojulkaisu)